

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YER BAĞLILIĞI VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİNİN
KURTULUŞ SEMTİ ÜZERİNDEN OKUNMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem OĞUZ

Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Programı

TEMMUZ 2024

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YER BAĞLILIĞI VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİNİN
KURTULUŞ SEMTİ ÜZERİNDEN OKUNMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İrem Oğuz
(519191028)**

Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN

TEMMUZ 2024

ISTANBUL TECHNICAL UNIVERSITY ★ GRADUATE SCHOOL

**THE RELATIONSHIP BETWEEN PLACE ATTACHMENT AND SOCIAL
SUSTAINABILITY: THE CASE OF KURTULUŞ DISTRICT**

M.Sc. THESIS

**İrem Oğuz
(519191028)**

Department of Urban Design

Urban Design Programme

Thesis Advisor: Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN

JULY 2024

İTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 519191028 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi İrem OĞUZ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**YER BAĞLILIĞI VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİNİN KURTULUŞ SEMTİ ÜZERİNDEN OKUNMASI**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Dilek YILDIZ ÖZKAN**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. F. Ahsen ÖZSOY
Işık Üniversitesi

Teslim Tarihi : 9 Haziran 2024
Savunma Tarihi : 3 Temmuz 2024

Aileme..

ÖNSÖZ

İnsan ve yer arasındaki karmaşık ve güçlü ilişkinin incelenmesi ve anlaşılması, sürdürülebilir kentlerin oluşturulmasında etkilidir. İnsan ve yer arasındaki bu güçlü ilişki, beni öğrenmeye ve araştırmaya iten önemli bir etken olmuştur. Bu tez, kentsel mekânda sosyal sürdürülebilirliğin bireylerin yer bağlılığı hissi ile ilişkili olduğu ve bu ilişkinin güçlü olduğu yerlerde mekânın yaşam kalitesinin olumlu bir biçimde geliştiği düşüncesinden yola çıkılmıştır.

Öğrencisi olduğum ilk günden itibaren ilgisini ve desteğini her zaman hissettiğim, tez çalışması boyunca desteğini eksik etmeyen sevgili danışmanım Prof. Dr. Gülçin Pulat Gökmen'e teşekkür ederim. Aynı zamanda, tezimin şekillenmesine katkı sağlayan, öneri ve yorumlarıyla beni yönlendiren Doç. Dr. Dilek Yıldız Özkan ve Prof. Dr. F. Ahsen Özsoy'a minnettarım. Lisans eğitimim süresince, içinde bulunduğumuz dinamikleri sorgulamamı teşvik eden Prof. Dr. Hüseyin Kahvecioğlu'na, Politecnico di Milano'daki Erasmus sürecimde tezimin ilk fikirlerinin oluşmasında katkıları olan Prof. Dr. Luca Gaeta ve Dr. Öğr. Üyesi Alice Buoli'ye teşekkür ederim.

İlk fikirlerimin oluşmasından bu çalışmanın tamamlanmasına kadar geçen süreçte yanımda olan, heyecanımı paylaşan ve sabırla beni dinleyen sevgili yol arkadaşım Doğançan Üretürk'e; süreç boyunca desteğini hiç esirgemeyen değerli dostlarım Onur, Ali ve Fatih'e; her zaman yanımda olan ve heyecanımı paylaşan Didem'e; destekleri ve sevgileriyle beni yalnız bırakmayan Şeyma ve Berfin'e; teslim sürecimin en yakın şahidi Melike Gözüm'e içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, araştırmam için arşivini benimle paylaşan ve kullanmama izin veren Kurtuluş Mahalle Instagram Sayfası yöneticisine de şükranlarımı sunarım.

En içten teşekkürlerim ise her zaman yanımda olan ve bana güvenen canım aileme. Annem Fatma Oğuz'a, babam Mesut Oğuz'a ve ablam Funda Buharalı'ya, her konuda bana verdikleri destek ve güven için minnettarım. Ayrıca, bu süreçte yüzümü güldüren sevgili yeğenim Halil Eymen Buharalı'ya da teşekkür ederim. Varlığınız, her zaman en büyük destekçim olmuştur.

Son olarak, hayatımın her döneminde bana ilham veren, destekleriyle yanımda olan ve bu yolculukta bana eşlik eden tüm sevdiklerime en derin teşekkürlerimi sunarım.

Temmuz 2024

İrem Oğuz
mimar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xiii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvii
ÖZET.....	xix
SUMMARY	xxi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Amaç ve Kapsam	2
1.2 Yöntem	4
2. KAVRAM VE TANIMLAMALAR	7
2.1 Yer Kavramı	7
2.2 Yer Bağlılığı	11
2.3 Sürdürülebilirlik	20
2.4 Sosyal Sürdürülebilirlik.....	23
3. YER BAĞLILIĞI VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	33
3.1 Yer Bağlılığı ve Sosyal Sürdürülebilirlik İlişkisi	33
3.2 Yer Bağlılığı ve Sosyal Sürdürülebilirlik İlişkisine Dair Örnekler.....	38
3.2.1 Villa De Gracia, Barselona, İspanya	39
3.2.2 Bairro Alto, Lizbon, Portekiz.....	43
3.2.3 Kuzguncuk, İstanbul, Türkiye.....	48
3.2.4 Cihangir, İstanbul, Türkiye	53
4. ALAN ÇALIŞMASI: KURTULUŞ SEMTİ	59
4.1 Semtin Tarihsel Gelişimi.....	64
4.2 Semtin Fiziksel ve Sosyal Özellikleri	75
4.3 Alan Çalışması Analizleri	80
4.3.1 Görüşmecilerle görüşmeler	80
4.3.2 Verilerinin yorumlanması	106
4.4 Genel Değerlendirme	110
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	119
KAYNAKLAR	125
EKLER	137
ÖZGEÇMİŞ.....	141

KISALTMALAR

WCED : World Commission on Environment and Development
TDK : Türk Dil Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Yer bağılılığı ile ilgili yapılan çalışmalar.....	11
Çizelge 2.2 : Sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili yapılan çalışmalar.....	25
Çizelge 2.3 : Sosyal sürdürülebilirlik kavramı altında çalışılan konular.....	26

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik ilişkisi modeli.	5
Şekil 2.1 : Yer bağlılığı kavramı bileşenleri.	17
Şekil 2.2 : Sosyal sürdürülebilirliğin gelişen önemi.	22
Şekil 2.3 : Sosyal sürdürülebilirlik bileşenleri.	27
Şekil 2.4 : Sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında tasarım parametreleri ve sosyal davranış.	29
Şekil 3.1 : Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik arasındaki ilişkinin Morgan'ın (2010) bağlanma teorisi üzerinden açıklanması.	34
Şekil 3.2 : Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik ilişki şeması.	38
Şekil 3.3 : Barcelona haritası.	39
Şekil 3.4 : Gracia haritası.	39
Şekil 3.5 : Nostra Senyora de Gràcia manastırı.	40
Şekil 3.6 : Gràcia, Barcelona sokak fotoğrafları.	41
Şekil 3.7 : Mahalleden fotoğraflar.	42
Şekil 3.8 : Gracia sokak festivalinden görüntüler.	42
Şekil 3.9 : Plaça de la Vila de Gràcia (Gràcia Kent Meydanı).	43
Şekil 3.10 : Bairro Alto, Lizbon, Portekiz.	44
Şekil 3.11 : Bairro Alto sokak fotoğrafları.	45
Şekil 3.12 : Bairro Alto sokak fotoğrafları.	46
Şekil 3.13 : Bairro Alto sokak festivalinden görüntüler.	47
Şekil 3.14 : Bairro Alto sokakları, akşam görünümü.	48
Şekil 3.15 : Kuzguncuk haritası.	49
Şekil 3.16 : Kuzguncuk Pervitich haritası.	50
Şekil 3.17 : C. Bektaş Kuzguncuk eskizleri.	51
Şekil 3.18 : Bektaş ve ilkokulun duvarının boyanması etkinliğinden fotoğraflar.	52
Şekil 3.19 : Kuzguncuk mahallesinden fotoğraflar.	52
Şekil 3.20 : Kuzguncuk sosyal etkileşim ve dayanışma örnekleri.	53
Şekil 3.21 : Cihangir, İstanbul haritası.	54
Şekil 3.22 : Cihangir Pervitich haritası.	55
Şekil 3.23 : Cihangir sokak fotoğrafları.	57
Şekil 3.24 : Cihangir'de sosyal etkileşim ve dayanışma örnekleri.	57
Şekil 3.25 : Roma Parkı.	58
Şekil 4.1 : Kurtuluş anket soruları.	60
Şekil 4.2 : Kurtuluş uydu görüntüsü ve yakın çevresi.	61
Şekil 4.3 : Kurtuluş semti çalışması alanı.	62
Şekil 4.4 : Çalışma alanından fotoğraflar.	63
Şekil 4.5 : Kurtuluş semti ve yakın çevresi kültür varlıkları haritası.	64
Şekil 4.6 : Kurtuluş haritası – eski ve yeni yerleşim yerleri örüntü farkı.	65
Şekil 4.7 : 1696 yılına ait İstanbul'un tasvir edildiği üç boyutlu görsel.	66
Şekil 4.8 : G.Von Costanti'nin 1715 tarihli İstanbul haritası.	67
Şekil 4.9 : F. Kauffer tarafından hazırlanan 1786 tarihli harita.	67

Şekil 4.10 : 1840 tarihli İstanbul haritası.....	69
Şekil 4.11 : 1882 tarihli harita	70
Şekil 4.12 : Pervitich haritası.....	71
Şekil 4.13 : Uydu fotoğraflarında Kurtuluş semtinin yıllara göre değişimi	72
Şekil 4.14 : Kurtuluş semtinin tarihsel gelişimi.....	74
Şekil 4.15 : Kurtuluş hafıza mekanları	75
Şekil 4.16 : Hafıza mekânları – Göreme Muhallebici- Kurtuluş Caddesi 1990’lı yıllardan bir görüntü	76
Şekil 4.17 : Tatavla karnavalından fotoğraflar	76
Şekil 4.18 : Noel ve Paskalya bayramından fotoğraflar	77
Şekil 4.19 : Mahalle içinde sosyal dayanışma örnekleri.....	78
Şekil 4.20 : Kurtuluş sosyal etkileşim örnekleri.....	78
Şekil 4.21 : Kurtuluş tutum ve davranış örnekleri	79
Şekil 4.22 : Kurtuluş dayanışma örnekleri.....	79
Şekil 4.23 : 1 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	81
Şekil 4.24 : 2 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	83
Şekil 4.25 : 3 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	84
Şekil 4.26 : 4 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	85
Şekil 4.27 : 5 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	87
Şekil 4.28 : 6 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	88
Şekil 4.29 : 7 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	89
Şekil 4.30 : 8 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	90
Şekil 4.31 : 9 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	92
Şekil 4.32 : 10 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	93
Şekil 4.33 : 11 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	94
Şekil 4.34 : 12 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	95
Şekil 4.35 : 13 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	96
Şekil 4.36 : 14 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	97
Şekil 4.37 : 15 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	99
Şekil 4.38 : 16 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	100
Şekil 4.39 : 17 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	102
Şekil 4.40 : 18 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	103
Şekil 4.41 : 19 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	104
Şekil 4.42 : 20 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.....	106
Şekil 4.43 : Görüşmecilerin kavramlarının toplu tablosu	107
Şekil 4.44 : Kurtuluş yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik ilişkisi	111
Şekil 4.45 : Kurtuluş vaka çalışması modeli MAXQDA kodlama yöntemi.....	113
Şekil 4.46 : Anket çalışması kodlar arasındaki ilişki.....	115
Şekil 4.47 : Kavramların ilişkileri haritası.....	117
Şekil 4.48 : Anket çalışması kelime bulutu	118

YER BAĞLILIĞI VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİNİN KURTULUŞ SEMTİ ÜZERİNDEN OKUNMASI

ÖZET

Küreselleşme kavramı akademik çalışmalarda, dünya genelinde artan çevresel sorunlarla birlikte. Günümüzde sürdürülebilirlik kavramı ile birlikte ele alındığı izlenmektedir. Araştırmalarda, sürdürülebilirlik kavramının bütüncül doğası gereği, fiziksel, çevresel ve ekonomik boyutlarının yanı sıra sosyal boyutunun da dikkate alınması önemli görülmektedir. Sosyal sürdürülebilirlik, insan ve çevre etkileşiminin öncelikli olduğu, sosyal etkileşimin desteklendiği, eşitlikçi ve kültürel değerlerin sürdürüldüğü bir modeli ifade etmektedir. Sosyal sürdürülebilirliğin sağlandığı kentlerde, yerin sosyal değerleri ve fiziksel çevresi korunarak, yerin anlamının da sürdürülmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Yerin anlamının ve bireylerdeki algısının korunmasının kullanıcıların yer bağlılığını arttırdığı düşünülmektedir. Yer bağlılığı, artan etkileşim ve sahiplenme duygusuyla birlikte, o yeri koruma davranışı ve tutumunu oluşturarak sürdürülebilir toplulukların oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik arasında karşılıklı ve sürekli bir ilişki bulunduğu ifade edilmektedir.

Tezde kentsel mekânda sosyal sürdürülebilirliğin bireylerin yer bağlılığı hissi ile ilişkili olduğu ve bu ilişkinin güçlü olduğu yerlerde mekânın yaşam kalitesinin olumlu bir biçimde geliştiği düşüncesinden yola çıkılmıştır. Bireyde oluşan yer bağlılığı ile mekânın sosyal sürdürülebilirliğinin sağlandığını ve mekânı koruma davranışının oluştuğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Tezde yer bağlılığı kavramı yer, kişi, süreç kavramları üzerinden ele alınmakta, sosyal açıdan sürdürülebilir olan kentlerde sürdürülebilirliğe katkı sağlayan özellikler bu kavramlar üzerinden incelenmektedir. Yerlerin fiziksel ve sosyal özellikleri, bireysel ve kolektif bağlantılar ve zaman içerisinde gelişen, bireylerin bir yere bağlanmasını etkileyen duygu, etki ve davranışlar sosyal sürdürülebilirlik perspektifiyle ele alınarak detaylandırılmaktadır.

Kentlerde gündelik yaşamda yer ile insanlar arasında karşılıklı olarak etkili ve dönüştürücü bir süreç söz konusudur. Yer bağlılığı kavramı, insan-mekân etkileşimi temeline dayanan, duygusal bir bağ ve bir yere atfedilen anlam olarak tanımlanabilir. Yere bağlılık, bir yerde geçirilen zaman ve deneyimler yoluyla zamanla gelişen, çok boyutlu ve karmaşık bir olgudur. Tez kapsamında bir mekâna bağlılık hisseden kullanıcıların o mekâna karşı koruyucu bir tutum ve davranış sergileyerek sosyal açıdan sürdürülebilir kentlerin varlığına katkı sağladığı savunulmaktadır.

Tezde kentlerde, bir mekânın fiziksel ve sosyal değerlerinin korunmasını sağlayan, kullanıcılar için topluluk bağları ve komşuluk ilişkileri ve süreç içerisinde sürdürülebilirliği sağlayan sosyal etkileşim ve katılım faktörleri, sosyal sürdürülebilirliğin incelenmesinde alt başlıklar olarak seçilmiştir. Sosyal açıdan sürdürülebilir mekânlarda mevcut fiziksel özellikler, korunmuş kent imajı, gelenekler, komşuluk ilişkileri ve etkileşimler gibi unsurların bireylerin bulundukları yerin anlamını sürdürmelerine yardımcı olduğu görülmektedir. Sürdürülebilir kentlerde

korunmuş mekân algısının bireylerin yer bağılılığı duygusunu artırdığı düşünülmektedir.

Tezin alan araştırması İstanbul'un Kurtuluş semtinde gerçekleştirilmiş, derinlemesine görüşmeler yapılmış, görüşmelerde tekrarlanan kavram ve cümlelerden kişiler için kelime bulutları oluşturulmuş, sonra tüm görüşmeler birlikte ele alınarak değerlendirilmiştir.

Sosyal sürdürülebilirlik ve mekân bağılılığı kavramlarının birbirlerini sürekli etkileyen ve birbirlerinden etkilenen iki kavram olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın sosyal sürdürülebilirlik ve yer bağılılığı arasındaki karmaşık ilişkinin derinlemesine anlaşılmasına ve sürdürülebilir toplumlar inşa etme sürecinde bilinçli ve etkili stratejiler geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmekte, gelecekte kentlerin planlanmasında bu tür özelliklere sahip yerleşimlerin incelenerek, özelliklerinin yeni projelere örnek oluşturması önemli görülmektedir.

THE RELATIONSHIP BETWEEN PLACE ATTACHMENT AND SOCIAL SUSTAINABILITY: THE CASE OF KURTULUŞ DISTRICT

SUMMARY

The interaction between place and people is a mutually influential and transformative process. This process encompasses not only the attachments individuals form with spaces but also the effects these attachments have on individuals. Place attachment is an emotional connection and meaning attributed to a place based on the interaction between humans and spaces. This multidimensional and complex phenomenon develops over time through individuals' experiences and the time they spend in a place. In this context, place attachment is shaped by unique emotional experiences with a place and expresses their connections to environments where they tend to stay and feel comfortable and safe. Place attachment plays a crucial role in the identity and self-definition of individuals and societies. It is seen as an emotional tie that goes beyond cognition, preference, or judgment and is considered a fundamental human need. This attachment increases through users' preservation of the meaning of a place and their perception of it, thereby contributing to the preservation of that place by enhancing users' connection to it.

Globalization, the climate crisis, and increasing environmental issues have made the concept of sustainability increasingly important in various fields of study, policy-making, and urban planning. While the environmental dimensions of sustainability have been extensively examined, it has emerged that equal attention should be paid to its social dimension due to the holistic nature of the concept. Social sustainability refers to a model where human and environmental interaction is prioritized, social interaction is supported, and egalitarian and cultural values are sustained. Social sustainability enhances living conditions in cities by creating viable harmony and promoting equality and social justice. This concept encompasses an understanding that encourages human participation, improves social progress, welfare, and living conditions, ensures social cohesion, and evolves to pass on to present and future generations. In urban spaces where social sustainability is achieved, it is observed that the preservation of social values and the physical environment of a place and the preservation of the meaning of the place for users are ensured, creating a positive impact on individuals.

There is a mutual and continuous relationship between place attachment and social sustainability. Social sustainability encourages an environment conducive to the harmonious coexistence of culturally and socially diverse groups and promotes social integration. These relationships require identifying the interaction between social sustainability and place attachment and understanding the complex dynamics of sustainable communities. Examining the impact of place attachment on the preservation of cities is essential due to the scattered nature of these two concepts in the literature and their lack of consensus.

This study aims to investigate the interaction between social sustainability and place attachment, understand the complex dynamics of sustainable communities, and examine place attachment's role in preserving cities. To establish the conceptual structure of the thesis, existing studies were examined through a literature review. Although various studies on place attachment and social sustainability exist, there is a noticeable lack of research directly addressing the relationship between these concepts. This gap underscores the significance and contribution of this study.

Scannell and Gifford (2010) proposed a three-dimensional system comprising person, place, and process to better examine studies and analyses related to place attachment. This conceptual model was adapted to the topic of social sustainability and supplemented with sub-components and interactions to explain the relationship between the two main perceptions. Thus, a more comprehensive and detailed analysis of the dynamics between social sustainability and place attachment has been ensured. Considering that the formation of place attachment and its transformation over time is based on the interaction between individuals and places, the identified sub-components were carefully aligned with the dimensions of person, place, and process. Under the concept of place attachment, components such as social bonds, emotional connections, cognitive perceptions, behaviors, and the physical and social characteristics of the place were detailed. Within the scope of the impression of social sustainability, the physical and social characteristics of the place, neighborhood relationships, and social interactions were considered fundamental sub-components.

In the third part of the conceptualization and definition section of the thesis, the relationship between these two main concepts and how the identified sub-headings are related to each other were explained. Dynamic interactions between place attachment and social sustainability and how these interactions are shaped through sub-components were examined in detail.

In socially sustainable areas, important factors such as physical features and preserved cultural values alongside neighborhood relationships and interactions contribute to individuals maintaining the meaning of their location. Persons who feel attached to a place exhibit attitudes and behaviors aimed at preserving and perpetuating that place. As a result of these attitudes and behaviors, the preservation of the existing social and physical fabric and the sustainability of the meaning of the place for individuals are ensured. It is observed that place attachment and social sustainability are two interrelated phenomena. Sequential processes are the formation of place attachment in individuals, the increasing sense of belonging and ownership over time, the formation of protective behavior, and the achievement of social sustainability.

Factors such as familiarity with the physical environment and preserved social values in a place, the presence of a shared historical past and culture, positive effects, and cognitive processes are among the factors that contribute to the formation of place attachment in individuals. Positive feelings towards a place and increased interaction with it, the strengthening of neighborhood relationships, and the sense of community increase the attachment and interaction of individuals feeling committed to a place. Increased awareness and sensitivity towards problems threatening the existing social and physical fabric of the place lead to the development of protective behavior in individuals. Contributing to the preservation of existing social and physical values and

exhibiting behaviors aimed at preserving and improving their location, users who feel attached to a place contribute to preserving its social values and social sustainability.

The relationship between these two concepts was tested with a field study conducted in the Kurtuluş neighborhood. The study revealed several key findings:

- Traditions are important for neighborhood residents, and they contribute to neighborhood cohesion by preserving them through various cultural activities.
- The unique historical past and strong social values of Kurtuluş emerged as significant factors increasing the residents' place attachment.
- The adoption of existing traditions and social values strengthens the sense of community and enhances neighborhood relationships.
- Residents of neighborhoods with strong social interaction and solidarity generally feel a sense of belonging to the neighborhood and perceive living there as a privilege.
- The strong sense of place attachment developed in individuals enables them to take ownership of the neighborhood and its problems and to act together to find solutions. This demonstrates that the neighborhood's residents have successfully obtained what they require from local and central governments.
- All these positive efforts and solidarity demonstrate that the neighborhood is socially sustainable.

The field study conducted demonstrates that the physical characteristics of a place are most closely related to cognitive attachment, as they evoke memories and recollections. It was also found that the social characteristics of a place are connected to neighborhood relations, indicating that social life and traditions are linked with neighborhood interactions. Moreover, attachment at the societal level is most strongly associated with behavior, which emerges from moments of mutual aid and solidarity within the neighborhood. Social interaction is linked to neighborhood relations, affect, continuity, and the desire to preserve the place. Strengthening neighborhood relations and enhancing positive emotions through social interaction are significant factors in this context. Affect is associated with neighborhood relations and the desire for preservation, with positive emotions increasing preservation behaviors. Cognitive concepts are related to physical characteristics because they trigger memories.

Understanding the interaction between social sustainability and place attachment helps to appreciate the complex dynamics of sustainable communities and investigate place attachment's impact on urban preservation. This provides a solid foundation for creating sustainable cities. Sustainability, whose primary goal is to ensure the continuity of human existence, can be achieved primarily by understanding the interaction between humans and places. This study examines individuals' strong relationships with places and their contributions to social sustainability, laying the groundwork for future research in different locations. In the future, as such settlements increase in cities, it is important to develop social sustainability and place attachment awareness throughout the city.

The research highlights the relationship between place attachment and social sustainability, emphasizing the need to consider these elements in urban planning processes. Local authorities can utilize the findings to develop and implement strategies for preserving and enhancing the existing social and physical fabric.

Additionally, similar evaluations in other contexts can explore how social sustainability can be supported in various settings. The thesis suggests that the level of awareness and sensitivity among local residents is critical for contributing to the social sustainability of cities through their participation in problem-solving. Therefore, it is essential for local governments and planners to develop policies aimed at increasing community awareness on these issues. Future studies should explore this topic in different contexts, as the increase in such settlements highlights the importance of fostering awareness of social sustainability and place attachment throughout the city.

By integrating the concepts of place attachment and social sustainability, urban planners and policymakers can create environments that not only meet the physical needs of residents but also foster a sense of community and belonging. This approach ensures that cities can evolve sustainably, preserving their unique social and cultural identities while adapting to the challenges of the future. Moreover, the future of senior cohousing lies in its ability to continually evolve and integrate new technologies, sustainable practices, and community-oriented design principles. This adaptability ensures that senior cohousing will remain a viable and attractive housing option for older adults, promoting well-being, independence, and a sense of community for generations to come. As such settlements increase in cities, it becomes crucial to develop and nurture an awareness of social sustainability and place attachment throughout urban areas. This awareness will be vital in fostering cohesive, resilient communities that can thrive in the face of changing societal and environmental conditions.

1. GİRİŞ

Yer ve insan karşılıklı olarak birbirini etkileyen ve dönüştüren bir yapıya sahiptir. Yer bağılılığı kavramı; temelini insan ve yer etkileşiminin oluşturduğu, bir yer ile kurulan duygusal bir bağ ve o yere yüklenen anlam olarak ifade edilebilmektedir. Yer bağılılığı kavramı yapılan çalışmalarda; uzun ya da yoğun deneyimler sonrasında şekillenen (Scannel ve Gifford, 2010) insanların yerlerle olan benzersiz duygusal deneyimleri (Altman ve Low, 1992) ve bireylerin kalma eğiliminde oldukları, kendilerini rahat ve güvende hissettikleri belirli ortamlara karşı geliştirdikleri duygusal bağ (Hidalgo ve Hernández, 2001) olarak ele alınmaktadır. Kavram bireylerin ve toplumların kimliği ve öz tanımlamalarında etkili olmakta (Lalli, 1992), insanlar ile çevre arasında bilişin, tercihin veya yargının ötesine geçen duygusal bir ilişki (Riley, 1992), temel bir insan ihtiyacı olarak kabul edilmektedir (Relph, 1976).

Dünya üzerinde küreselleşme ve iklim krizi ile artan çevresel problemler nedeniyle sürdürülebilirlik kavramı çeşitli çalışma alanlarında, politika oluşturmada ve kent planlamasında giderek daha önemli hale gelmiştir. Çevresel boyutları geniş çapta incelenip detaylandırılırken, sürdürülebilirliğin bütüncül doğası gereği sosyal boyutuna da eşit derecede önem verilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Sosyal sürdürülebilirlik; insan ve çevre etkileşiminin önemsendiği, sosyal etkileşimin sağlandığı, eşitlikçi ve kültürel değerlerin yaşatıldığı bir kavram olarak literatürde yer almaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik; kentlerde, uyumlu yaşam koşulları yaratarak yaşam kalitesinin arttırıldığı (Enyedi, 2002), eşitliğin ve sosyal adaletin sağlandığı (Chiu, 2003), insanların katılımını teşvik eden (Littig ve Grießler, 2005) bir şekilde sosyal ilerleme, refah ve yaşam koşullarının iyileştirildiği, sosyal uyumun sağlandığı, şimdiki ve gelecek nesillere aktarılacak şekilde gelişen (McGuinn ve diğ., 2020) bir kavram olarak öne çıkmaktadır. İnsan etkileşimi ve iletişiminin önemsendiği (Yiftachel ve Hedgcock, 1993) kentlerde bir yandan kültürel ve sosyal açıdan farklı grupların uyumlu bir şekilde birlikte yaşamasına elverişli bir ortamı teşvik ederken diğer yandan sosyal bütünleşmeyi teşvik eden (Polese ve Stren, 2000), zamana ve mekana göre değişen bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Dempsey vd., 2011).

Sosyal sürdürülebilirliğin sağlandığı kentsel mekanlarda o yere ait sosyal değerlerin ve fiziksel çevrenin korunması ile yerin kullanıcılar için anlamının da korunduğu görülmekte ve bu durum bireylerde pozitif bir etki oluşturmaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik ve yer bağlılığı arasındaki etkileşimi tanımlamak, sürdürülebilir toplumların sahip olduğu karmaşık dinamikleri anlamayı getirmekte, yer bağlılığının kentlerin korunmasındaki etkisini incelemede güçlü bir zemin hazırlamaktadır.

Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik konularına ilişkin çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte, bu iki kavramın doğrudan ilişkisini ele alan yeterli sayıda araştırma olmadığı görülmüştür. Bu durum çalışmanın önemini ve katkısını artırmaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik, insan davranışları ve eylemlerini temel alarak mevcut duruma olumlu müdahaleler önermeyi amaçlar. Ancak bu müdahalelerin etkin olabilmesi için öncelikle insan ve yer arasındaki etkileşimin derinlemesine anlaşılması gerekmektedir. Bu tezde, bireylerin yerle kurdukları güçlü ilişkileri ve bu ilişkilerin sosyal sürdürülebilirliğe olan katkıları incelenerek literatürde görülen bu konudaki boşluğun doldurulması hedeflenmektedir. Ayrıca, yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik arasındaki ilişki ele alınarak, bu alanda yeni araştırma konularının geliştirilmesine zemin hazırlanmaktadır. Böylece tezin hem akademik literatüre hem de pratik uygulamalara önemli katkılar sağlaması amaçlanmaktadır.

1.1 Amaç ve Kapsam

Günümüzde sosyal sürdürülebilirlik, toplumların geleceğini etkileyen temel bir kavram haline gelmiştir. Bu kavramın önemi, bireylerin yaşadıkları yerlere duydukları bağlılıkla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlılık, sosyal sürdürülebilirlik üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Mevcut literatürde bu ilişkiyi inceleyen yeterli araştırmaya rastlanmaması, bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Çalışmanın sonuçlarının sosyal sürdürülebilirlik ile yer bağlılığı arasındaki karmaşık ilişkinin daha iyi anlaşılmasına ve sürdürülebilir toplumlar oluşturma sürecinde katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Bu tezde kendini bir yere bağlı hisseden bireylerin o yerdeki fiziksel ve sosyal değerleri koruyacak nitelikte pozitif bir tutumda olduğu ve böylece sosyal olarak sürdürülebilir kentlerin varlığına katkı sağladığı savunulmaktadır. Tezin amacı yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi derinlemesine incelemek, yer bağlılığı ile artan etkileşim ve aidiyet hissinin o yerdeki sosyal ve fiziksel değerleri

koruma davranışını oluşturduğunu ve böylece sosyal olarak sürdürülebilir toplumların varlığına katkıda bulunduğunu ortaya koymaktır. Sürdürülebilir kentlerde korunan sosyal ve fiziksel değerlerin bireylerdeki yer algısının korunmasına katkı sağladığı için yer bağlılığını da güçlendirdiği savından yola çıkılmaktadır. Tezin hipotezi; kentsel mekânda sosyal sürdürülebilirlik ve yer bağlılığı arasında birbirini sürekli olarak etkileyen ve etkilenen bir ilişki olduğu şeklinde ifade edilebilir.

Tezin varsayımları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik, birbirini etkileyen, sürekli ve karşılıklı bir ilişkiye sahiptir.
- Bireysel olarak bir yere hissedilen bağlılık, o yerdeki fiziksel ve sosyal değerlerin korunmasında etkili olmaktadır.
- Bireylerin yer bağlılığı, bireylerin o yeri koruma davranışında bulunmalarını teşvik edebilir.
- Yere bağlılığının katkısıyla korunan mekanlar, sosyal ve fiziksel değerler, toplumların sosyal olarak sürdürülebilir olmasına katkıda bulunmaktadır.
- Yaşanılan yerlere dair, o yerin anlamının şekillenmesinde etkili olan fiziksel ve sosyal değerlerin varlığı veya yokluğu, kentlerde sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli bir etkiye sahiptir.

Tezde önce yer, yer bağlılığı, sürdürülebilirlik ve sosyal sürdürülebilirlik kavramları tanımlanmakta, kuramsal çerçeve doğrultusunda ayrıntılı ele alınmakta ve tartışılmaktadır. Devamında yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik etkileşimi konuları irdelenmekte, yer bağlılığı ve sürdürülebilir konularını başarıyla bir arada yürüten örneklerle yer verilmektedir. Dünyadan iki örnek ve Türkiye’den iki örnek konuyu desteklemek üzere incelenmiştir.

Tezin vaka çalışması İstanbul’da Kurtuluş semtinde Kurtuluş caddesi ve yakın çevresinde 14 – 21 Eylül 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Vaka çalışması öncesi İTÜ Etik Kurul’una başvurulmuş ve vaka çalışması için gerekli onay alınmıştır. Alanda önce gözlem ve fotoğrafla tespitler yapılmış, ardından soruları test etmek

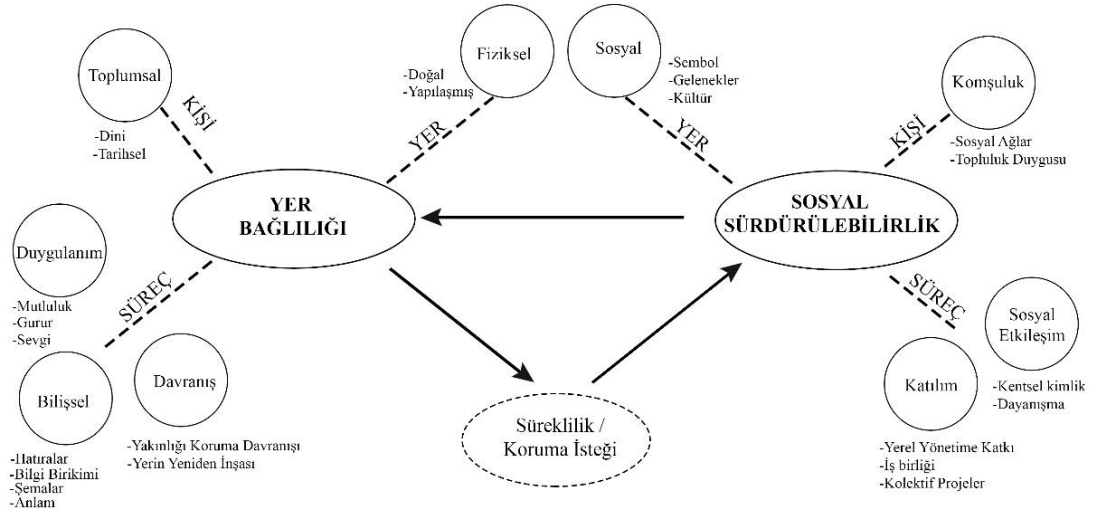
amacıyla pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Sorulardan anlaşılamayan ve çalışmayanlar formdan çıkarılarak yeniden düzenlenmiştir.

1.2 Yöntem

Tezin temel yöntemi niteliksel araştırma yöntemlerinden biri olan vaka çalışması (case study) olarak belirlenmiştir. Öncelikle kapsamlı bir literatür taraması yapılarak araştırma soruları ve hipotezler belirlenmiştir. Ardından elde edilen veriler ve araştırmanın amacı doğrultusunda kavramsal çerçeve belirlenerek nitelikli bir veri analizi yapabilmek adına bir araştırma strüktürü oluşturulmuştur. Daha sonra elde edilen veriler vaka çalışması ile sınanmıştır.

Tezin kavramsal strüktürü oluşturulurken literatür taraması ile mevcut çalışmalar incelenmiştir. Scannell ve Gifford (2010), yer bağlılığı kavramı ile ilgili yapılan çalışmalar ve analizlerin daha yararlı bir şekilde incelenmesini amaçlayarak kişi, yer ve süreç olmak üzere üç boyutlu bir sistem önermiştir. Bu kavramsal şema, tez doğrultusunda geliştirilerek sosyal sürdürülebilirlik konusuna uyarlanmış ve iki ana kavram arasındaki ilişkiyi açıklamaya yarayacak alt bileşenler ve etkileşimler şemaya eklenmiştir. Bu şekilde, sosyal sürdürülebilirlik ile yer bağlılığı arasındaki dinamiklerin daha kapsamlı ve detaylı bir şekilde analiz edilmesi sağlanmıştır.

Tezde bu kavramların ilişkisini daha iyi analiz edebilmek amacıyla oluşturulan kavramsal şema, Şekil 1.1'de gösterilmektedir. Bu şema, yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik arasındaki etkileşimleri ve ilişkileri daha net bir şekilde görselleştirmeyi amaçlamaktadır ve tezin kavramsal strüktürünü oluşturmaktadır.

Şekil 1.1 : Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik ilişkisi kavramsal şeması.

Tez iki ana kavram üzerine odaklanmaktadır: yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik. Bu ana kavramlar, tezde belirlenen çeşitli alt bileşenler altında ayrıntılı olarak incelenmiştir. Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik kavramlarının temelini insan ve yer etkileşimi oluşturduğu ve zamanla bu kavramların dönüşüme uğradığı göz önünde bulundurularak, belirlenen alt kavramların kişi, yer ve süreç boyutlarıyla uyumlu olmasına dikkat edilmiştir.

Tez kapsamında incelenen yer bağlılığını etkileyen faktörler; fiziksel çevreye aşinalık, korunan sosyal değerler, ortak tarihi geçmiş ve kültürel varlıklar ile pozitif duygular ve bilişsel süreçler, bireyin yerle olan bağıını güçlendiren unsurlardır. Yerle duygusal etkileşim arttıkça komşuluk ilişkileri güçlenir ve topluluk hissi oluşmakta, yere bağlı bireyler, sahiplenme hissi geliştirerek yerle ilgili koruma davranışları sergilemektedirler. Bu davranışlar, yerin sosyal değerlerini koruyarak sosyal sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır. Bağlanma teorisi ve yer bağlılığı arasındaki ilişkiyi açıklayan bu süreç, sosyal ve fiziksel değerlerin korunmasına yönelik duyarlılığı artırmakta ve toplulukların alanda mevcut varlıklara olan bağlılığını güçlendirmektedir.

Yer bağlılığı kavramı altında, toplumsal bağlanma, duygusal bağlar, bilişsel algılar, davranışlar, yerin fiziksel ve sosyal özellikleri gibi kavramlar, sosyal sürdürülebilirlik kavramı kapsamında yerin fiziksel ve sosyal özellikleri, komşuluk ilişkileri ve sosyal etkileşimler temel alt kavramlar olarak ele alınmaktadır.

Tezin vaka çalışmasında alanda tespit ve gözlemler yapılmış, seçilen kişilere yirmi iki adet açık uçlu soru yönlendirilmiş, görüşmecilerden semte ait anıları ile farklı nitelikte veriler toplanmıştır. Vaka çalışması öncesinde gerçekleştirilen pilot çalışmada hazırlanan soru formu denenmiş, anlaşılmayan sorular soru formundan çıkarılmıştır. Ardından Kurtuluş'ta yaşayan yirmi adet farklı yaş, cinsiyet, eğitim ve mesleklerden kişi, rastgele yöntemiyle seçilerek kendileriyle görüşülmüştür. Görüşülen kişilerin yedi adedi mahalledeki esnaf, yedi adedi işletmecilerdir, geri kalan altı kişi mahallede ikamet eden bireylerden oluşmaktadır. Analiz bölümünde her bir görüşmecinin soru sıralamasına göre verdiği yanıtlar art arda getirilerek anlatıları hikayeleştirilmiştir. Görüşmeciler, yer bağlılığına olumlu etkisi olduğu varsayımıyla, mahallede yaşadıkları süreye göre sıralanmışlardır. Daha sonra analiz aşamasında, görüşülen kişilerin yanıtları üzerinden özel kavram ve cümle bulutları oluşturulmuştur. Yanıtlarının tümüne bakıldığında en çok karşılaşılan kelimelerin olduğu birer kelime bulutu oluşturulmuştur (Şekil 4.47). Her kelimenin frekansı, kelimenin büyüklüğü ile doğru orantılı olarak gösterilmiştir. Yani, bir kelime diğerlerinden daha büyükse, bu durum, o kelimenin konuşmada kullanım sıklığının da diğerlerinden daha fazla olduğu anlamına gelmektedir.

Değerlendirme aşamasında tüm görüşmecilerin kavram bulutları bir ortak tabloda gösterilmiş ve tüm görüşmecilerin yanıtları görüşmelerde söyledikleri sözlerde öne çıkan kavramlar ile değerlendirilmiştir.

Elde edilen veriler MAXQDA programı kullanılarak anket çalışmasından elde edilen nitel verilerin analiz edilmesi sağlanmıştır. Görüşmecilerin söylediklerinden yola çıkılarak her görüşmeci için bir kelime bulutu oluşturulmuştur. Daha sonra veriler toplu bir biçimde tezin temel kavramları olan yer bağlılığı ve sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirilmiştir.

2. KAVRAM VE TANIMLAMALAR

Bu bölümde tezin temelini oluşturan yer bağılılığı ve sosyal sürdürülebilirlik kavramları tanımlanmaya ve mevcut çalışmalar üzerinden derinlemesine incelenmeye çalışılmaktadır. Kavramlar öncelikle ayrı başlıklar altında detaylı incelenmiş ve literatür taraması yapılmıştır. Ardından kavramların birbirleri arasındaki ilişki kavramsal şema üzerinden irdelenmiştir. Dünyadan örnekler verilerek kavramsal şemaya örnek oluşturabilecek alanlar araştırılmıştır.

2.1 Yer Kavramı

Yer kavramı; mimarlık, coğrafya, sosyoloji, felsefe ve kent planlama gibi birçok disiplin tarafından incelenen multidisipliner bir kavramdır. Kavramın sözlük anlamlarına bakıldığında Oxford sözlüğünde yer (place) ve mekân (space) sözcükleri ile karşılaşılmakta, farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Yer (place) kavramı `` Uzayın belirli bir kısmı veya bölgesi; fiziksel bir konum, dünya yüzeyinin bir bölgesi veya kısmı`` (URL 1) olarak açıklanırken; mekân (space) kavramı `` Bir amaç, eylem için yeterli kapsam veya alan`` olarak tanımlanmaktadır (URL 2). Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde yer kavramı "bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân" olarak yer almaktadır, mekân kavramı ise `` bulunulan yer`` olarak tanımlanmaktadır (URL 3). Mekân, kullanım süresince, kullanan kişinin duygularının zaman içerisinde artmasıyla birey için bir anlam kazanmaktadır.

Gieryn'e (2000) göre yer; insanlar, pratikler, nesneler ve temsiller tarafından doldurulan alandır. Araştırmacı mekânı; anlam ve değerden oluşan coğrafi konum, fiziksel parametreler ve kimlik gibi üç karakterle açıklamaktadır. Bir mekân deneyimlerle yere dönüşmektedir. Yer ile ilgili genel bilgi kısa sürede oluşabilir, ancak yerin duygusu zaman içerisinde oluşmaktadır. Mekânın yere dönüşmesini sağlayan deneyimler doğrudan bireysel olabildiği gibi, semboller, tarih ve kültürel birikimler aracılığıyla da olabilir. Yerin anlamına yönelik zamanla artan çalışmalar ile kullanıcılarda yere ilişkin manevi değerler ve duygular ön plana çıkmaktadır. Relph'e

göre (1976) yerlerin duygusal yönü, bireylerin yerlerle ilişkilendirdikleri duyguları ve manevi bağlantıları temsil etmektedir.

Yer teorisinde üretilen yeni kavramlar ,ölçülmesi görece daha zor olan duyguların odak noktası olması ve disiplinler arası bir konu olması sebebiyle çeşitlenmektedir. Yer teorisi ile ilgili zaman içinde “*yerin ruhu (genius loci)*”, “*yersizlik*”, “*yer olmayan (non place)*”, “*topofili*”, “*topofobi*”, “*yer duygusu (sense of place)*”, “*yer kimliği (place identity)*”, “*yer bağlılığı (place attachment)*” ve “*yer bağımlılığı (place dependence)*” gibi kavramlar ortaya çıkmıştır.

William ve Stewart (1998); yerlerin geçirilen sosyal süreçler sonucunda belirli bir biçim ve anlam kazanmasını eko-sistemlerin biyo-ekolojik süreçler geçirerek oluşmasına benzetmektedirler. Yerlerin dinamik olduğunu; geçmiş, bugün ve gelecekte oluştuğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılara göre yer duygusu kavramı giderek karmaşık hale gelen sosyal, ekonomik ve politik süreçlerle şekillenmektedir. Steele (1981) yer duygusunu, bir kişinin oraya getirdikleriyle birleşen ve ortam tarafından yaratılan deneyimsel bir süreç olarak tanımlamaktadır. Yer duygusu bireylerin veya grupların belirli bir yerle ilişkilendirdiği anlamlar, semboller, değerler, memnuniyet, bağlılık ve duyguların toplamı olarak ifade edilmektedir (Williams, Stewart, 1998; Stedman, 2002). Yer duygusu; insan, çevresel özellikler ve oluşan imaj arasındaki ilişki olarak görülmekte, öznel deneyimler sonucu oluşurken dış etkenlerden de etkilenmektedir. Hashemnezhad ve arkadaşları (2013) yer duygusunu insanların yerleri benimsemesi ve kullanması sonucu oluşan karmaşık bir duygu ve çevreye bağlılık olarak tanımlamakta, kişi ve yer etkileşimi ile oluşan bir tür duyumsa şeklinde ifade etmektedirler. Yer bağlılığı kavramı doğum yeri ve ikamet süresi ile bağlantılı görülmektedir ve Hay (1998) yaşam boyunca yerler ile kurulan ilişkileri; çocukluktan ergenliğe kadar olan dönem, erken ve orta yetişkinlik süreci ve orta yetişkinlikten yaşlılığa kadar olan kısım olmak üzere üç ayrı dönem olarak gruplamaktadır. Hummon’a göre (1992) yer duygusu çevre ile ilgili eleştirel bir bakış açısını ve çevreye karşı duygusal bir tepkiyi içeren ikili bir yapıya sahiptir ve insan deneyimi, duygu ve düşüncelerine dayalı bir anlam taşır (Tuan, 1977). Williams ve Stewart’a göre (1998), günümüzde yer ile ilgili duyguların farkındalığı; küreselleşme, hızlı inşa süreci ve yeniden yapma kapasitesine bağlı olarak artmıştır. Hummon’a göre (1992) yer duygusu; topluluk memnuniyeti, bağlılık ve kimliğe duyarlı olan çok

boyutlu bir topluluk duygusu anlayışını dolaylı olarak ifade etmektedir. Araştırmacı topluluk duygusu üzerine yaptığı çalışmada, insanların memnuniyetinin, kimliklerinin ve topluluklara bağlılığının, insanlar arasında farklılık gösteren köklülük, yabancılaşma, görelilik ve yersizlik gibi farklı türlerde yer duygusuna neden olduğunu belirtmektedir.

Canter (1977); yerin eylemler, kavramlar ve fiziksel özellikler arasındaki ilişkilerin sonucunda oluştuğunu belirtmektedir. Kuramcı bir yerde hangi davranışın ilişkili olduğunu veya hangi davranışın oluşabileceğini bilene kadar yerin tam olarak tanımlanamayacağını savunmaktadır.

Proshansky (1983) yer kimliğini benliğin fiziksel çevreyle ilişkili olarak gelişen boyutları olarak tanımlamakta ve bir kişinin yeri benlik kavramına dahil etmesiyle ilgili olduğunu ifade etmektedir. Bazı araştırmacılar yer kimliğini, yerle etkileşim yoluyla insanların kendilerini belirli bir yere ait olma açısından ele aldıkları bir süreç olarak değerlendirmekte ve kişisel kimliğin bir bileşeni olarak tanımlamaktadırlar (Stedman, 2002; Hernandez vd., 2007). Yerin kimliği o yerdeki özgün fiziksel özelliklerden kaynaklanmaktadır. Lynch (1960) bir yerin kimliğinin onu diğer yerlerden ayırdığını, ancak bu kimliğin kişiden kişiye değişebileceğini ve bireysel yer anlamları olduğunu belirtmiştir. “Genius Loci” kavramı ise bir yerin elle tutulamayan ancak genel olarak üzerinde anlaşmaya varılan benzersiz karakterini betimlemek için kullanılmıştır (Norberg-Schultz, 1980; Stedman, 2003).

Stokols & Shumaker’e (1981) göre yer bağımlılığı birey ile belirli bir yer arasındaki algılanan güç olarak ele alınabilir. Altman ve Low (1992) yer bağlılığını insanlar ve çevreleri arasındaki duygusal bir bağ olarak tanımlamaktadırlar. Bir yere ait hissetmek oraya görünmez ağlar ile bağlı olma hissini içinde barındırmakta, bu ağlar bazen duygusal ve görünmez olmaktadır. Genellikle o mekândan uzakken ve o yeri düşünürken hissedilen yoğun duygulardır, bazen de o yerdeki sosyal ağlardır. Relph’e (1976) göre yer ile olan ilişkilerin sadece olumlu olması gerekmez. Olumlu durumlar, yerlere duyulan sevgi (topofili) şeklinde ortaya çıkarken, bir yere karşı duyulan huzursuzluk, baskı, kısıtlayıcı ve korku hissetme (topofobi) şeklinde de olabilmektedir (Relph,1976). Yere karşı hissedilen duygular yeri tanımlamada önemlidir. Anlam ve aidiyet duygusu oluşturmeyen mekânlar, örneğin hava alanları, tatil köyleri, alışveriş

merkezleri ve metro gibi mekânlar “olmayan yer (non place)” olarak tanımlanmaktadır (Ague, 1992) ve bireylerin pratikte ilişki kuramadıkları mekânlar olmaktadır.

Yerin önemi, fiziksel yapısı ve bireye çağrıştırdıklarının bir bütünü olmaktadır. Yer, mekân ve anlamla bir bütün haline gelir. Bir yerdeki anılar, deneyimler o mekânın kişiye ifade ettiği anlamı derinleştirir. Transit geçiş yapılan yerler genellikle derin bir anlam ifade etmemektedir. Tuan (1974) bu durumu duraksamaların mekânın yere dönüşmesine olanak sağladığı şeklinde ifade etmektedir. Kuramcıya göre yer insanın varlığıyla anlam kazanır, insansız coğrafi bir konumdan ibarettir (1974 akt. Hashemnezhad vd., 2013). Yerler insanın varlığıyla anlam kazanmakta, bireysel ve toplumsal kimliğin oluşmasında önemli bir kavram olmaktadır. İnsanlar kendilerini tanımlarken yerlerle betimlemektedirler (Scannel ve Gifford, 2010).

Bu alandaki zorluklardan biri kavramlar arasındaki ilişkilerde hala netliğin sağlanmamış olmasıdır (Giuliani ve Feldman, 1993 ; Hidalgo ve Hernández, 2001, Jorgensen ve Stedman, 2001). Bazen yer kimliği ve yer bağlılığı kavramı birbirlerinin yerine kullanılmakta, bazen de iki kavram aynı düzeyde farklı kavramlar olarak kullanılmaktadır (Jorgensen & Stedman, 2001; Stedman, 2002). Bazı çalışmalarda yer bağlılığı yer kimliğinin alt bileşeni olarak ele alınırken (Lalli, 1992), bazen de yer kimliğinin oluşumundan önce gelir ve bağlantılı olsa da farklı şekilde değerlendirilmesi gereken iki ayrı kavram olarak incelenir (Hidalgo ve Hernandez, 2007). Ancak Hernandez ve arkadaşları (2007) bu durumu “*bir kişi bir yere bağlı olabilir, ancak onunla özdeşleşmeyebilir, yani o yerde yaşamaktan hoşlanır, ancak kendini yerin kimliğinin bir parçası olarak hissetmez veya tersi; birisi kendisini bir yere ait hissedebilir, ama orada yaşamayı istemeyebilir*” örnekleri üzerinden kavramların ilişkili olduğunu, ancak hangisinin diğerinden önce geldiğinin belirlenmesinin zor olduğunu belirtmişlerdir. Bazı çalışmalarda yer bağlılığının yer kimliğini geliştirdiği ve desteklediği öne sürülmüş (Twigger-Ross & Uzzell, 1996), aynı zamanda yer bağlılığı ve yer kimliği kavramları yer duygusunun boyutları olarak da değerlendirilmiştir (Hay, 1998; Jorgensen ve Stedman, 2001). Hashemnezhad ve arkadaşları (2013) yaptıkları bir çalışmada bu ilişkiyi “*Bireyin bir yerde daha fazla zaman geçirmesi ve o yerle kurduğu iletişimin artması sonucunda duygusal hissi de artacaktır. Bu durumda yer bağlılığı meydana gelir. Yani yer bağlılığı yer duygusunun tanımlayıcı bir alt bölümüdür. Dolayısıyla, yer-kişi etkileşiminde, kişinin yer duygusu*

o yere yönelik tüm duygusunu kapsıyorsa, yer bağlılığı kişinin o özel yere karşı olumlu bir duygusudur.” şeklinde açıklamışlardır. Manzo ve Devine-Wright (2014) ise yaptıkları çalışmada; insan – yer etkileşiminin gelişimsel süreçleri, yer kavramı ve etkisinin henüz yeterince tanımlanmadığını ve bu alandaki teorinin yetersiz geliştiğini belirterek yer teorisinde bir netliğin kazanılmadığına dikkat çekmişlerdir. Bu çalışmada yer bağlılığının; yer kimliği ve yer duygusu kavramlarıyla ilişkili olmasına karşın, farklı bir kavram olduğu ve bu nedenle yer bağlılığının diğer kavramlardan bağımsız olabileceği kabul edilmiştir.

2.2 Yer Bağlılığı

Oxford Sözlüğü’nde (2022) yer bağlılığı kavramı “*Başka bir şeye bağlı bir şey; bir ek*” olarak tanımlanmaktadır (URL 3). Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde (2023) yere bağlanma kavramı “bir kişiye, nesneye ya da yere bağlılık gösterme, sevgi saygı duyma” olarak açıklanmaktadır (URL 4). Yer (place) kavramı insanların duygusal hisler beslediği fiziksel çevre olarak tanımlanmaktadır. Altman ve Low (1992) yer bağlılığı kavramındaki “bağlanma” kelimesinin duygulanımı vurguladığını; “yer” kelimesinin, insanların duygusal ve kültürel olarak bağlı oldukları çevresel ortamları tanımladığını ifade etmişlerdir. Yer bağlılığı ,insan ve çevre etkileşimi sonucunda, bireylerin bulundukları fiziksel çevre ile duygulanımı sonucunda oluşmaktadır. Yere bağlanma, temel bir insan ihtiyacı olarak kabul edilmektedir (Relph, 1976) ve genellikle araştırmacılar tarafından, olumlu duygulara sahip olunan yer şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak yer bağlılığı kavramı deneyimlere bağlı olarak olumsuz olarak da değerlendirilebilir (Manzo, 2005). Yer bağlılığı; bireyin o yerdeki tatmin edici ve başarılı gibi olumlu deneyimlerden kaynaklandığı gibi, ürkütücü ve travmatik deneyimlerden de kaynaklanabilmektedir (Gieryn, 2000). Günümüzde yer bağlılığı ile ilgili farklı disiplinler tarafından yapılmış çalışmalar Çizelge 2.1’de özetlenmektedir.

Çizelge 2.1 : Yer bağlılığı ile ilgili yapılan çalışmalar.

YAZARLAR	KONULAR
Altman ve Low (1992)	Yer bağlılığı ile ilgili detaylı bir çalışma
Low (1992)	Yer bağlılığını sağlayan sembolik bağlar
Chawla (1992)	Çocukluk döneminde yerlere olan bağlılık

Çizelge 2.1 (devam) : Yer bağlılığı ile ilgili yapılan çalışmalar.

YAZARLAR	KONULAR
Hummon (1992)	Topluluk duygusu ve toplumsal düzeyde yer bağlılığı
Brown ve Perkins (1992).	Yer bağlılığının bozulması ile ilgili bir çalışma
Giuliani ve Feldman (1993)	Altman & Low'un Gözden Geçirilmesi (1992) Yer bağlılığı ve yer bağlılığını anlamının farklı yollarına vurgu yapan bir çalışma
Gieryn (2000).	Yer ve sosyoloji ilişkisi üzerine bir çalışma
Jorgensen ve Stedman (2001)	Tutum kuramı ile yer araştırmasını ilişkilendirme
Hidalgo ve Hernandez (2001)	Yer bağlılığının üç mekânsal aralıkta (ev, mahalle ve kent) ve iki boyutta (fiziksel ve sosyal) ölçülmesi
Giuliani (2003).	Bağlanma teorisi ve yer bağlılığı üzerine yapılan araştırmalara genel bir bakış
Brown vd. (2003)	Yer bağlılığının mahallenin canlandırılmasında bir araç olarak ele alınmasını mahalle/blok ve ev ölçeğinde incelemesi
Mazumdar ve Mazumdar (2004)	Din ve yer bağlılığı ilişkisi üzerine bir çalışma
Manzo (2005)	Yerlerle olan duygusal ilişkilerin incelenmesi
Hernandez vd. (2007)	Yer bağlılığı ve yer kimliği arasındaki ilişki ve yerliler ve yerli olmayanlar arasındaki farklar
Lewicka (2008)	Yerin hafızası ve yer kimliği- yer bağlılığı ile ilişkisi üzerine odaklanmış bir çalışma
Morgan (2010).	Çocukluktaki bir yer deneyiminden ortaya çıkan yere bağlanma sürecinin gelişimsel bir model
Scannell ve Gifford (2010a)	Gelecekteki araştırmalara yol göstermesi amaçlanan kavramsal bir düzenleme çerçevesinin (kişi-yer-süreç) oluşturulması ve yer bağlılığına genel bir bakış
Lewicka (2010)	Yer ölçeğinin yer bağlılığına etkisinin incelenmesi
Morgan (2010)	Yer kavramı ve bağlanma teorisi arasındaki ilişki ve çocukluktaki bir yer deneyiminden ortaya çıkan yere bağlanma sürecinin incelenmesi
Lewicka (2011)	Yer bağlılığı ile ilgili yapılan teoriler ve araştırmaların gözden geçirilmesi
Scannell, Gifford (2017)	Yer bağlılığının psikolojik faydaları araştırılmıştır ve bu psikolojik faydaların demografik özelliklere, bağlanma yerinin türüne ve coğrafi ölçeğine göre değişiklikleri incelenmiştir.
Bazrafshan vd. (2021)	Kent parkları aracılığıyla yer bağlılığının araştırılması ve tarihi kent parkları, hafıza, anlamlar ve duyuşsal yönler aracılığıyla yer bağlılığının incelenmesi

Yer bağılılığı ile ilgili ilk çalışma 1974 yılında Kasarda ve Jonawitz'in "topluluk bağılılığı" kavramı altında ikamet süresi ve komşuluk ilişkilerinin incelendiği çalışmadır. İlk tanım Tuan (1974) ve Relph (1976) gibi hümanist olarak tanımlanan coğrafyacıların yaptığı çalışmalarda yer almıştır. Bu konuda yapılan ilk detaylı çalışma Altman ve Low (1992) tarafından yapılan çalışmadır ve bu çalışmada yer bağılılığı kavramı birçok yönden araştırılmıştır. Araştırmacılar yer bağılılığını; çeşitli disiplinler tarafından incelenen bütünleştirici bir kavram ve insanların yerlerle olan benzersiz duygusal deneyimleri ve bağları olarak tanımlamışlardır.

Scannel ve Gifford'a göre (2010) yer bağılılığı zaman içinde, yoğun deneyimler sonrasında şekillenir. Bir yerin ilk bakıştaki anlamı ile zaman içerisindeki anlamı farklılık göstermektedir. Bir yeri anımsarken ya da tarif ederken o yerde yaşanan deneyimlerden yola çıkılarak betimlenmektedir. Örneğin bireyin doğduğu ve büyüdüğü yerler kendisi için derin anlamlar taşımaktadır. Ancak o yer ile ilgili bir anısı olmayan kişiler için tanımlamalar fiziksel özelliklerinden ibaret olmaktadır. Yer bağılılığı; temelini insan ve yer etkileşiminin oluşturduğu, deneyimler ve duyguları içeren karmaşık bir olgudur. Stokols ve Shumaker (1981) yer bağılılığını 'bireyler ve yaşadıkları çevre arasındaki olumlu bir duygusal bağ veya ilişki' olarak tanımlamaktadır. Riley (1992) ise yer bağılılığını insanlar ile çevre arasında bilişin, tercihin veya yargının ötesine geçen duygusal bir ilişki olarak tanımlamıştır. Bazı araştırmacılar yer bağılılığını bir coğrafi bölge ile kurulan uzun süreli duygusal bir bağ ve bu bağa yüklenen anlam olarak ifade etmektedirler (Gilluani ve Feldman, 1993). Hidalgo ve Hernández (2001), yere bağılılığı bireylerin kalma eğiliminde oldukları, kendilerini rahat ve güvende hissettikleri belirli ortamlara karşı geliştirdikleri duygusal bağ olarak açıklamaktadırlar. Yer bağılılığı kavramı bireylerin ve toplumların kimliği ve öz tanımlamalarında etkilidir. Lalli (1992) bu durumu "şehrin belirli bir bölgesine olan bağın, kişinin diğer kent bölgelerinde yaşayanlardan farklılaşmasına katkıda bulunması" olarak ifade etmiştir.

Yer bağılılığı çeşitli sebeplerle oluşabilmektedir. Altman ve Low'a göre (1992) bir yerdeki sosyal ilişkiler bağlanma sürecinde bazen yer kadar, bazen ondan bile daha etkili olabilmektedir. Dini sebeplerle kutsal yerlere bağlanma ve orada bulunma isteği, güvende hissetme ihtiyacı ile yaşlıların evlerine bağılılığı, aile ve yakın çevrenin varlığı gibi sebeplerle oluşmaktadır. Scannell ve Gifford'a göre (2014) bireyin sürekli aynı

kafeye gitme eğilimi, tatil için hep aynı konumu seçmek gibi örnekler yer bağlılığının ziyaretlerle ve orada bulunma isteği ve sıklığı ile belirtilebilmektedir. İnsanlar; evler, dini yerler, kültürel açıdan önemli alanlar, rekreasyon alanları, sokaklar, kentler, mahalleler gibi farklı ölçek ve türde yerlere bağlılık gösterebilirler. Bağlanma bireysel olduğu gibi mahalle ya da grup düzeyinde de olabilmektedir. Low (1992) yer bağlılığının kültürel boyutunu incelediği çalışmasında bireylerin bazı durumlarda kültürel ve tarihsel olarak anlamlı olan yerlere hiç deneyimlememiş olmasına rağmen yer bağlılığını hissedebildiğini belirtmiştir. Bir yer ile kurulan ilişkinin süresi yer bağlılığının ayırt edici özelliklerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Morgan (2010) yer bağlılığını, belirli bir coğrafi bölge ile uzun süreli ve etkili bir bağın deneyimlenmesi ve bu bağa yüklenen anlam olarak tanımlamıştır. Giuliani'ye göre (2003) yere bağlanma; davranışsal ve duygusal yönleri içerebilen kapsamlı üst düzey bir ölçüyü temsil etmektedir. Yer bağlılığı bireyler üzerinde çeşitli psikolojik etkilere sahiptir. Scannell ve Gifford, (2017) yer bağlılığının psikolojik faydalarını araştırmış ve bu faydaların demografik özelliklere, bağlanma yerinin türüne ve coğrafi ölçeğine göre değişikliklerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda yer bağlılığının psikolojik faydalarını anılar, aidiyet, rahatlama, olumlu duygular, aktivite desteği, rahatlık/güvenlik, kişisel gelişim, özgürlük, eğlence, doğayla bağlantı, pratik faydalar, mahremiyet ve estetik olmak üzere onüç kategoride değerlendirmişlerdir. İnsanlara bağlanmada olduğu gibi yerlere bağlanma da bazen bilinçli olmayabilir ve sadece belirli koşullar altında farkına varılabilir. (Stokols ve Shumaker, 1981; Giuliani, 1991).

Yer bağlılığı çoğu zaman birey farkında olmadan artan ya da azalan etmenlere sahiptir. Bu etmenler Lewicka (2010) tarafından yer bağlılığının belirleyici etmenleri olarak adlandırılmış ve sosyo-demografik, sosyal ve çevresel olarak üç kategoride incelenmiştir.

Sosyo-demografik etmenler arasında ikamet süresi, sosyo-ekonomik değişkenler, cinsiyet, yaş ve hareketlilik olarak sıralanabilir. İkamet süresi, yer bağlılığı ile pozitif bir ilişki gösteren birçok çalışma ile desteklenmiştir ve yere bağlanmanın yaygın bir göstergesidir (Kasarda ve Janowitz, 1974; Bonaiuto vd., 1999; Brown vd., 2003; Brown, vd., 2004; Krannich ve Greider, 1984; Lewicka, 2005; Shamai ve Ilatov, 2005; akt. Lewicka, 2010). Ayrıca, bazı araştırmalarda, sık hareket edenlerin yer bağlılığının daha az olduğunu ve yeni ortamlara daha iyi uyum sağlayabileceklerini göstermektedir

(Bolan, 1997; Gustafson, 2001b; Elder, King, Conger, 1996 akt. Lewicka, 2010). Ancak hareketlilik, ikamet süresi ve yere bağlılık arasındaki ilişkinin henüz kesin bir sonuca ulaşmadığı görülmektedir ve bu konuda daha fazla araştırma yapılması gerektiği ifade edilmektedir (Lewicka, 2010). Manzo'ya göre (2005) yaş, cinsiyet, ırk ve sınıf kavramları da yer bağlılığında belirleyici bir rol oynamaktadır. Bazı araştırmacılara göre sosyo-demografik değişkenler arasında ev sahibi olmak, yer bağlılığının sorgulanmayan pozitif bir belirleyicisidir (Bolan, 1997; Brown vd., 2003; Mesch ve Manor, 1998; Ringel ve Finkelstein, 1991; akt. Lewicka, 2010).

Sosyal etmenler arasında sosyal bağlar ve güvenlik duygusu araştırmalarda en sık incelenen konulardır. Sosyal bağlar; yaşanan yerdeki akraba ve arkadaş sayısı, sosyal faaliyetlere katılım derecesi, sosyal bağların ve sosyal ilişkilerin varlığı, komşuluk ilişkileri gibi çeşitli şekilde işlevselleştirilmektedir. Lewicka'ya göre (2010) güvenlik duygusu bölgedeki geçmişte işlenen suç oranı gibi nesnel ve güvende hissetme hali gibi öznel olarak iki şekilde işlenmekte ve bu değişken yere bağlanmanın pozitif bir belirleyicisi olmaktadır.

Çevresel etmenler arasında yer bağlılığını doğrudan ikamet edilen yerin fiziki özellikleriyle ilişkilendiren çok fazla araştırma olmadığı görülmektedir, mevcut araştırmalar sessiz alanlar, estetik açıdan hoş binaların varlığı, yeşil alanların varlığı gibi özelliklerin yer için olumlu ifadeler olduğunu göstermektedir. Çalışmalarda yer bağlılığı konusu kentteki önemli noktalara yakınlık, binaların boyutu, ev ve peyzaj bakımı, müstakil ya da yüksek katlı yapılarda yaşama durumu gibi farklı özellikler üzerinden incelenmektedir. (Lewicka, 2010).

Giuliani (2003), yer ile kurulan bağları değerlendirirken deneyimi odak noktasına koyarak iki farklı düzeyde bağlılık tanımlamaktadır. İlk düzeydeki yer bağlılığını doğrudan deneyim gerektirmeden, duyguları çağrıştıran sembollerle oluşan bağlar olarak ifade etmekte, ikinci düzeyde bağlılığı bir yerdeki temaslar ve kişisel deneyimlerden kaynaklandığını belirtmektedir. İki tür bağ arasındaki farklılık; oluşma biçimleri, temas etme istekleri ve sahip oldukları işlevlere göre ortaya çıkmaktadır (Giuliani, 2003). Araştırmacıya göre bireyler, genellikle yere bağlanma konusunda bilinçsizdir ve bu, ancak bağlanma yerinden bir kopuş veya uzaklaşma olduğunda bilinçli bir düzeyde kendini göstermektedir (Brown & Perkins, 1992; Hidalgo & Hernandez, 2001). Bazı çalışmalarda yer bağlılığının sonuçları sosyal katılım ve

hareketlilik, esenlik ve zihinsel sağlık düzeyinde değerlendirilmektedir (Giuliani, 2003). Yer bağlılığı karşılıklı etkileşimi içinde bulundurmakta ve bu etkileşim yeri etkilediği gibi kişinin de etkilenmesini içinde barındıran karşılıklı bir durum oluşturmaktadır.

Yer bağlılığı genellikle kişilerin mekâna karşı hissettiği olumlu duygular olarak ortaya konmakta, Brown ve arkadaşları (2003) yer bağlılığını bireysel ve toplumsal kimliği destekleyen ve psikolojik faydalar sağlayan fiziksel ve sosyal ortamlarla kurulan pozitif bağlar olarak tanımlamaktadırlar. Araştırmacılara göre yer bağlılığı sonucunda o yerde meydana gelen değişimler olduğu gibi, yer bağlılığı bireyde etkiye sahip, duygusal çapalar olarak adlandırılabilir ve bireylerin kişiliğini yönlendirirler (Brown ve Perkins, 1992). Ancak bazı araştırmalarda duygusal olarak bağlı hissedilen yerlerdeki değişimler ve bozulmaların kent kimliğine olumsuz etkisinin yanı sıra bireylerin kimliğine de olumsuz etkilere sahip olduğu ortaya çıkmaktadır (Brown vd., 2003). Yaşanılan bir yerdeki değişimlerden olumsuz etkilenmenin yanı sıra, çeşitli sebeplerle ait hissedilen yerde bulunamama hali arada kalmak olarak adlandırılmaktadır. Yer bağlılığının; yaşanan olumsuz deneyimler ve anılar nedeniyle her zaman olumlu olmadığı, bir de “gölge tarafı (shadow side)” (Chawla,1992) olduğu çeşitli çalışmalarla ortaya çıkmaktadır (Scannell ve Gifford 2017). Fried (2000)’e göre yer bağlılığı bireyin mekânsal hareketliliğini ve dolayısıyla bireysel ilerlemesini de engelleyen bir unsurdur. Ekonomik, sosyal ya da eğitim gibi farklı sebeplerle olmak istenilen yerde bulunamama hali o yere çapa atmak ve belki de atılan çapa etrafında dönmeye benzetilmektedir. Kişi için bulunduğu yerden keyif almama durumu, bazen bağlılık hissedilen yerde bulunmanın olumsuz sonuçlarını göz ardı ederek fedakarlıklarda bulunmayı içinde barındırmaktadır. Bu durum afet bölgelerinde yaşayan kişilerin evlerini terk etmek istememeleri, memleketlerine dönebilmek için mevcut ekonomik ve sosyal durumundan fedakârlık yapan ya da önemli fırsatları kaçıran kişiler ile örneklendirilmektedir (Scannel ve Gifford, 2010). Kentlerde yer bağlılığının çeşitli düzeylerde olduğu ve keyif alınabilecek duygusal bir durum sunabildiği gibi, bireyi arada da bırakabildiği ifade edilmektedir.

Scannell ve Gifford (2010), yer bağlılığı kavramının çok boyutlu ve karmaşık yapısını daha faydalı bir şekilde analiz etmeyi amaçlayan üç bileşenden oluşan bir sistem

önermişlerdir. Yer bağlılığı kavramı, buradan yola çıkılarak, tez kapsamında, Şekil 2.1 de gösterilen kişi, yer ve süreç olmak üzere üç ana bölümde incelenmiştir.

Şekil 2.1 : Yer bağlılığı kavramı bileşenleri, Scannel ve Gifford (2010)'dan uyarlanmıştır.

Kişi

Yer bağlılığı, bireysel ya da toplumsal düzeyde oluşabilir. Bireysel düzeyde oluşan yer bağlılığı kişisel deneyimler, dönüm noktaları ve farkındalık sonucu gelişir. Twigger-Ross & Uzzell (1996) yerin hatırlamak ve bağlanmak istenilen anılarla kişiler arasında bir odak noktası olabildiğini belirtmiştir. Örneğin trajediler ve kayıplar insanların hayatlarındaki bireysel dönüm noktalarıdır ve kişilerin o yerle bir bağ kurmasına sebep olurlar. Bazen bireylerin bir yerde yaşadığı mutlu anılar o yere dair olumlu duygular hissetmesine neden olabilir. Birey bir yeri ziyaret ettiğinde yerin kişiye olumlu duyguları hatırlatması o yerde bulunma isteğini ve o yere karşı duygularını olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Grup düzeyinde bağlanma dini, tarih ve kültür gibi sebeplerle oluşabilmektedir. Mazumdar ve Mazumdar (2004), dinin insanlar üzerinde mahalle, kıyafet, eş ve ev seçiminin yanında kendine özgü mimari özellikleri ile kentlerde ve mahallelerde kutsal yapılar aracılığıyla derin bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedirler. Mekke, Kudüs,

Varanasi gibi kentlerde sembolik değerleri nedeniyle, insanların daha önce orada bulunmamasına rağmen, kendilerini o yere bağlı hissedebildikleri görölmektedir. Ayrıca kutsal yerlere olan bağlılık o yerlere yapılan ziyaretlerle de ifade edilmektedir. Kültür, paylaşılan deneyimler ve değerler toplumu bir yere bağlamaktadır (Scannel ve Gifford, 2010). Örneğin Anıtkabir Türk toplumu için değerlidir ve birçok kişi o yere bağlı hissetmektedir. Yapılan ziyaretler, verilen önemler ve koruma davranışı ile vurgulanmaktadır. Ayrıca bireylerin kültürlerini koruyup uygulayabilecekleri mekânların kişilerde yer bağlılığını arttırdığı belirtilmektedir. İnsanların kültürlerini yansıtan, tarihsel geçmişine referans veren alanlar, bireylerde yer bağlılığı hissinin oluşmasını sağlamaktadır (Bazrafshan vd., 2021).

Yer

Yer bağlılığının en önemli boyutlarından biri olan yer fiziksel ve sosyal olmak üzere iki ayrı boyutta incelenmektedir. Yerin fiziksel boyutu doğal ve yapılaşmış alanlar; sosyal boyutu ise sosyal alanlar ve semboller olarak gruplanmaktadır. Orman, göl, sahil, manzara alanları gibi doğal alanlar, parklar sosyal etkileşimin yüksek olduğu ve bireylerin yer bağlılığını arttıran yerlerdir. Kentlerdeki doğal peyzaj alanları ayrıca göç ve hareketliliğin arttığı bu dönemde yer bağlılığını kolaylaştırmakta, bireyler üzerinde pozitif psikolojik etkiye sahip oldukları için insanları mekânlara bağlamakta, kente yeni gelen insanların sosyal ve tarihsel olarak kök salmadan güçlü bir şekilde bağlanabilmelerini sağlayan alanlar olmaktadır (Bazrafshan vd., 2021). Bu mekanlar bireylerin kentle ilişkisini sürdürmesinde önemli rolleri nedeniyle korunması gereken alanlar olarak kabul edilmektedirler (Liu vd., 2021). Kent parklarının geçmişe ve kültüre referans verecek şekilde tasarlanarak okunabilirliğinin sağlandığı durumlarda bireylerin yer bağlılığının ve refahının arttığı görölmektedir (Bazrafshan vd., 2023). Fiziksel çevreye aşinalık yer bağlılığında önemli bir etken olmaktadır ve sel, deprem gibi doğal afetlerde fiziksel çevrenin hızlı değişimiyle yer bağlılığının bozulduğu izlenmektedir (Brown & Perkins, 1992).

Mevcut yerleşimin kalitesi bireylerin hislerini ve kentlerden memnuniyetini olumlu etkilemektedir. Lynch (1960), kentlerin güçlü, özgün ve ayırt edilebilir görsel kimliğe sahip olmasının insan-kent etkileşiminde belirgin bir etkisi olduğunu ve aidiyet duygusu için temel oluşturduğunu belirtmiştir. Jacobs (1961), mevcut yapıların kent kimliğine etkisi, karma kullanım ve yürünebilir kentsel alanların varlığı ile kent ve

kent sakinlerinin ilişkisine dikkat çekmiştir. Alexander ve arkadaşları. (1977), bireylerin yaşadığı yere anlamlar yükleyebilmeleri ve memnuniyetlerinin artması için çeşitli tasarım kriterleri ortaya koymuşlardır ve bu kriterlerinin duygusal bağlar oluşturmakta etkili olduğunu belirtmişlerdir. Yer bağlılığının yerin fiziksel özelliklerine, coğrafyasına ve mimarisine bağlı olduğu ifade edilmektedir. Gieryn (2000)'e göre belirgin yer işaretlerine, okunabilir tasarımlara ve kaliteli konut stokuna sahip olan alanlarda kent sakinlerinin yaşadıkları yerlere daha güçlü duygusal bağlar hissetme olasılığının daha yüksektir. Çalışmalarda yer bağlılığının sosyal boyutunun fiziksel boyutuna oranla daha fazla vurgulandığı görülmektedir. Hidalgo ve Hernandez (2001)'in çalışmasında sosyal bağlılığın fiziksel bağlılıktan daha fazla olduğu, ancak bireylerin mekânların fiziksel boyutlarına da bağlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Süreç

Yer bağlılığı dinamik bir kavramdır ve zaman içerisinde değişmektedir (Hay, 1998). Yer bağlılığının üçüncü boyutu olan süreç; insanların yerler ile nasıl ilişki kurduklarını göstermekte ve psikolojik etkileşimlerin bir bütünü olmaktadır. Bu boyut duygulanım, bilişsel ve davranış olarak üç ayrı başlıkta ele alınmaktadır. Kişi ve yer arasında duygusal bir bağ oluşmaktadır, ilk tanımları yapan coğrafyacılar bu nedenle yer aidiyeti ile ilgili kavramları duygular üzerinden ifade etmişlerdir. Duygulanım ya da etkilenme, içinde bulunulan duruma verilen duygusal tepkiler olarak tanımlanmaktadır. Giuliani'ye göre (2003) bir yerde bulunma isteği bir yerin hissettirebileceği olumlu duyguları deneyimleme talebi olarak alınabilir. Yerlere olan bireysel ya da toplumsal sevgi, saygı gibi olumlu duyguların yanında korku, nefret gibi olumsuz duygular da olabilmektedir (Manzo, 2005). Örneğin bireyin doğduğu ve büyüdüğü yerler, genellikle yer bağlılığının yüksek olduğu ve olumlu duyguların hissedildiği yerler olarak anılsa da bu her zaman geçerli bir durum değildir. Kişilerde oluşan bir yerde bulunma isteği, deneyimler sonucunda ortaya çıkan duygulardan etkilenmektedir. Giuliani, (2003) bireysel duygulanımın temel ve anlamlı bir durum olmasına karşın, duygusal yaklaşımın tespit edilmesi, kavramsallaştırılması ve analiz edilmesinin zor olduğunu ifade etmektedir.

Yer bağlılığının bilişsel boyutu ise hatıralar, bilgi birikimi, şemalar ve anlam üzerinden açıklanmaktadır. Kişi ve yer bağı bilişsel süreçleri içermektedir. Bağlılık hissedilen yerler; bireylerin kendilerini geçmişe ve anılarına bağlayabildikleri yerler olup hafıza

aracılığıyla zaman içinde konumlanmasına yardımcı olabilmektedirler (Scannel ve Gifford, 2017). Araştırmacılara göre tarihi alanlar geçmişle bir süreklilik duygusu yaratarak yer bağlılığını kolaylaştırmaktadır (Hay, 1998; Low, 1992; Lewicka, 2008). Hafıza yoluyla bağlanma bir yerde meydana gelen önemli olayların, anıların ve hatıraların yoluyla gerçekleşebilmektedir. Twigger-Ross ve Uzzell'e göre (1996) bu durumda kentsel hafızanın simgesi haline gelen yerlere bağlılık artmaktadır.

Yer bağlılığının davranış boyutu bağlanmanın eylemlerle ifade edildiği yönüdür ve bağlanmanın davranışlara yansımasıdır. Bağlılık hissedilen yerde bulunma eylemi, yer bağlılığının en belirgin davranışlarından birisidir. Yakınlığı koruma davranışı olarak belirtilen bu eylem genellikle ikamet süresi ile ölçülmektedir (Kasarda & Janowitz, 1974).

İnsanlar süreklilik duygusu sağlayan yerlerde kalmakta, ihtiyaçları ve kimlikleri doğrultusunda nerede yaşayacakları konusunda bilinçli seçimler yapmaktadırlar (Manzo, 2005). Ziyaretler, dini ya da memleket hasreti gibi durumlar bir yerde bulunma ya da yakın olma çabasını örnekleyen davranışlardır. Davranış boyutunun bir diğer gözlemi ise doğal afetler sonrası yerin yeniden inşasıdır. Bu tarz durumlarda yeniden inşa süreçlerinde mevcut problemlerin çözümünden ziyade, aşinalığın ve tanıdık alanların varlığının kent sakinleri için daha önemli olduğu görülmüştür. Ayrıca bu durum yeni bir yere taşınan bireylerin eski yaşadıkları çevreye benzeyen yerler seçme eğiliminde de görülmektedir (Scannel & Gifford, 2010). Bireyi etkileyen bu unsurların yanı sıra yer bağlılığının çevreyi de etkilediği görülmektedir. Bir yere dair olumlu duygulara ve bağlılığa sahip bireyler bulundukları çevreyi korumak için çevre yanlısı davranışlarda bulunma ve pozitif bir çevresel tutuma sahip olma eğiliminde olmaktadır.

2.3 Sürdürülebilirlik

Oxford Sözlüğünde (2024) sürdürülebilirlik kavramı `` *belirli bir oran veya seviyede sürdürülebilir olma niteliği* `` olarak tanımlanmaktadır (URL 4). Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2024) yere bağlanma kavramı `` *sürdürülebilir olma durumu* `` olarak açıklanmaktadır (URL 3).

Günümüzde sanayileşme sonrası kentlerde görülen nüfus artışı, hızlı kentleşme sonucu azalan yeşil alanlar, yoğunluk nedeniyle artan enerji ihtiyacı ile doğal kaynakların

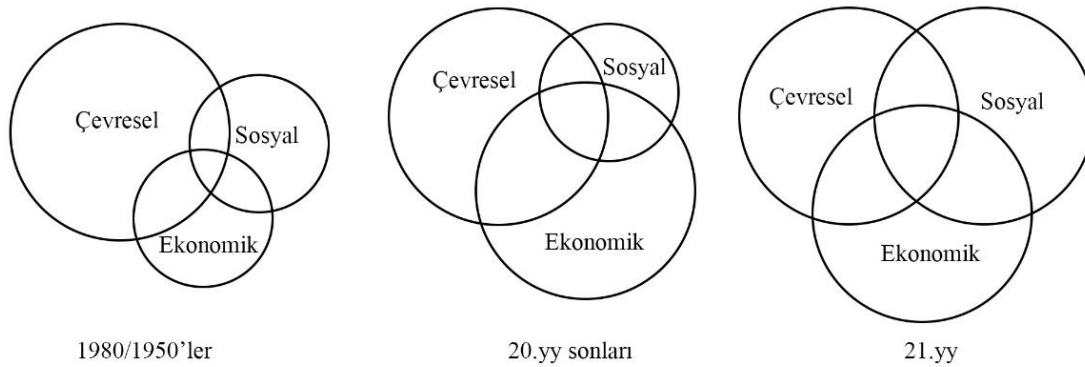
bilinçsizce tüketilmesi gibi sorunların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu sorunlar sera gazı salınımindaki artış, küresel ısınma, ozon tabakasının incilmesi, biyoçeşitliliğin azalması gibi çevresel sorunları da beraberinde getirmiştir (Yılmaz ve Bakış, 2015). Dünyada bilinçsizce uygulanan ekonomik politikaların sonucunda artan çevresel sorunlarla birlikte gelişen iklim krizi tüm ülkelerin gündemine oturmuştur. 1987 yılında ilk kez Brundtland Raporunda bu konu ayrıntılı ele alınmış, sürdürülebilirlik kavramının temel konuları (WCED, 1989) dile getirilmiştir. Sürdürülebilirlik kavramının Brundtland Raporunda (WCED, 1989) *“bugünün ihtiyaçlarını, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan gelişme”* olarak tanımlanmıştır. Du Plessis (2002) sürdürülebilirlik kavramının merkezinde insan olduğunu ve bu kavramın insanoğlunun varlığının gelecekte de devam etmesini sağlayacak koşullar ve çabalar olarak tanımlanabileceğini ifade etmektedir.

Sürdürülebilirlik insanın varlığını sürdürmek için güvenli, sağlıklı, doğayla uyumlu bir yaşam sürmesini sağlayacak durumu tanımlamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ise bu hedefe ulaşmak için insanların refah talepleriyle doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı arasında denge sağlayan sürekli bir çabadır. (Du Plessis, 2002). Sürdürülebilir kalkınma, son yıllarda tüm dünyada planlama, konut ve kentsel gelişim politikalarını giderek daha fazla etkileyen bir terim olarak yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, doğal sistemlerin taşıma kapasitesi ve sosyo-ekonomik ve politik koşullarla ilgili olarak insanlığın karşılaştığı endişeleri ve zorlukları bütünleştiren bir kavram olarak gündeme gelmektedir (McGuinn ve diğ., 2020). Sürdürülebilir insan yerleşimleri, sürdürülebilirlik ilkesine ve kalkınma prensiplerine uygun olarak yaşamayı sağlayan kentler, kasabalar ve köyler olarak görülmektedir. Kentsel sürdürülebilirlik ise özellikle kentlerde bu ilkeleri uygulamayı ve destekleyici sistemler oluşturmayı hedeflemektedir. Sürdürülebilir inşaat, bina ve altyapıların planlanması, tasarım, yapım ve geri dönüşüm gibi süreçlerde sürdürülebilirlik ilkelerinin uygulanmasını kapsamaktadır. Bu süreç, insan onurunu koruyan ve ekonomik eşitliği teşvik eden yerleşimlerin oluşturulmasını, doğal ve yapılı çevreler arasındaki uyumu yeniden sağlamayı ve sürdürmeyi gündeme getirmektedir (Du Plessis, 2002).

Başlangıçta sürdürülebilirliğin çevresel ve ekonomik yönlerine odaklanılmış, ancak zaman içinde sürdürülebilirlik kavramının sosyal boyutlarının da aynı derece önemli olduğu anlaşılmıştır (Bramley ve Power 2009). 1987'de WCED, "fiziksel

sürdürülebilirliğin dar kavramı bile, nesiller arasındaki sosyal eşitlik endişesini ima eder, bu kaygı mantıksal olarak her nesil içindeki eşitliğe genişletilmelidir" demektedir. Kavram, 1992'de Birleşmiş Milletler'in Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda daha ayrıntılı bir şekilde tanımlanmış; 21. yüzyılın sürdürülebilir kalkınma politikası şeklinde çerçevelenmiş ve bildirgenin yirmi yedi ilkesi ulusların insani gelişme ve refahlarını sürdürürken hak ve sorumluluklarını tanımlayan bir biçimde ortaya konmuştur. Çevre ve Kalkınmaya İlişkin Rio Deklarasyonu, Bildirisi'nde (1992) sürdürülebilir kalkınma konusunun kavramsallaştırmasında çevresel, ekonomik ve sosyal kalkınmaya eşit derecede önem verilmiştir. Konular ve ilişkileri hakkındaki tartışmalar devam etse de sürdürülebilir kalkınmada ilgi odağının insan olduğu ve sürdürülebilir bir ekosisteme ulaşmak için insani gelişmenin bir ön koşul olarak kabul edildiği görülmektedir (McGuinn vd., 2020).

Sürdürülebilirlik kavramı zaman içerisinde konuyu yalnızca çevresel bir endişe olarak görmenin ötesine geçerek, ekonomik ve sosyal boyutların dahil edilmesine doğru ilerlemiştir (Şekil 2.2). Sürdürülebilirlik kavramı bugünün dünyasında, çevre bilinciyle birleşen ekonomik gelişmeyle birlikte toplumun, fiziksel çevrenin ve kültürün bütünsel olarak ele alındığı bir kavram olarak öne çıkmaktadır.

Şekil 2.2 : Sosyal sürdürülebilirliğin gelişen önemi, Colantonio (2009)'dan uyarlanmıştır.

2.4 Sosyal Sürdürülebilirlik

Sosyal sürdürülebilirlik kavramı çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik konuları kadar yeterli teorik geçmişe sahip değildir. Bunun başlıca nedeni, sürdürülebilir kalkınmanın 1960'larda ortaya çıkan çevre hareketi ile 1970'lerin 'temel ihtiyaç' savunucuları arasındaki sinerjiden doğması ve aynı zamanda sosyal yönlerinin soyut doğasını değerlendirmenin ölçümünün zor olmasıdır (Colantonio vd., 2009). Tüketim toplumuna yönelik bir eleştiri ve yeniden düzenleme ihtiyacı olarak ortaya çıkan sürdürülebilirlik kavramının günümüzde yerini sürdürülebilir tüketim toplumuna bıraktığı ileri sürülmektedir (Cıravoğlu, 2006). Belirli pazarlama stratejilerinin bir parçası haline gelen çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik, tüketim toplumunun hizmetine sunulmuş ve asıl değerlerinden uzaklaştırılmıştır. Bu bağlamda, sürdürülebilirliğin sosyal boyutu, kimlik, yerellik, paydaş katılımı gibi alt başlıkları içermesine rağmen kentlerin ticari dinamikleri içerisinde kendine yeterince yer bulamamakta, hatta bu süreci sekteye uğratmaktadır. Bu sebeple sosyal sürdürülebilirlik kavramının çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik kavramları kadar on plana çıkmamasının bir diğer nedenin de ticari ve pazarlama stratejileri olduğu söylenebilir.

Sosyal sürdürülebilirlik kavramının zaman ve mekâna göre değişen dinamik bir kavram olduğu ileri sürülmüştür (Dempsey vd., 2011). Yiftachel ve Hedgcock (1993) kentsel sosyal sürdürülebilirliği *“bir şehrin insan etkileşimi, iletişim ve kültürel gelişim için uzun vadeli, uygun bir ortam olarak işlev görme yeteneğinin devam etmesi”* olarak tanımlamıştır. Polese ve Stren (2000) sürdürülebilirliğin tanımını *“sivil toplumun ahenkli evrimi ile uyumlu, kültürel ve sosyal açıdan farklı grupların uyumlu bir şekilde birlikte yaşamasına elverişli bir ortamı teşvik ederken aynı zamanda sosyal bütünleşmeyi teşvik eden, nüfusun tüm kesimlerinde yaşam kalitesinde iyileştirmeler ile uyumlu kalkınma veya büyüme”* olarak ortaya koymaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik, daha genel olarak uyumlu yaşam koşulları yaratarak yaşam kalitesini artırmak olarak tanımlanabilecek bir özellik olarak görülmektedir (Enyedi 2002). Sosyal sürdürülebilirlik, mevcut ve gelecek nesillerin refahının sürdürülmesi ve iyileştirilmesi anlamına gelmekte ve eşitlik sürdürülebilirliğin temel ve önemli bir boyutu olarak ele alınmaktadır (Chiu, 2003). Pincetl (2003), sosyal eşitliğin temel olarak çeşitli sosyal grupların sosyal, kültürel ve manevi ihtiyaçlarının dikkate

alınması anlamına geldiğini ve sınırlı kaynakların verimli ve adil olmasının sağlanması gerektiğini savunmaktadır. McKenzie (2004), sosyal sürdürülebilirlik yeteneğinin toplumsal yaşamı iyileştiren bir durum olduğunu ve topluluklar içinde bu duruma ulaşabilmenin bir süreç olduğunu söylemekte, sosyal sürdürülebilirliği, insanların genişletilmiş ihtiyaçlarını karşılamak, doğayı korumak, sosyal adaleti yerine getirmek, insan onurunu korumak ve katılımı teşvik etmek olarak tanımlamaktadır (Littig ve Grießler, 2005). McGuinn ve arkadaşları (2020) yaptıkları çalışmada sosyal sürdürülebilirliğin temel unsurlarını, sosyal ilerleme, refah ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi, sosyal uyum ve genel olarak rekabetçi sosyal piyasa ekonomisi ve sosyal modeli şimdiki ve gelecek nesiller için sürdürülebilir bir şekilde ilerletmek şeklinde ortaya koymaktadırlar. Bu tanımlar, sosyal sürdürülebilirliğin önemini ve yapılı çevre tarafından yaşam kalitesinin nasıl artırılabilirliğini pekiştirmektedir.

Bramley ve Power'a göre (2009) kentsel gelişimin sosyal sürdürülebilirliği kavramı, sosyal eşitlik, sosyal içerme ve sosyal sermayenin başarılması ile ilişkili bir kavramdır. Sosyal sürdürülebilirlik, toplumsal yapının sosyal olarak sürdürülebilir olması için insanların birlikte çalışması ve etkileşimde bulunması gerektiği anlamına gelmektedir. Sosyal etkileşimin topluluk duygusu yarattığı ve ortak bir amaç duygusu ve diğer sosyal faydalar oluşturduğu düşünülmektedir. Sürdürülebilir yerleşmeler insanların şimdi ve gelecekte yaşamak ve çalışmak istediği yerler olarak tanımlanmaktadır. Mevcut ve gelecekteki sakinlerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan, çevrelerine duyarlı ve yüksek yaşam kalitesine katkıda bulunan bu yerleşmeler güvenli ve kapsayıcıdır, iyi planlanmış ve inşa edilmiş alanlardır, aynı zamanda iyi işletilmektedirler. İçinde yaşayan herkes için fırsat eşitliği yaratmakta ve iyi hizmetler sunmaktadırlar (ODPM, 2006). Böyle bir tanım, bu tür yerleşmelerin bulundukları fiziksel (kentsel) bağlamı vurgulamaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik, kullanıcıların memnuniyet düzeyi ile ilgili sürdürülebilirliğin bir yönü olarak da kabul edilmektedir. Mimaride, insanlar arasındaki iletişimi teşvik etmekte ve “insan merkezli” planlama kavramını oluşturmaktadırlar (Kalfaoğlu Hatipoğlu, 2017).

Boström (2012), kavramın doğasında var olan belirsizliğin ve yorumlayıcı esnekliğin tamamen üstesinden gelinemeyeceğine, ancak tam da bu özelliğin, ortak bir çıkara sahip paydaşlar arasındaki iletişimi kolaylaştırdığına ve çeşitli paydaşları bir araya getiren kavramsal bir araç haline geldiğine işaret eder. Günümüzde sosyal

sürdürülebilirlik kavramının sosyo-kültürel değerlerin ön plana çıktığı, aidiyet, kentsel hafıza, bağlam gibi konuları desteklediği, kültürel doygunluğa ulaşmak ve kültürel bellekten kopmadan gelişime ayak uydurmak için çizilmesi gereken bir rota olarak yeniden yorumlandığı görülmektedir. Sonuç olarak, sürdürülebilir kalkınmada sosyal boyutun artan bir önemi vardır, ancak bunun nelerden oluştuğu konusunda çok az fikir birliği mevcuttur (Bramley ve Power, 2009). Sosyal sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili yapılan temel çalışmalar Çizelge 2.2 de özetlenmiştir.

Çizelge 2.2 : Sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili yapılan çalışmalar.

YAZARLAR	KONU2AR
Karuppannan ve Sivam (2011)	Kentsel formun sosyal sürdürülebilirlik üzerindeki etkisi mahalle ölçeğinde incelenmiştir.
Partridge (2005)	Sosyal sürdürülebilirlik kavramını politik ve siyasi açıdan ele alınmıştır.
Littig, ve Grießler (2005)	Sürdürülebilirlik modellerini özetleyerek sosyal sürdürülebilirliği ihtiyaçlar ve iş kavramları temelinde ele almaktadır.
Chan ve Lee (2007)	Sürdürülebilir kentsel tasarım kavramını incelemektedir ve kentsel yenileme projelerinde sosyal sürdürülebilirliği arttırmayı sağlayan faktörleri belirtmektedir.
Uzzell vd.,(2002)	Yer tanımlama, sosyal uyum ve konut memnuniyeti arasındaki ilişkileri ve bunların çevresel sürdürülebilirliğe yönelik tutum ve davranışlar üzerindeki etkisi incelenmektedir.

Chan ve Lee (2008), sosyal sürdürülebilirlik kavramının ölçülebilirliğini sağlayabilmek için belirli tasarım özelliklerinin dahil edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar:

- Refah gereksinimlerinin karşılanması,
- Kaynakların ve çevrenin korunması,
- Uyumlu yaşam ortamının oluşturulması,
- Günlük yaşam faaliyetlerini kolaylaştıran hükümler,
- Gelişme şekli,
- Açık alanların mevcudiyeti.

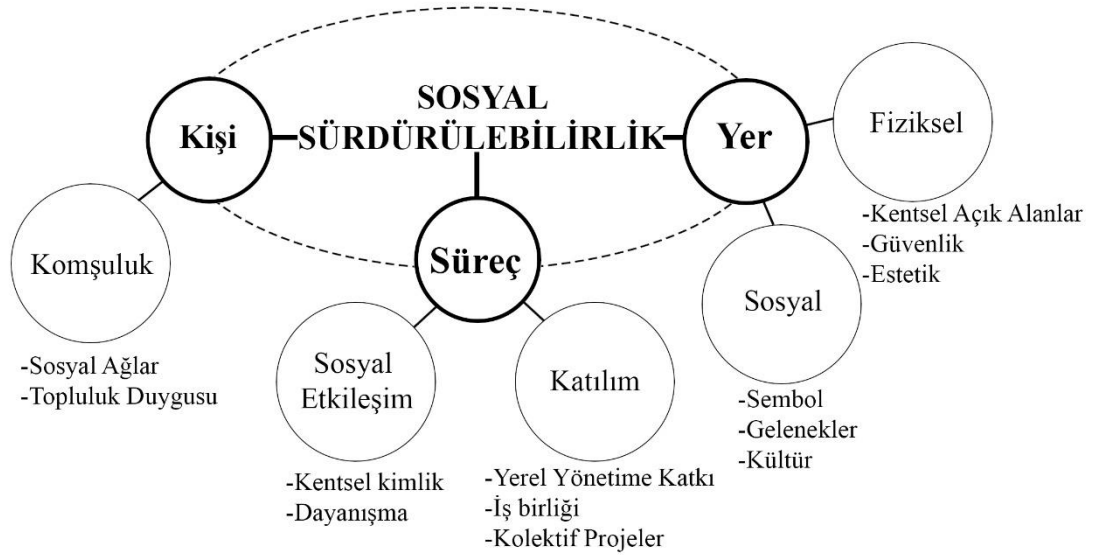
Araştırmacılar bu faktörlerin yerel kentsel yenileme projelerinde sosyal sürdürülebilirliği artırmada önemli olduklarını savunmaktadırlar.

Sosyal sürdürülebilirlik kavramı farklı özellikleri içinde barındırmaktadır ve bu araştırmacıların ilgili alanlarına göre gruplanmaktadır. Colantonio'nun (2010) geleneksel ve güncel sosyal sürdürülebilirlik yaklaşımında belirlediği kriterler Çizelge 2.3`de gösterilmiştir. Geleneksel anlayışta; temel ihtiyaçlar, eğitim, iş imkanları, eşitlik, insan hakları ve sosyal adalet iken, güncel yaklaşımlarda demografik değişiklikler, sosyal çeşitlilik ve uyum, sorumluluk, katılım ve erişim, sağlık ve güvenlik, sosyal sermaye, iyilik, mutluluk ve yaşam kalitesi gibi daha soyut ve ölçülmesi zor kavramların da literatürde yer aldığı görülmektedir (Çizelge 2.3). Bu genişleme ile sosyal sürdürülebilirlik alanındaki kavramsal çeşitlilik artırmıştır.

Çizelge 2.3 : Sosyal sürdürülebilirlik kavramı altında çalışılan konular, Colantonio (2010)'dan uyarlanmıştır.

Geleneksel Anlayış	Güncel Anlayış
Temel ihtiyaçlar (Barınma, çevresel sağlık, temizlik)	Demografik değişiklikler (yaş, göç, hareketlilik)
Eğitim ve yetenekler	Sosyal çeşitlilik ve uyum
İş imkanları	Yer duygusu, kimlik ve kültür
Eşitlik	Sorumluluk, katılımcılık ve erişim
İnsan hakları	Sağlık ve güvenlik
Yoksulluk	Sosyal sermaye
Sosyal adalet	İyilik, mutluluk ve yaşam kalitesi

Literatürde dağınık bir şekilde yer alan sosyal sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili mevcut araştırmalar yer boyutunda fiziksel ve sosyal özellikler, kişi boyutunda komşuluk ve süreç boyutunda sosyal etkileşim ve katılım alt kavramlarıyla incelenmektedir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4 : Sosyal sürdürülebilirlik bileşenleri.

Kişi

Sosyal sürdürülebilirliğin kişi boyutu toplumsal olarak değerlendirilmiştir ve mahalle ölçeğinde sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki en etkili bileşenlerden olan komşuluk ilişkileri üzerinden açıklanmıştır. Komşuluk; belirli bir alanda yaşayan kişilerin arasında oluşan dayanışma ve yardımlaşma değerlerinin yaygınlaştığı sosyal bir yapıdır. Karuppanan ve Sivam,'a göre (2011) komşularını tanımak, onlarla sohbet etmek, görüşmek ve yeni arkadaşlar edinmek ve karşılaşma sıklığı komşular ile sohbet etmek, ziyaret edilen komşu sayısı sosyal sürdürülebilirliğinin sağlanmasında güçlü bir etkiye sahiptir (Dempsey vd., 2009). Dempsey ve arkadaşları (2012) mahallenin yapısal özelliklerini tanımlarken, sosyal ağların önemli bir rol oynadığını, günlük yaşamda fiziksel çevrenin topluluk duygusuna önemli katkı sağladığını ve toplumun sürdürülebilirliğiyle yakın ilişkisi olduğunu ifade etmektedirler.

Kentsel alanda mahalle, bireylerin yaşadığı ve sosyal etkileşimde bulunduğu, belli bir fiziksel büyüklüğü olan bir yönetsel birimdir, sosyal ağlar bu alanın önemli bir bileşenidir. Kentlerde belirli bir bölgede sosyal etkileşim olmadan yaşayan insanların ayrı hayatlar süren, düşük düzeyde aidiyet ve yerel bağlılık hissi taşıyan bireyler olarak nitelendirilebilir (Dempsey vd., 2009). Kentsel alanda bireyler arası sosyal etkileşimin yüksek olduğu mahalleler; içlerinde yaşayan bireylerde topluluk bağlarını güçlendiren, yaşam kalitesini artıran ve sakinlerine çevrelerini şekillendirmeye aktif olarak katılma fırsatları sunan ortamlar yaratırlar. Bu yaklaşım sonuçta mahallelerin uzun vadede

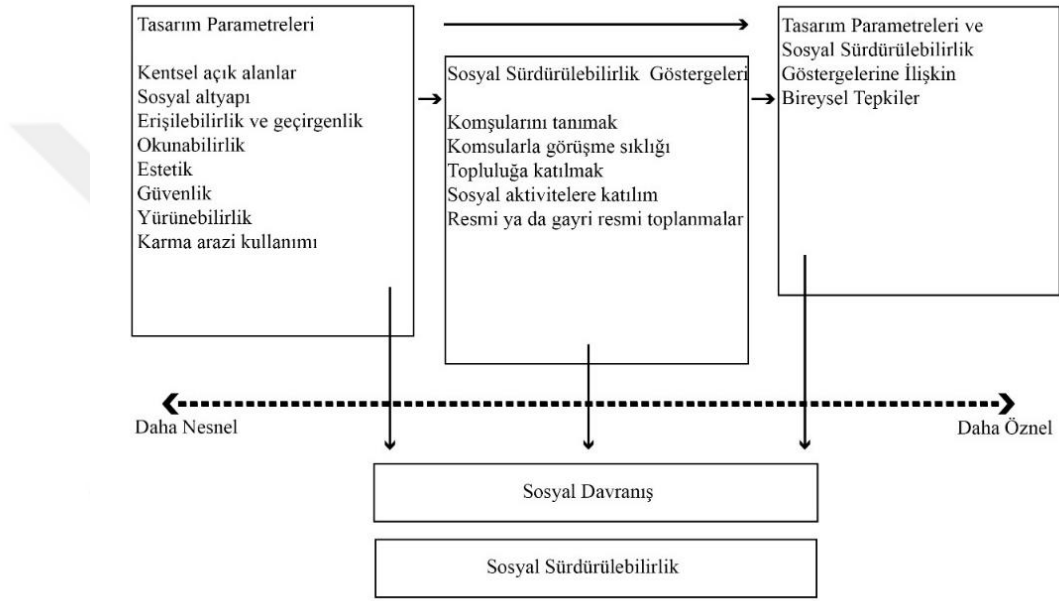
yaşam kalitesine ve canlılığına katkıda bulunarak onları daha dayanıklı, aktif ve sosyal açıdan sürdürülebilir hale getirmektedir.

Katılımcı tasarım ve topluluk katılımı stratejileri, sakinlerin mahallelerinin nasıl geliştirileceği konusunda söz sahibi olmalarını sağlamaktadır. Tasarımın kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılaması, aynı zamanda kullanıcılar arasında sahiplenme ve aidiyet duygusunu da arttırmaktadır. İnsanların kurdukları ilişkiler ve kültürel bağlar sağlık ve bireysel refah için kritik öneme sahiptir. Sosyal bağın eksikliği, yalnızlık ve izolasyona yol açarak hem bireysel hem de toplumsal açıdan olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Kelly vd., 2012). Bu sonuçlar, belirli bir yaşam kalitesini elde etmek için, toplum içinde sosyal etkileşim ve sosyal uyumun önemli olduğunu göstermekte, kişilerde güvenlik, aidiyet ve sosyal destek hissini artırdığı görülmektedir (Bridge, 2002).

Yer

Kent formu ve kentin fiziksel bileşenleri doğrudan kullanıcıların algıları ve duyarlılıkları aracılığıyla sosyal sürdürülebilirliği etkilemektedir. Fiziksel yapı ve fiziksel çevrenin topluluk kimliğinin oluşumunda ve duyarlılığında önemli rol oynadığı görülmektedir (Woolever, 1992). Yaşanılan çevredeki açık alanların varlığı kullanıcıları ve dolayısıyla sosyal sürdürülebilirliği olumlu yönde etkilemektedir. Açık alanlar, sosyal etkinlikler için bir zemin sunarak sosyal ağın ve etkileşimin geliştirilmesinde katkıda bulunmaktadır (Gehl, 1977; Chiu, 2003; Krauppnan ve Sivam, 2011). Araştırmalarda kentsel yeşil alanların varlığının kullanıcıların gündelik yaşamlarını fiziksel ve psikolojik açıdan olumlu bir şekilde etkilediği kanıtlanmıştır. Ayrıca mahallenin fiziksel çevresinin güvenli ve ilgi çekici olarak algılanması topluluk duygusunun gelişmesine de destek olmaktadır (Lund, 2002). Çevrenin estetik olarak beğenilmesi kullanıcıların memnuniyetini artırırken, yerleşmenin sosyal sürdürülebilirliğine de katkı sağlamaktadır (Chan ve Lee, 2007). Sosyal sürdürülebilirlik toplum ile fiziksel çevre arasındaki ilişkiyi ve yaşanılan çevrenin kalitesini ilgilendiren bir süreç olarak ele alınmaktadır. Kentsel tasarım projeleri ile mahallelerdeki kamusal alanlar, parklar ve yeşil alanlar birleştirilerek sosyal etkileşim, rekreasyon ve dinlenme alanları sağlanabileceği düşünülmektedir. İyi tasarlanmış parkların ve topluluk toplanma alanlarının mahallelerin sosyal canlılığına katkıda bulunduğu ve sakinlerin genel yaşam kalitesini artırdığı ileri sürülmektedir. Krauppnan ve Sivam (2011) tasarım ile sosyal sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi

araştırdıkları çalışmalarında kentsel formun, bireylerin algıları ve duyarlılıkları yoluyla mahallenin sosyal sürdürülebilirliğini hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilediğini savunmaktadırlar. Tasarım parametreleri, sosyal sürdürülebilirlik ve bireysel algının bireylerin toplulukla ilişki kurma biçimini etkilediğini, bu durumun mahallenin sosyal sürdürülebilirliğini teşvik ettiğini ifade etmektedirler (Şekil 2.5). Ayrıca iyi bir kentsel tasarımın insanların yaşadıkları yerleri sevmeleri ve kendilerini o yerde güvende hissetmelerine neden olduğunu belirtmektedirler (Krauppanan ve Sivam, 2011).

Şekil 2.5 : Sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında tasarım parametreleri ve sosyal davranış, Karuppanan ve Sivam (2011)'den uyarlanmıştır.

Şekilde görüldüğü gibi fiziksel çevrenin varlığı kullanıcıların sosyal etkileşimi ve topluluk hissini de arttırmaktadır ve güven hissini pekiştirmektedir. Karma arazi kullanımı, toplumdaki tüm yaş grupları için sosyal altyapı ve eğlence tesislerinin sağlanması, kamusal alanın varlığı ve erişilebilirliği sosyal sürdürülebilirlik için temel bileşenlerdir. Yaya odaklı sokak düzenlemeleri kullanıcıların sosyal etkileşimi arttırmaktadır. Sokak mobilyalarının kullanımı, kaldırımların düzeni, sokakların bağlantıları cadde hayatını ve topluluk hissini olumlu etkilemektedir (Porta ve Renne, 2005). Güvenli ve yürünebilir sokaklar, sosyal açıdan sürdürülebilir mahallelerin önemli bileşenleridir. Bakımlı kaldırımlar, yaya geçitleri ve sokak aydınlatmalarıyla yaya dostu ortamlara odaklanan kentsel tasarım, sosyal etkileşimi ve fiziksel aktiviteyi teşvik ederek kullanıcıların güvenliğine ve konforuna katkıda bulunmaktadır. Sosyal

sürdürülebilirliği ön planda tutan kentsel tasarım; fiziksel engelliler, yaşlılar ve diğer hassas gruplar da dahil olmak üzere tüm sakinlerin ihtiyaçlarını dikkate alır ve sosyal eşitliği sağlayarak kamusal alanlar, ulaşım ve altyapı ile herkesin toplum yaşamına katılabilmesini sağlayan erişilebilir alanların oluşmasını sağlamaktadır.

Yerel toplulukların sosyal ve kültürel özellikleri, sosyal sürdürülebilirliğin önemli birer bileşenidir. Yaşadıkları yerin özgün özelliklerinin korunması ve geleneklerinin devam ettirilmesi, toplum içinde birlik ve dayanışma duygusunu güçlendirebilir. Bu sosyal özellikler, bireyler arasındaki etkileşimi artırır, dayanışmayı teşvik eder ve toplum içindeki sosyal değerlerin sürdürülmesine katkı sağlar. Güçlü bir yerel kimliğin varlığı, komşular ve yerel esnaf arasındaki sağlam ilişkiler sosyal sürdürülebilirliğin önemli bileşenleridir. Farklı geçmişlere sahip insanların bir arada yaşamalarının ne kadar olumlu olduğu, yaşam kalitesi ve mahalleye aidiyet duygusu sosyal sürdürülebilirliği artırmaktadır. Mahalledeki kültürel miras ve aktarılan geleneklerin toplumun yer bağlılığını güçlendirdiği, bunun da sosyal sürdürülebilirliği desteklediği ileri sürülmektedir (Dixon ve Woodcraft, 2013).

Süreç

Kentlerin sosyal sürdürülebilirliği, sosyal eşitlik içermesi ve sosyal sermayenin başarılması ile yakından ilişkilidir (Bramley ve Power, 2009). Sosyal sürdürülebilirliğin temelinde topluluklar içinde bağlılığı teşvik etme fikri yer almaktadır. Sosyal etkileşim sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli bir unsurdur ve ikisi arasında derin bir ilişki vardır. Kullanıcılar arasında düzenli sosyal etkileşimi teşvik eden toplulukların güçlü bir bütünlük duygusu ve ortak bir kimlik yaşama olasılığı daha yüksektir. Burada oluşan aidiyet duygusu hem güveni ve sosyal uyumu sağlamakta, hem de kolektif eylemi teşvik etmektedir. Ayrıca sosyal etkileşim bireylerin yaşam kalitesinin artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Anlamlı sosyal bağlantılar duygusal refahı artırmakta, yalnızlığı azaltmakta ve zihinsel sağlığı olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca sosyal etkileşimin bir topluluk içinde iş birliğini ve karşılıklı desteği teşvik ettiği ifade edilmektedir. Komşularıyla etkileşim halinde olan sakinlerin birbirlerine yardım etme, kaynakları paylaşma ve tüm mahallenin yararına olacak kolektif projelere katılma olasılıkları daha yüksektir. Bu karşılıklı destek duygusu, toplumun dayanıklılığını güçlendirerek sosyal sürdürülebilirliğini güçlendirmektedir. Sosyal sürdürülebilirliği ölçmek için kullanılan göstergeler,

komşuları tanıma, komşularla buluşma sıklığı, toplum ve sosyal etkinliklere katılım, resmi ve gayri resmi sosyal toplanma fırsatları, yer sahipliği gururu, güvenlik endişeleri ve komşularla selamlaşma gibi faktörleri içermektedir (Karuppanan, 2011). Sosyal sürdürülebilirliği artırmak için uyumlu çevre ve gelişme temaları, yerel sakinlerde memnuniyet ve yer sahipliği duygusu yaratır. Bramley ve Power'a göre (2009) mahalle sakinleri kendilerini mahallelerine bağlı hissedерlerse, alanda yaşamaya devam etmek ve mahallenin sürekli gelişimine katkıda bulunmak istemektedirler. Bu nedenle, sosyal sürdürülebilirliği inşa etmek için sosyal etkileşim ve yerel bağlantıların önemi büyüktür.

Sosyal sürdürülebilirliğin bir diğer önemli yönü kapsayıcılık olarak ortaya çıkmaktadır ve sosyal etkileşimle yakından bağlantılı görünmektedir. Mahallelerde farklı geçmişlere, yaş, eğitim ve gelir düzeylerine sahip insanlar birbirleriyle etkileşime girdiğinde, sınır ve engeller ortadan kalkmakta ve sosyal yalnızlık azalmaktadır. Bu etkileşimler anlayış ve kabulü teşvik ederek tüm topluluk üyelerinin gelişebileceği daha kapsayıcı ortamlar yaratmaktadırlar.

Sosyal sürdürülebilirliğin temel bir yönü olan katılım, sosyal etkileşime dayanmaktadır. Topluluk işlerine ve mahalledeki günlük yaşama ilişkin konularda karar alma süreçlerine aktif katılım, sakinlerin fikirlerini dile getirmelerine, yerel yönetime katkıda bulunmalarına ve ortak kaygıları iş birliği içinde ele almalarına olanak tanımaktadır. Sivil katılım bağlamındaki sosyal etkileşim, toplumdaki gelişimin, mahalle sakinlerinin ihtiyaç ve istekleriyle uyumlu olmasını sağlamakta, eşitlik ve ortak sorumluluk duygusunu teşvik ederek sosyal sürdürülebilirlik hedeflerini daha da sağlamlaştırmaktadır. Yerel ve topluluk faaliyetlerine katılım sürdürülebilirliğin bir boyutu olarak tanımlanmaktadır (Littig ve Griessler, 2005). Bu durum, mahalle/topluluk içinde, örneğin mahalleye cep telefonu baz istasyonu yerleştirilmesine karşı çıkan bir mahalle grubuna katılım veya yerel yeşil alanda bir spor takımına düzenli katılım şeklinde kendini gösterebilmektedir (Dempsey, 2006).

3. YER BAĞLILIĞI VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Bu bölümde tezin temel kavramları olan yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik kavramlarının birbirleriyle ilişkileri ortaya konmaya çalışılmaktadır. Sonra dünyadan ve Türkiye’den örnek yerleşmeler üzerinden konu derinlemesine irdelenmektedir.

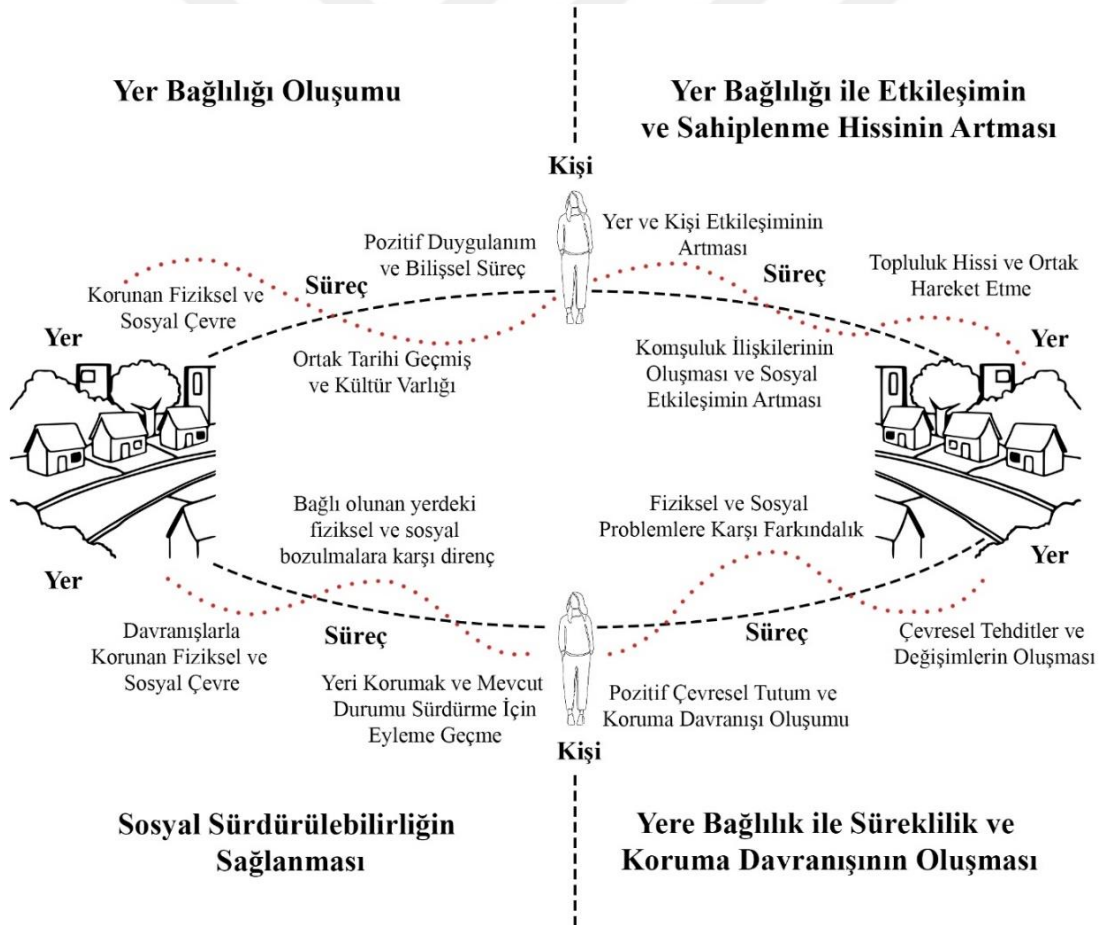
3.1 Yer Bağlılığı ve Sosyal Sürdürülebilirlik İlişkisi

Birçok çevre sorununun temelinde insan davranışının yer aldığı ve bireyin bir yere olan bağlılığının onun davranışlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Morgan (2010) bağlanma teorisi ve yer bağlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında bağlanma hissinin insan davranışını yönlendirdiğini belirtmiştir. Araştırmalarda duygusal olarak desteklenmeyen hiçbir eylem ve düşünce olmadığı, motivasyonun aktif insan eylemlerinin temelini oluşturduğu ve her zaman duygusal olduğu ifade edilmektedir (Basch,1998 akt. Morgan, 2010). Tezde Morgan (2010)’ ın bağlanma ve yer bağlılığı ilişkisini açıkladığı şema, yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik ilişkisine uyarlanmıştır (Şekil 3.1). Öne çıkan kavramlar;

- Fiziksel çevreye aşinalık ve korunan sosyal değerler (Altman ve Low, 1992; Brown & Perkins,1992; Hernandez, 2001; Scannel ve Gifford, 2010; Bazrafshan vd., 2023),
- ortak tarihi geçmiş ve kültür varlığı (Altman ve Low, 1992; Twigger-Ross & Uzzell, 1996; Scannel ve Gifford, 2010; Lewicka, 2010),
- pozitif duygulanım ve bilişsel süreç (Altman ve Low, 1992; Gilluani ve Feldman, 1993; Giuliani, 2003; Scannel ve Gifford, 2010; Lewicka, 2010)
- yere hissedilen pozitif duygular ve yer ile etkileşimin artması (Bramley vd.; 2009; Bramley ve Power, 2009; Karuppannan ve Sivam, 2011),
- komşuluk ilişkilerinin güçlenmesi (Bramley vd.; 2009; Karuppannan ve Sivam, 2011)

- topluluk hissi (Bramley ve Power, 2009; Colantino, 2010; Dempsey vd.; 2012) kavramları kendini yere bağlı hisseden bireylerin sahiplenme hissini ve etkileşimini arttıran etkenler olarak görülmekte, seçilen çalışma alanı bu kavramlar üzerinden değerlendirilmektedir.

Bireyin bağlı hissettiği ve önemsendiği yer ile ilgili mevcut sosyal ve fiziksel dokuyu tehdit eden problemlere karşı farkındalığı ve duyarlılığının arttığı ve bireyde karşı bir koruma davranışı geliştirebildiği izlenmektedir (Vaske ve Kobrin, 2001; Stedman, 2002; Uzzell vd.; 2002). Bulunduğu yeri korumaya ve geliştirmeye çalışarak mevcut sosyal ve fiziksel değerlerin varlığına önem veren kullanıcılar, bu tutum ve davranışlarıyla, sosyal sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadırlar (Polese ve Stren, 2000; Littig ve Grießler 2005; Colantonio vd., 2009; Bramley ve Power 2009) (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 : Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik arasındaki ilişkinin Morgan'ın (2010) bağlanma teorisi üzerinden açıklanması.

Birçoğu insan faaliyetlerinin bir sonucu olarak görülen küresel çevresel kaygılar, yer bağlılığı ve çevre yanlısı davranış çalışmalarına olan ilgiyi tetiklemiştir (Halpenny, 2010; Lewicka, 2011; Scannell ve Gifford, 2010). Yer bağlılığına ilişkin bir bakış açısı geliştirmek yer bağlılıklarının bireylerin değişime uyum sağlama yeteneği veya engellemedeki rolü ve yer bağlılıklarının değişimlere karşı direnişlerinin eylemlere nasıl yansıdığını anlayabilmek açısından önemlidir (Dewine-Wright 2014).

İnsan ve çevre çalışmaları alanındaki yazarlar kişinin sosyo-fiziksel çevresi ile güçlü bağları olan bireylerin çevreye karşı daha duyarlı ve çevre yanlısı yaşam tarzlarını benimsemesini sağladığını belirtmiştir (Dewine-Wright, 2013; Scannel ve Gifford, 2010; Vaske ve Kobrin, 2001). Yer bağlılığı ve o yere olan ilgi arasında doğrudan bir ilişki vardır. Mesch ve Monar'a göre (1998) bir kişi yere bağlandığında orayı daha çok önemsemektedir. Kişilerin bulundukları yerin çıkarlarını kendi kişisel çıkarlarının önünde tutması, korumaya çalışması, yerel çevreye faydalı sivil faaliyetlerde bulunması, günlük yaşamında doğal kaynakları dikkatli kullanması gibi davranışlar sergilemesi muhtemeldir (Carrus vd., 2014). Stedman'a göre (2016) kendini bir yere bağlı hisseden kişilerde geri dönüşüm, su tasarrufu gibi çevre yanlısı davranışlarda bulunma olasılığı daha yüksek olmakta ve bireyin çevresel politikalarındaki tutumunu etkilemektedir (Hidalgo ve Hernandez, 2019). Araştırmalar yere bağlılığın ekolojik davranışları arttırdığını göstermektedir (Vorkinn ve Riese, 2001). Brown ve arkadaşları (2003) kötüleşen mahalleleri iyileştirmeye kendini adanmış uygulayıcılar ve akademisyenlerin yer bağlılığı faktörünü ciddi bir şekilde ele almaları gerektiğini savunmaktadır.

Kendini bir yere bağlı hisseden kişiler mahallede sahip oldukları sosyo-fiziksel özellikleri kaybetmemek için o yeri korumaya çalışırlar. Stedman'a göre (2002) mahalle sakinleri tehdit edildiklerinde, endişeli davranışlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle araştırmacı daha yüksek yer bağlılığı ve düşük yer memnuniyeti durumlarında kişilerin yeri koruyucu davranışlarda bulunma olasılığının artacağını savunmaktadır. Hashemnezhad ve arkadaşlarına göre (2013) insanlar bir yere karşı olumsuz duygular besliyorlarsa oradaki olumsuz durumlara karşı kayıtsız kalabilirler, yeri sevdikleri ve yere karşı olumlu duygular besledikleri zaman yerin geleceği onlar için önem kazanmakta ve kendilerini o yere karşı sorumlu hissetmektedirler. Genellikle bulundukları yer ile güçlü duygusal bağlara sahip mahalle sakinlerinin yerdeki çevresel ve sosyal koşullara karşı daha hassas davrandıklarını görülmektedir.

Lewicka (2015) yer bağılılığının yerel islere katılımı kolaylaştırdığını ve arttırdığını bu durumun mahalle için yararlı olduğunu belirtmektedir. Araştırmalar yere bağılılığın kişilerde sürdürülebilir davranışlar geliştirdiğini ve yaşadıkları yerlerdeki aktivitelere katılımı arttırdığını göstermektedir (Uzzell, vd., 2002). Manzo ve Perkins (2006) yer bağılılığının yer adına kolektif eylemleri motive ettiğini söylemekte ve yer değişikliği dinamiklerine ilişkin gelecekteki çalışmaların yer bağılılığına daha dikkat etmesi gerektiğini belirtmektedirler. Bir yere ait olma hissinin sosyal değerleri güçlendirerek daha etkili topluluk eylemler için grup ölçeğinde faydalar sağlayabileceği ifade edilmektedir (Manzo ve Perkins, 2006).

Ramkissoon, ve arkadaşları (2013) Avustralya'daki Dandenong Ulusal Parkı ziyaretçilerine yapılan bir anketten elde edilen verileri kullanarak, yere bağılılık ile çevre yanlısı davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sonuçta yere bağılılığın yüksek veya düşük çabayla ilgili olarak her iki davranış kategorisi üzerinde doğrudan olumlu bir etkiye sahip olduğu, yüksek çaba gerektiren çevre yanlısı davranışlar üzerinde daha büyük etkinin olduğu bulunmuştur. Doğal ortamların bireylerin çevreye karşı olumlu duygularını arttırdığını ve yer bağılılığının oluşmasına yol açtığını göstermektedir (Relph, 1976). Scannel ve Gifford (2010) yaptıkları çalışma ile bir yerin doğal yönlerine daha fazla bağlı olan bireylerin daha fazla çevre yanlısı davranış sergilediklerini belirtmişlerdir. Clayton (2003) kendini doğal çevreyle güçlü bir şekilde özdeşleştiren bireylerin daha fazla ekolojik davranış bildirdiklerini ifade etmektedir. Kyle ve arkadaşları (2003) yer kimliğinin çevre korunmasıyla ilgili eylemlerde güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu söylemektedirler.

Vaske ve Kobrin (2001), yere bağılılık ile çevre yanlısı davranış arasındaki ilişkiyi incelemek için farklı bir yaklaşım benimsemiş ve yer bağılılığı ve yer kimliğinin genel çevresel davranışlar üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda yer bağımlılığı arttıkça yer kimliğinin arttığı; yer kimliği arttıkça, kişisel olarak bildirilen çevre yanlısı davranışların da arttığı ve yer kimliği, yer bağımlılığı ile kişinin bildirdiği genel çevre yanlısı davranışlar arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Stedman (2002) yere bağılılığı tek boyutlu bir yapı olarak ele almış ve yere bağılılığın çevre yanlısı davranışlar ve tutumlar üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmacı, bir yere duyulan olumlu duygusal ve kimliğe dayalı bağılılığın mevsimlik ve tam zamanlı göl bölgesi sakinlerinin yeri koruyucu davranışlarda bulunma niyetlerini güçlü bir şekilde etkilediğini bulmuştur. Walker ve Chapman (2003) ise Kanada milli parkına

gelen ziyaretçilere anket uygulayarak yaptıkları çalışmada, neredeyse tüm çevre yanlısı davranışların yere bağlılıktan önemli ölçüde etkilendiğini bulmuşlardır.

Uzzell ve arkadaşlarının (2002) çalışmasında yer ve yere bağlılığın tanımı büyük ölçüde sosyal kimliğe dayanmaktadır. İngiltere'deki iki mahalle sakinlerine, yaşadıkları yerlerden duydukları memnuniyet düzeyi sorulmuş, yaşadıkları yeri ve hissettikleri sosyal uyum veya topluluk birlikteliği duygusunu tanımlamaları istenmiştir. Araştırmacılar, bu sosyal kimlik faktörleri ile bölge sakinlerinin kendilerinin bildirdiği çevresel bilgi, tutum ve davranışlar arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Yazarlar, örnek olay incelemesi yapılan bir köyde, mahalleyle güçlü bir sosyal uyum ve sosyal kimliğe sahip olanların, genel çevre yanlısı davranışlarda bulunma niyetinin arttığını ifade ettiklerini bildirmişlerdir. İkinci örnek olay incelemesi köyünde ise bunun tersi gözlemlenmiştir.

Günümüzde kentsel ve çevresel sorunların çözümü doğa bilimleri ve mühendislik bilimleri için teknik bir zorunluluk olarak görülmektedir. Araştırmacılar insan davranışları nedeniyle meydana gelen kentsel sorunlarının altında yatan nedenler ele alınırken, çevre yanlısı davranışların desteklenmesine ek olarak, çevreye zarar veren davranışların altında yatan nedenlerin incelenmesiyle etkili stratejiler geliştirilebileceğini düşünmektedirler. Sosyal olarak sürdürülebilir mahallelerde korunan değerler ve artan yer bağlılığı ile çevresel farkındalık ve olumlu çevresel davranışlar artmaktadır. Bu durumda süreklilik ve bağlı hissedilen yeri koruma isteği oluşturmaktadır. Korunan sosyal ve fiziksel değerler ise sosyal sürdürülebilirliğe katkı sağlayarak aynı zamanda yer bağlılığını da arttırmaktadır. Araştırmalar yaşadığı yerle ilgili güçlü duygusal bağlara sahip kişilerin aynı zamanda ortamda var olan çevresel ve sosyal koşullara karşı en hassas kişiler olduğunu göstermiştir.

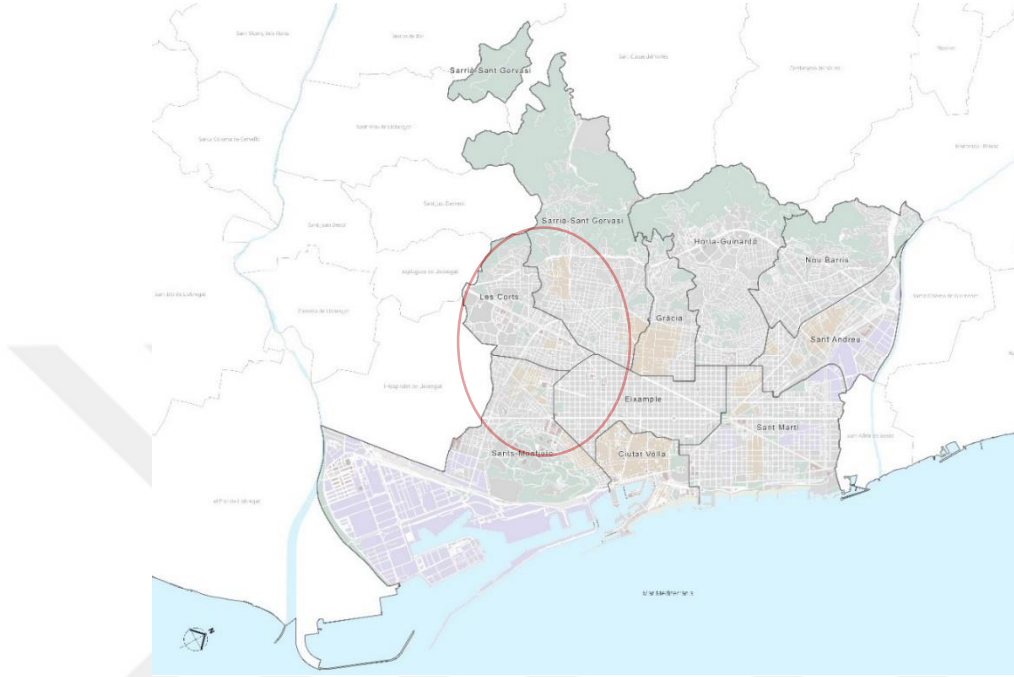
Bu noktada tezde tüm bu kavramları içeren bir kavram şeması oluşturulmuştur (Şekil 3.2). Şemada yer alan fiziksel çevreye aşinalık ve korunan sosyal değerler; ortak tarihi geçmiş ve kültür varlığı, pozitif duygulanım ve bilişsel süreç, yere hissedilen pozitif duygular ve yer ile etkileşimin artması, komşuluk ilişkilerinin güçlenmesi ve topluluk hissi kavramları kendini yere bağlı hissedilen bireylerin sahiplenme hissini ve etkileşimini arttıran etkenler olarak görülmektedir. Bireylerin yaşadıkları ve önemsedikleri yerlerde mevcut sosyal ve fiziksel dokuyu tehdit eden problemlere karşı farkındalıkları ve duyarlılıkları artmakta ve bu doğrultuda koruyucu davranışlar geliştirebilmektedirler. Bulundukları alanları koruma ve geliştirme çabalarıyla,

Sosyal sürdürülebilirlik ve yer bağıllığı ilişkisi üzerine yapılan araştırmalar genellikle çevresel problemlere ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasına odaklanmaktadır. Ancak bir kentin sürdürülebilir olması için aynı zamanda sosyal sürdürülebilirliğin de sağlanması gerekmektedir. Yapılan araştırmalar kişinin kendini bir yere bağlı hissetmesi o yerdeki davranışlarını, sosyal ve çevresel koşullara karşı tutum ve hassasiyetini etkilediğini ortaya koymuştur. Bir yere olumlu bağlılık duygusu, insanların yaşadıkları mahalleden aldıkları zevkin ayrılmaz bir parçası olduğu için sosyal sürdürülebilirliğin bir boyutu olarak kabul edilmektedir (Nash ve Christie, 2003).

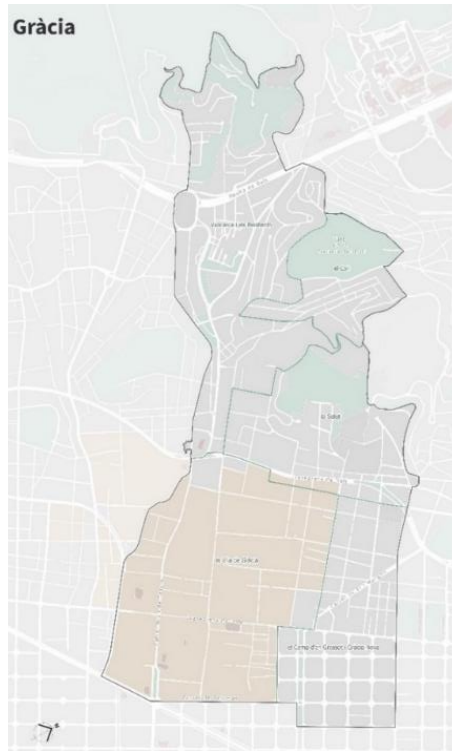
Tezin bu aşamasında yer bağlılığı ile sosyal sürdürülebilirlik arasındaki olumlu ilişkiyi gösteren Dünya ve İstanbul'dan seçilen dört örnek vaka incelenmektedir. Dünyadan seçilmiş örnekler; İspanya'nın Barselona kentinde yer alan Gràcia mahallesi, Portekiz'in başkenti Lizbon'da yer alan Bairro Alto mahallesi iken İstanbul'dan; Cihangir ve Kuzguncuk mahalleleri seçilmiştir. Bu örnekler, topluluk, yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik öğelerinin güçlü olduğu yerler olarak öne çıkmaktadır. Seçilen mahalleler kentler içindeki konumları, tarihsel gelişimleri, kültürel çeşitlilikleri,

toplumsal yapıları, sosyal etkileşimleri ve güçlü topluluk bağları ile dikkat çekmektedirler. Bu mahallelerin ortak noktası, sakinlerinin bulundukları yerle kurdukları derin bağ ve sürdürülebilir toplumsal yapılar oluşturmalarıdır.

3.2.1 Villa De Gracia, Barselona, İspanya

Şekil 3.3 : Barcelona Haritası (URL 5).

Şekil 3.4 : Gracia Haritası (URL 5).

Gracia, İspanya'nın Akdeniz kıyısındaki Barselona şehrinin kuzeydoğu bölgesinde bulunan tarihi bir mahalledir (Şekil 3.3) (Şekil 3.4). Mahalle, uzun süredir devam eden güçlü işbirlikçi ağı ve zengin kültürel ve sanatsal sahnesiyle tanınmaktadır (Ajuntament de Barcelona, 2023).

Gràcia, 1626 yılında Nostra Senyora de Gràcia manastırı etrafında kurulmuştur (Şekil 3.5). 19. yüzyılın sonuna kadar iki ayrı dönem boyunca bağımsız bir belediye olarak varlığını sürdürmüş ve 1897'de Barselona'ya dahil edilmiştir. Sanayi Devrimi sırasında hızla sanayileşen ve büyüyen Barselona'nın bir parçası olan Gràcia, bugün canlı ve kozmopolit yapısıyla, kendine özgü kültürünü koruyan bir semttir.

Şekil 3.5 : Nostra Senyora de Gràcia manastırı (URL 6).

Barselona'ya katılmadan önce bağımsız bir belediye olarak varlığını sürdürmesi bölgedeki sakinlerin aidiyet duygusunun ve kent kimliğinin güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Sakinler, bu bölgeyi genellikle Barselona'ya idari entegrasyon öncesindeki bağımsız belediye statüsüne dayanarak bir köy olarak nitelendirmektedir. Köklü yerel kimliğe sahip bir köyden olma düşüncesi, Gracia sakinlerini diğerlerinden ayıran önemli bir özelliktir (Milano vd., 2018).

Bölgede yaşanan Katalan kimliğine yönelik baskılar sırasında, Vila de Gràcia sakinleri mahallelerine ilişkin güçlü bir aidiyet geliştirmişlerdir. 1970'ler ve 1980'ler boyunca mahalle, yaşlanan nüfus ve dar sokakları nedeniyle kapalı bir atmosfer sergilemiştir. Ancak, 1975-1980 yılları arasında genç nüfusun eski düşük kiralı evlere yerleşip bu

evleri yenilemeye başlamasıyla mahallenin morfolojisi değişmiş ve kimliği korunarak yeni bir kültürel ve eğlence yaşam döngüsü başlamıştır. Yerel kimlik, yaya caddeleri ve sakinlerin aidiyet duygusu, Vila de Gràcia mahallesine olan büyük ilginin nedenlerinden biridir (Milano vd., 2018).

Gràcia'nın Barselona'nın en yaya dostu mahallelerinden birisidir. Bu durum, kamusal alanlarda ve yaya meydanlarında sosyalleşmeyi teşvik etmekte ve aidiyet duygusunu pekiştirmektedir. Milano ve arkadaşlarının (2018) yaptığı çalışmada mahalle sakinleri ile yapılan görüşmeler sonucunda sakinler Villa de Gràcia'yı, Barselona'nın merkezinde olmasına rağmen “yaşamayı keyifli”, “büyük kentte yaşıyor gibi hissettirmeyen”, “evde gibi hissettiren”, “samimi”, “tanıdık”, “köy yapısına sahip” bir yer olarak tanımlamışlardır. Ayrıca “dolaşmanın çok keyifli olduğunu”, “trafiğin az olduğunu” ve “çocukların bile sokakta oynayabildiğini” belirtmişlerdir (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 : Gràcia, Barcelona Sokak Fotoğrafları (URL 7).

Gracia'daki kamusal alanlar, parklar, meydanlar ve ortak alanlar, mahalle dokusunu güçlendirmektedir. Bu alanlar, mahalle sakinlerinin bir araya gelmesini sağlayarak mahalledeki yaşam kalitesini artırmaktadır (Ajuntament de Barcelona, 2023). Dar sokaklarla çevrili birçok meydan ve eski belediye binası gibi kentsel simge yapılarla karakterize edilen sosyal ve tarihi yerel dokunun korunması, mahalleye olan aidiyeti pekiştiren unsurlar arasındadır. Milano ve arkadaşlarının (2018) yaptığı çalışmada katılımcılar, Vila de Gràcia'yı Barselona'nın diğer mahallelerinden ayıran unsurlar arasında güçlü bir dernekler ağı ve yerel yapılar, kamusal alanlarda sosyalleşme imkânı, komşularla düzenli temas ve sosyalleşmeyi garanti eden mahalle dükkanlarının varlığı gibi unsurları belirtmişlerdir (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 : Mahalleden fotoğraflar (URL 8).

Gràcia'daki en önemli etkinlik, her ağustos ayında gerçekleşen "Festes de Gràcia"dır. Bu festival, 1817'de Gràcia'nın kutlanması amacıyla başlamıştır ve Barselona'nın en büyük mahalle festivalidir. Festival boyunca, Gràcia'nın sakinleri sokaklarını ve meydanlarını İspanyol karnaval tarzında süsleyerek en iyi süslemeyi belirlerler. Temalar genellikle doğa sahnelerinden popüler kültür karakterlerine kadar çeşitlilik gösterir. Gràcia festivali, sosyal bağların güçlenmesini sağlayan ve aidiyet duygusunu pekiştiren önemli bir etkinliktir (Şekil 3.8). Bölgedeki bazı sokakların süslenmesi ve festivalin önemli bir yerel turistik cazibe olarak algılanması dikkat çekicidir. Ancak mahalle sakinleri, günümüzde katılımcılar arasında turistlerin baskın olmasının, mahallenin folklorunun ve yerel sosyal bağların güçlenmesi açısından önemli bir parçası olan festivalin kolektivite duygusunu bozduğunu ve kitleleşmenin aidiyet duygusunun kaybına yol açabileceğini iddia etmektedirler (Milano vd., 2018).

Şekil 3.8 : Gracia sokak festivalinden görüntüler (URL 9) (URL 10).

Mahalle sakinleri, yaşadıkları yerleri sadece konut alanları olarak değil, kimliklerinin ayrılmaz bir parçası olarak görmekte ve bu nedenle mahallelerine güçlü bir bağlılık duymaktadırlar. Bu duygusal bağlantılar, mekân bağlılığını güçlendirmekte ve

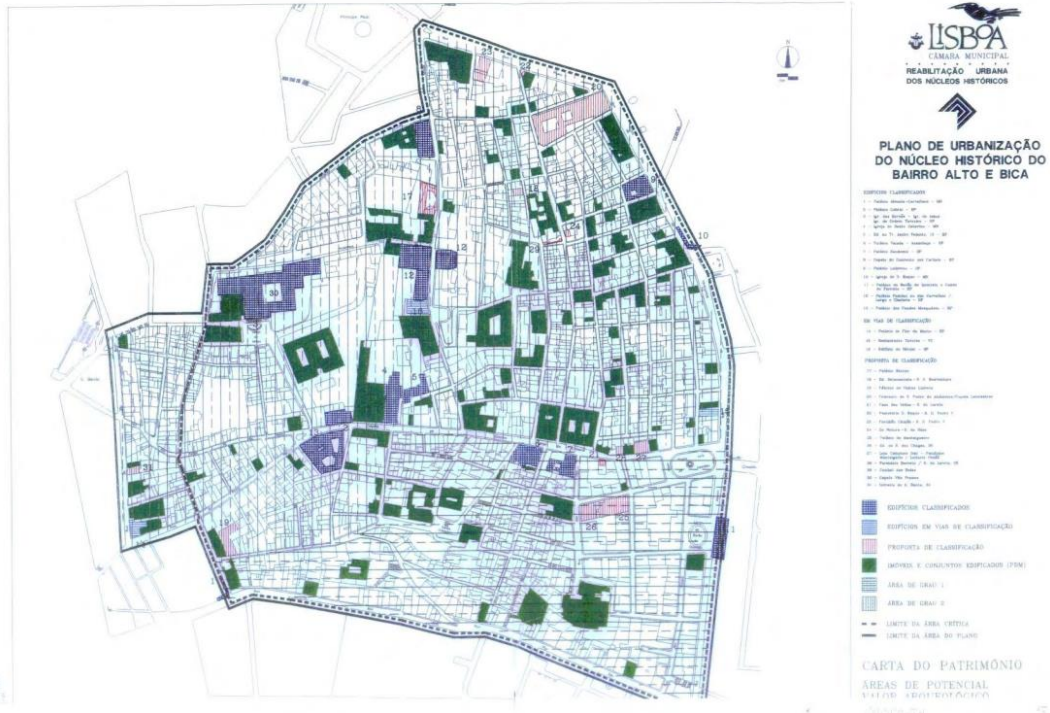
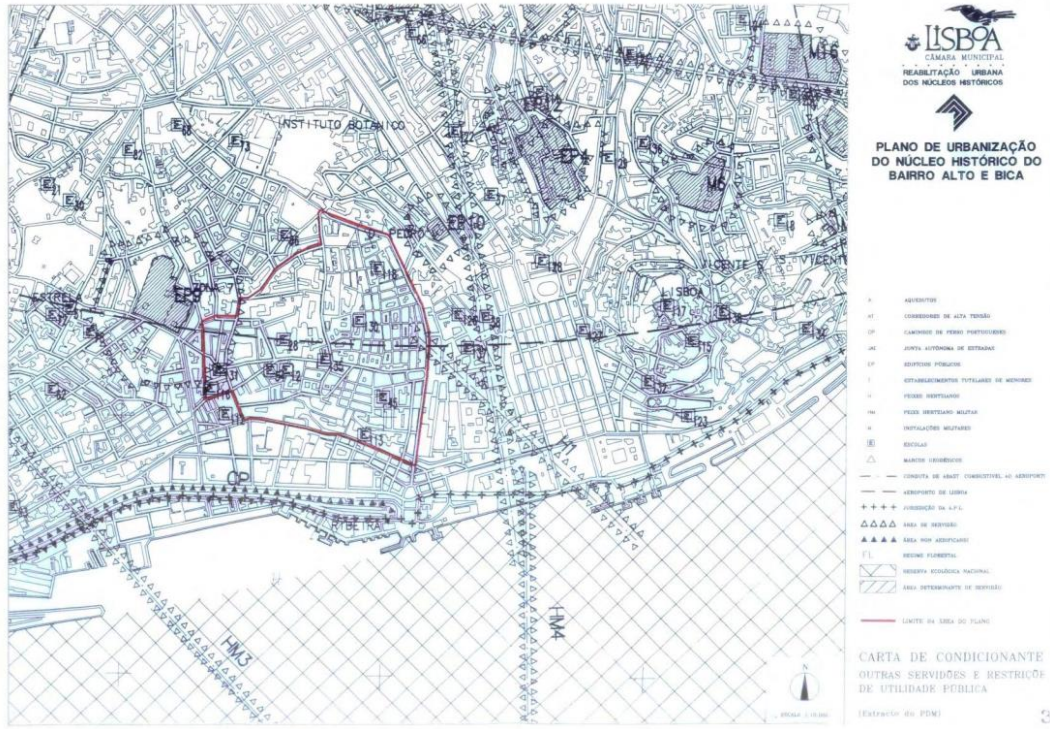
toplumsal sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır. Tabandan gelen girişimler ve toplum öncülüğündeki projeler, yerel ihtiyaçları ele alarak topluluk katılımını artırmakta ve sosyal sürdürülebilirliğe olumlu etki yapmaktadır. Buna Vila de Gràcia sakinlerinin kurduğu yerel dernekler ve mahalle örgütleri tarafından yönetilen sembolik bir eylem olarak, ana meydanın adının değiştirilmesi örnek verilebilir. Plaça de Rius i Taulet olarak adlandırılan meydan, 2009 yılında Plaça de la Vila de Gràcia (Gràcia Kent Meydanı) olarak değiştirilmiştir (Şekil 3.9) (Mansilla & Milano, 2022).

Şekil 3.9 : Plaça de la Vila de Gràcia (Gràcia Kent Meydanı) (URL 11).

3.2.2 Bairro Alto, Lizbon, Portekiz

Bairro Alto, Portekiz'in başkenti Lizbon'un merkezinde eğimli bir arazide yer alan ve 16. yüzyıldan bugüne gelen tarihi bir semttir (Şekil 3.10). Semt, 1487'de şehir surlarının dışındaki arazilerin kraliyet tarafından satılmasıyla gelişmeye başlamıştır. Dikdörtgen blokları ve dar sokaklarıyla karakterize edilir ve 16. ve 17. yüzyıllara ait birçok tarihi binaya ev sahipliği yapar. Bairro Alto'nun sokakları, Tagus Nehri'ne doğru uzanan ana yollar ve bunlara dik olarak kesişen yan sokaklardan oluşur.

Şekil 3.10 : Bairro Alto, Lizbon, Portekiz (URL 12).

Bairro Alto, konut alanı olmasına rağmen son kırk yılda hız kazanan özel bir soylulaştırma süreci ile işaretlenmiş ve bohem bir karaktere sahip şehrin tipik tarihi mahallelerinden biridir. 15. yüzyılda soylular ve din adamları için bir konut alanı olarak kurulmuştur, ancak zamanla, yerel alt sınıfların yaşadığı ve bazı Portekiz gazetelerinin merkezlerinin bulunduğu bir bölge haline gelmiştir. 19. yüzyılda kültürel

hareketler, tiyatro ve gazetecilerin merkezi haline gelmiştir. 1974'ten sonra, hükümetler bu bölgedeki yoksulluğu ve kötüleşen yapılaşmayı düzeltmeye çalışmış, fakat başarılı olamamışlardır (Şekil 3.11) (Nofre vd., 2017). 1980'lerde, sanatçılar, tasarımcılar ve entelektüeller için bir gece hayatı merkezi olmuştur ve bu dönem, mahallenin kimliğini ve sosyal dinamiklerini yeniden şekillendirmiştir (Calvo vd., 2016).

Şekil 3.11 : Bairro Alto sokak fotoğrafları (URL 13).

1990'ların ortasında Avrupa uyum fonlarının gelmesiyle birlikte Bairro Alto, ilk soylulaştırma dalgasını yaşamış ve moda, perakende, restoran ve gece hayatı mekanlarını çeken bir kentsel dönüşüm sürecine girmiştir. Genç yetişkinler ve Erasmus öğrencileri, semtin otantik atmosferi ve canlı gece hayatı nedeniyle buraya çekilmişlerdir. Ancak, turistik bir yere dönüşmesi ve yoğun gece hayatı, bölge sakinleri için alanın gürültü ve çevre kirliliği gibi sorunları oluşturmuştur. Son yıllarda, Lizbon Şehir Konseyi, Bairro Alto'yu turistik bir merkez haline getirmeyi amaçlayan yeni planlar yapmıştır. Ancak, bu planlar mahalle sakinlerinin şikayetlerine yeterince

yanıt vermemektedir. Yine de bölgenin gece hayatını düzenlemek ve sosyal dengeleri korumak için bazı önlemler alınmıştır (Nofre vd., 2017). Mahalle günümüzde, eğlence ve kültürle ilgili çeşitli faaliyetlerin mekânı olarak öne çıkmaktadır. Bu bölgede, geleneksel küçük el sanatları (örneğin, ciltçiler, restoratörler, döşemeciler, yaldızcılar), tasarım odaklı kültürel endüstriler, görsel sanatlar ve genç odaklı yeni kültürel endüstriler gibi ana kültürel faaliyetler çeşitlilik göstermektedir (Costa, 2010). Bu kurumlar, Bairro Alto'nun sanatsal ve kültürel mirasını korumakta ve geliştirmektedir.

Şekil 3.12 : Bairro Alto sokak fotoğrafları (URL 14).

Bairro Alto'nun fiziksel ve sosyal özellikleri, mahalle sakinlerinin komşuluk ilişkilerini ve sosyal etkileşimlerini güçlendirmektedir. Mahallenin dar, taş döşeli dar sokakları ve tarihi binaları, sakinlerin günlük yaşamlarında sıkça karşılaşmalarına olanak tanımaktadır. Bu fiziksel yapılar, mahalle içinde yaya hareketliliğini artırarak topluluk üyeleri arasındaki iletişimi teşvik etmektedir (Şekil 3.12).

Bairro Alto'da yer alan parklar ve meydanlar, topluluk için ortak buluşma noktaları oluşturmaktadır. Bu kamusal alanlar, mahalle sakinlerinin dinlenmesi, sosyalleşmesi

ve çeşitli etkinlikler düzenlemesi için uygun ortamlar sunmaktadır. Ayrıca, mahalledeki küçük dükkânlar, kafeler ve restoranlar, yerel ekonomiyi desteklerken aynı zamanda sosyal etkileşim alanları olarak işlev görmektedir (Nofre vd., 2017).

Bairro Alto'nun çeşitli kültürel etkinlikleri ve toplumsal faaliyetleri, mahallede güçlü bir sosyal ağın oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Mahallede düzenlenen geleneksel festivaller, açık hava etkinlikleri ve yerel pazarlar, sakinlerin bir araya gelerek sosyal bağlarını güçlendirmelerine imkân tanımaktadır (Şekil 3.13). Bu etkinlikler, mahalledeki sosyal sürdürülebilirliği destekleyen önemli unsurlardır.

Şekil 3.13 : Bairro Alto sokak festivalinden görüntüler (URL 15).

Mahalledeki fiziksel ve sosyal dokunun korunmasına yönelik yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilen kentsel yenileme projeleri ve çevre koruma inisiyatifleri önemli adımlardır. Bu projeler, tarihi binaların restorasyonu, yeşil alanların artırılması ve toplumsal etkinliklerin desteklenmesi gibi çeşitli alanları kapsamaktadır. Bu tür girişimler, mahalle sakinlerinin yerel kimliklerine ve çevrelerine olan bağlılıklarını pekiştirmektedir.

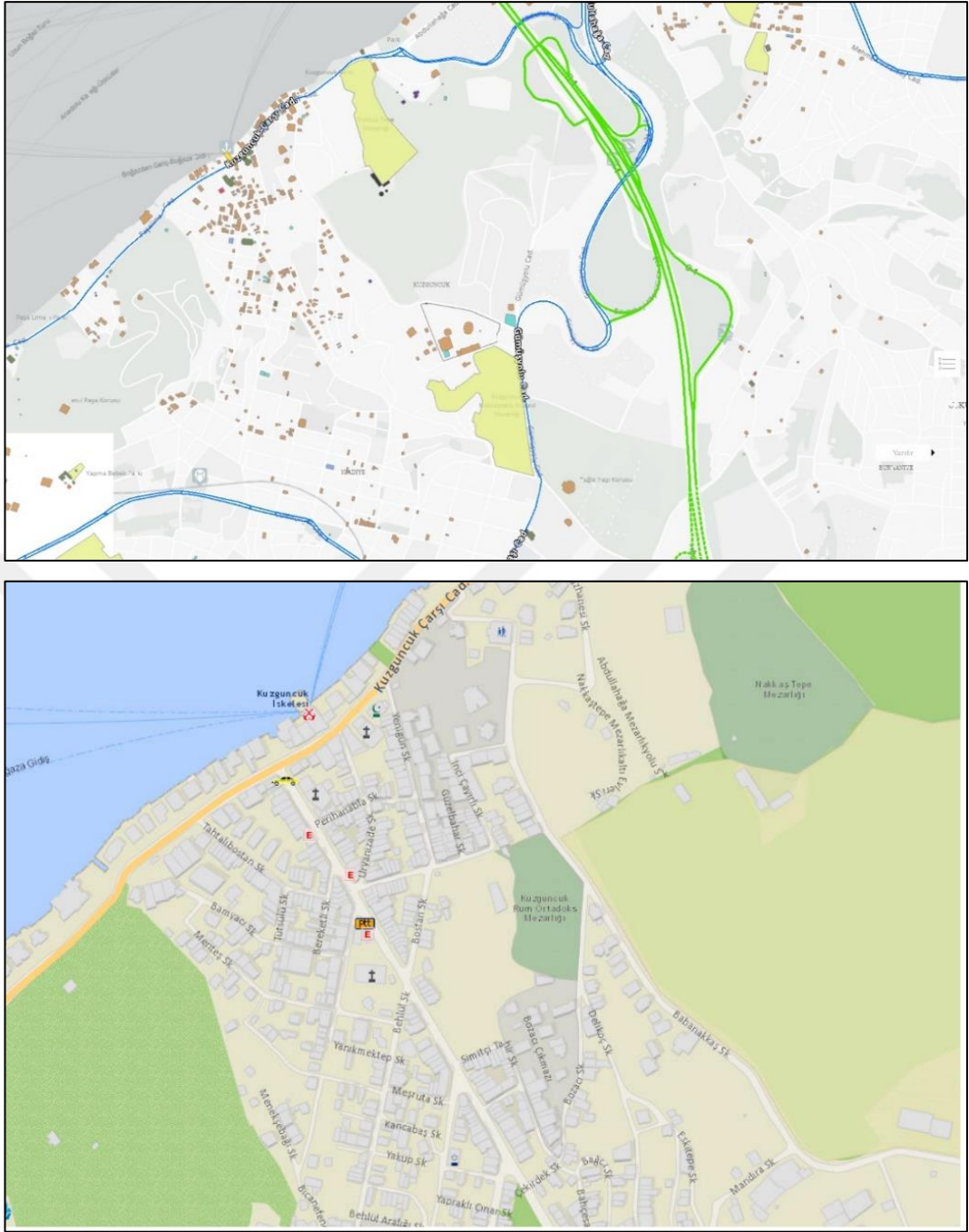
Sonuç olarak, Bairro Alto'nun fiziksel ve sosyal özellikleri, mahallede güçlü bir topluluk duygusunun oluşmasına ve sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır. Bu özellikler, mahalle sakinlerinin komşuluk ilişkilerini güçlendirmekte, sosyal etkileşimlerini artırmakta ve yerel geleneklerin devamlılığını sağlamaktadır (Şekil 3.14).

Şekil 3.14 : Bairro Alto sokakları, akşam görünümü (URL 16).

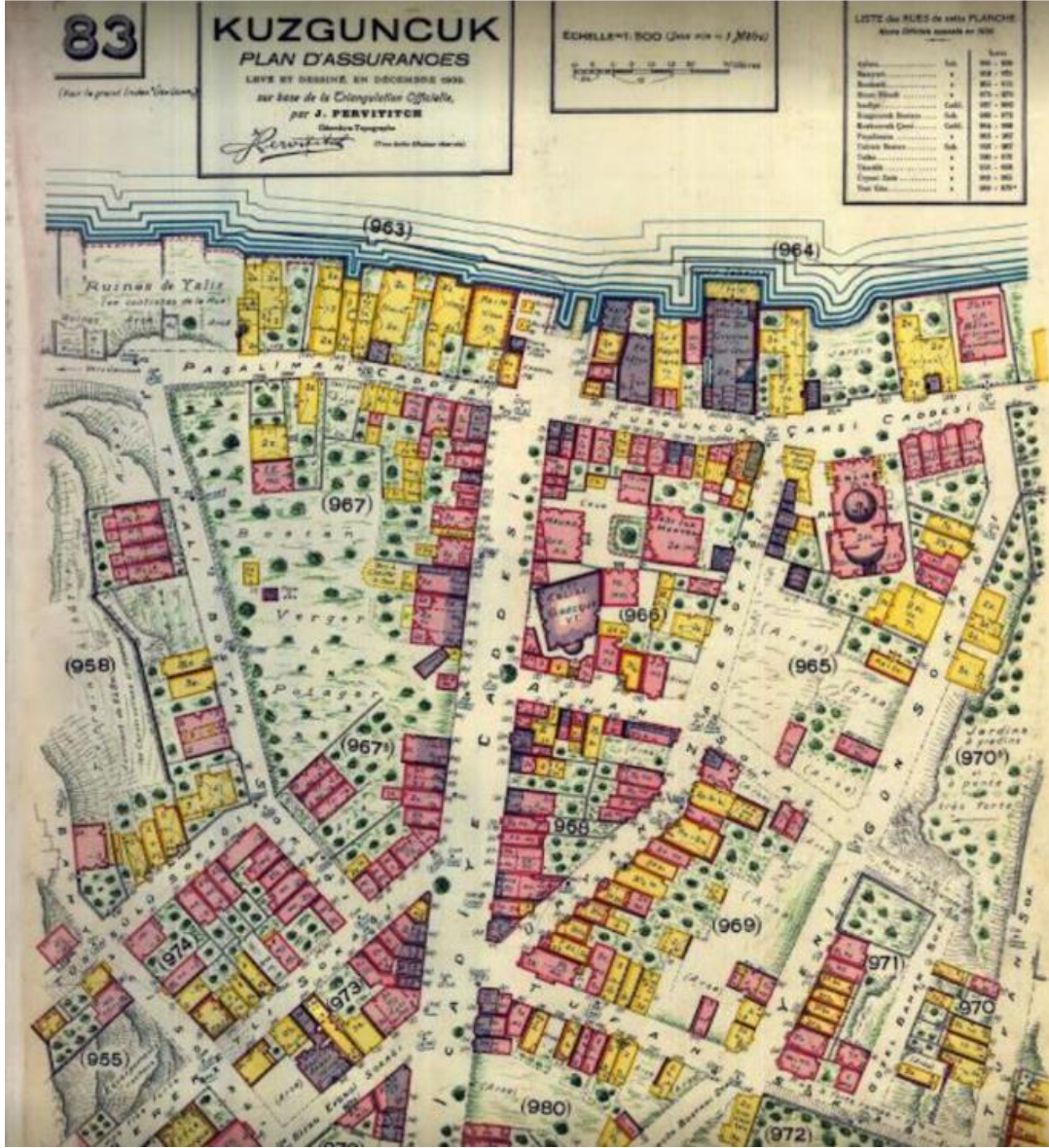
3.2.3 Kuzguncuk İstanbul

Kuzguncuk, İstanbul Anadolu yakası Üsküdar İlçesine bağlı, Boğaz Köprüsü'nün eteğinde bulunan bir semttir (Şekil 3.15). Paşa Limanı ve Beylerbeyi arasında, bir zamanlar kıyılarında denize girmenin mümkün olduğu, sahil kasabası niteliğindeki Kuzguncuk, iki tepenin arasındaki vadide bulunan bir yerleşim alanıdır. Bu tepelerden biri Fethi Paşa Korusu'nun bulunduğu tepe diğeri ise Nakkaştepe'dir. Kuzguncuk Çarşı Caddesi'ni dik kesen İcadiye Caddesi, Bağlarbaşı'na dek uzanmakta ve Kuzguncuk'un ana aksını oluşturmaktadır. Önce düz başlayan cadde sonra eğimli hale gelmektedir. Günümüzde ağaçlı caddesiyle semt dükkanları, kafeleri ve restoranlarıyla kentin tüm sakinlerinin uğrak noktası olmaktadır.

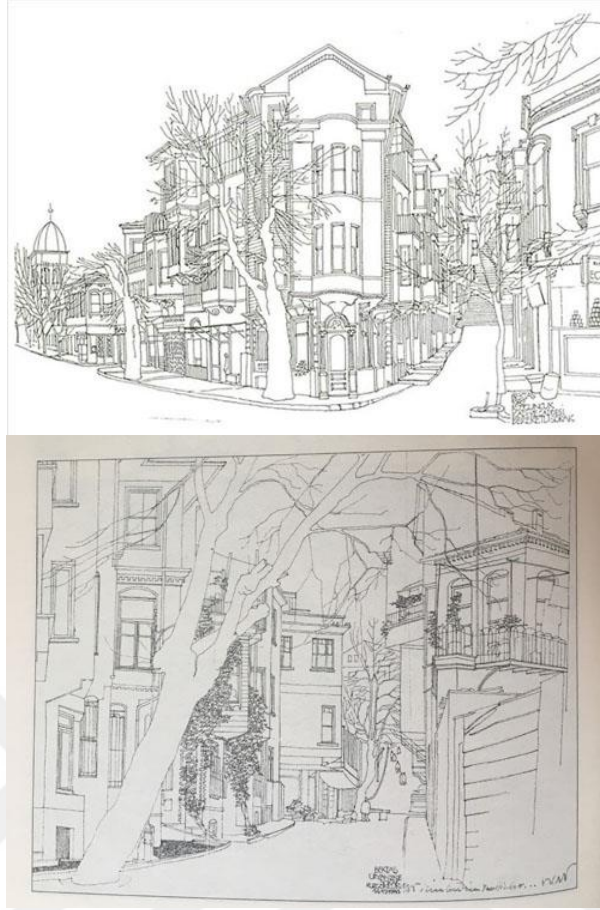
Şekil 3.15 : Kuzguncuk haritası (URL 17).

Eski bir Yahudi köyü olarak tanımlanan Kuzguncuk, Musevilerin Asya Kıtası'ndaki ilk yerleşim yeridir. Yahudilerin ardından gelen Rumlar ve Ermeniler de mahalleye kozmopolit bir özellik kazandırmışlardır (Şekil 3.16) (Güven, 2011). Kuzguncuk, günümüzde farklı gelir ve eğitim gruplarından insanları barındırmakta, canlı ve çok kültürlü atmosferiyle semtte topluluk ve ortak kimlik duygusunun gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Şekil 3.16 : Kuzguncuk Pervititch haritası (URL 18).

Z. Büyükfırat “Kuzguncuk: Bella Vista Hoşça kal” isimli kitabında: “Yıllar evvel genç bir mimar Kuzguncuk’a geldi ve bu köyü çok sevdi. Sevgisiyle sanatını birleştirdi, terk edilmiş harabeye dönmüş o evleri büyük bir sabırla tek tek işledi adeta. Çok teşekkürler.” ifadesiyle semti yeniden sakinlerine ve kente kazandıran mimar Cengiz Bektaş’tan bahsetmektedir (Şekil 3.17) (Dursun, 2018).

Şekil 3.17 : C. Bektaş Kuzguncuk eskizleri (URL 19).

Mahallenin dönüşümü, Bektaş'ın bölgeye taşınmasıyla başlamıştır. Bektaş'ın mahalleye yerleşmesinin ardından, semt sakinleri ile toplantılar gerçekleştirmiş, mimari bürosuna herkesi davet etmiş, toplantıları ofisinde ve kahvehanelerde sürdürmüş, halkı tarihi evleri koruma konusunda bilinçlendirmeye çalışmıştır. Evini onarmak isteyenlere mesleki açıdan destek olmuş, mevcut konutların ve kentsel alanların iyileştirilmesi çalışmaları halkın katılımı ile semtin iyileştirilmesi ve dönüştürülmesi başarı hikayesine dönüşmüştür. Bektaş, toplumu sosyo-kültürel etkinlikler düzenleme konusunda başarılı bir şekilde harekete geçirmiştir. Mahallede ilkokulun duvarının, sanatçı dostlarını davet ederek, çocuklarla birlikte boyanmasına ön ayak olmuş (Şekil 3.18), çocuk oyunları, atölyeler ve yaz okulu gibi çeşitli kültürel faaliyetler gerçekleştirilmiş; spor ve çocuk oyun alanları gibi kamusal alanların tasarım ve yapımına destek olmuş, sokak tiyatrosu inşa edilmiş ve daha önce çöp toplanan alan bir oyun alanına dönüştürülmüştür. Ayrıca, Üryanizade Caddesi ve bazı diğer alanların boş duvarları çocuklar tarafından ressamların yardımıyla boyanmıştır (Darby ve Özata, 2017).

Şekil 3.18 : Bektaş ve ilkokul duvarı boyama etkinliği (URL 20).

Mahalle sakinlerinin toplumsal girişimlerde, etkinliklerde ve projelerde aktif olarak yer alması, sosyal sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Kültürel faaliyetler, festivaller ve etkinlikler, topluluk bağlarını güçlendirmekte ve yere olumlu bir bağlılık oluştururken, yerel işletmeler ve pazarlar ekonomik sürdürülebilirliğe katkıda bulunmaktadır. Ancak, tarihi unsurların korunması ile modernleşme arasında denge kurma zorluğuyla karşı karşıya kalan mahallede, bu denge sakinlerin sosyal dinamiklerini ve bağlılıklarını etkileyebilmektedir.

Şekil 3.19 : Kuzguncuk mahallesinden fotoğraflar (URL 21).

Kuzguncuk'ta yaşayan mahalle sakinleri, yaşadıkları yerlere güçlü bir bağlılık duymaktadır. Semtte tabandan gelen girişimler ve toplum öncülüğündeki projeler yaygındır, zaman zaman semt sakinlerine ve diğer kentlilere yönelik atölye çalışmaları

yapılmaktadır, semtteki kamusal alanlar, kafeler, restoranlar sosyal etkileşim için merkezi bir rol oynamakta ve sakinleri bir araya getirerek birbirleriyle zaman geçirmelerine olanak sunmaktadır (Şekil 3.19).

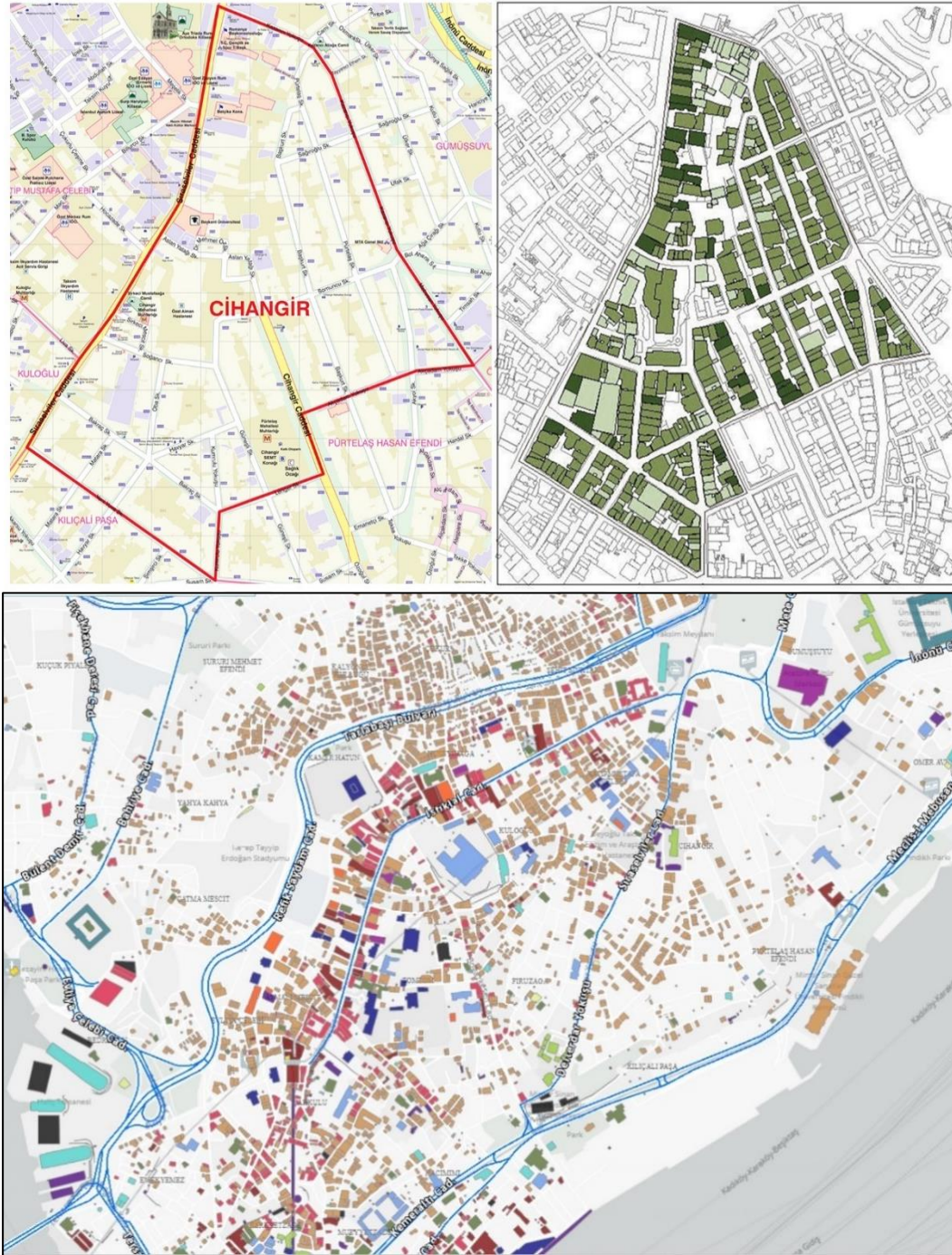
Kuzguncuk'taki dayanışma ve sosyal etkileşimin gücünü gösteren bir durum Kuzguncuk Bostanı'nın yapılaşmaya açılma ihtimaline karşı semt halkının Kuzguncuklular Derneği ile ortak hareket ederek buna karşı çıkması, eylemler yapması olmuştur (Şekil 3.20). Alanı sahiplenen ve korumaya çalışan Kuzguncuk sakinleri, mahallede iç kamuoyunun oluşmasını sağlamak için sokakta eylemler, imza toplama, pazarda bildiri dağıtma gibi faaliyetlerle bu meselenin gündelik hayata sızmasını sağlamışlardır. Bu katılımcı sürecin sonucunda, bostanın yapılaşmaya açılması engellenerek bostanın bir bölümü yükseltilmiş sebze yatağına dönüştürülmüştür. Köy meydanı gibi işleyecek bir ortak alan, çocuklar için oyun alanı, kütüphane, kum havuzu gibi işlevler tasarlanmıştır. Bölge halkının yer bağlılığı ile mevcut sosyal ve fiziksel dokuyu koruması ve bostanın anlamının halen korunması, yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiye iyi bir örnek oluşturmaktadır (Özata ve Özdemir Darby, 2023).

Şekil 3.20 : Kuzguncuk sosyal etkileşim ve dayanışma örnekleri (URL 22).

3.2.4 Cihangir, İstanbul

Cihangir, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda, eğimli bir araziye yerleşmiş, Boğaz manzaralı, Beyoğlu ilçesine bağlı tarihi bir mahalledir. Kuzeyde Taksim Meydanı'ndan başlayarak Sıraselviler Caddesi ile Kazancı Yokuşu arasında yer alan bu semt, güneyde dik yokuşlar ve merdivenlerle Salıpazarı ve Fındıklı'ya inen tepe yamaçlarına kadar uzanır. Cihangir, dar sokakları, tarihi yapıları, manzarası ve zengin kültürel dokusuyla kentin önemli semtlerinden birisi olarak bilinmektedir. (Şekil 3.21).

Şekil 3.21 : Cihangir, İstanbul haritası (URL 17, URL 36, URL 37).

Cihangir semti Osmanlı döneminde oğlu Şehzade Cihangir anısına Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan Caminin adını almıştır. 19. yüzyılda Beyoğlu'nda yer alan konsoloslukların çalışanlarının tercih ettiği ve azınlıkların yoğunlukta olduğu bir yerleşim bölgesi haline gelmiştir (Şekil 3.22). Cihangir'in merkezi konumu ve çok katmanlı sosyal yapısı, uzun yıllar mevcut sosyal yapının korunmasına olanak tanımıştır. Kentin ilk apartmanları, Beyoğlu'ndan sonra, burada inşa edilmiş, semtte bitişik nizam apartman dokusu hızla gelişmiştir. 1942 Varlık Yasası ve 6-7 Eylül 1955

Olayları gibi önemli siyasi olaylar, azınlığa mensup bazı ailelerin bölgeyi terk etmesine neden olmuş ve boşalan evlere düşük gelirli grupların yerleştiği ve semtin bir bölümünün sosyo-ekonomik yapısının değiştiği görülmüştür.

Şekil 3.22 : Cihangir Pervititch haritası (URL 18).

1980'li yılların sonlarına doğru, Beyoğlu'nun yaşadığı değişimden etkilenmeye başlayan Cihangir, İstiklal Caddesi'ne yakınlığı nedeniyle tercih edilen bir bölge haline gelmiştir. Bu dönemde, semtin eski yapılarına olan talep artmış ve 1990'ların başında semte olan ilginin daha da artmasıyla, bölge nüfusunun kimliği değişmeye başlamıştır. Cihangir'i tercih eden iki ana grup dikkat çekmektedir: İlk grup, semti mimari ve çevresel kimliği için tercih eden genç profesyoneller, yazarlar, sanatçılar, akademisyenler ve mimarlardan oluşurken; ikinci grup ise buradaki evleri düşük fiyatlara satın alıp, yenileyip yüksek fiyatlara satan veya kiralayan yatırımcılardır. 1990'ların başından itibaren belirginleşen soylulaşma süreci, semtteki konut fiyatlarının büyük ölçüde artmasına yol açmıştır. Bu artış, çöküş döneminde bölgeye göç etmiş semt halkının karşılayamayacağı seviyelere ulaşmış ve sonuç olarak

"yerinden etme" sürecinin de yaşanması ile Cihangir'deki soylulaştırma süreci kesinlik kazanmıştır (Uysal, 2006).

1990'larda yapılan çabalar ve medyanın ilgisiyle yeniden canlanma sürecine giren Cihangir'in tercih edilme sebepleri arasında Taksim gibi merkezi noktalara yakınlığı ve insanların iş, kültür ve ticaret merkezlerine daha kolay erişim imkânı önemli bir rol oynamıştır (Şalgamcıoğlu ve Ünlü, 2011). Fiziksel ve sosyal mekânın birbiriyle etkileşim içinde olduğu bu süreç, bölgenin değişimine ve dönüşümüne katkı sağlamış ve günümüzde Cihangir, sanatçılar ve entelektüellerin tercih ettiği bir semt olarak bilinmeye başlanmıştır.

Cihangir, tarihi önemi ve kültürel çeşitliliğiyle mahalle sakinlerinin güçlü bir bağlılık hissetmelerine neden olmaktadır. Mahalledeki tarihi yapılar ve sokaklar, yerel halk arasında gurur ve aidiyet duygularını artırmaktadır. Aynı zamanda mahallenin kafe, restoran gibi çeşitli eğlence seçeneklerine sahip olması, dinamik ve canlı bir atmosfer yaratmaktadır. Bu dinamik atmosfer, mahallede sosyal yaşamın zenginleşmesine ve topluluk bağlarının güçlenmesine yardımcı olmaktadır. Cihangir'de bulunan ve sosyal etkileşimi artıran kentsel alanlar, mahalle sakinleri arasındaki iletişimi ve aidiyet duygusunu pekiştirmektedir (Şekil 3.23).

1995 yılında Cihangir'i Güzelleştirme Derneği'nin kurulmasıyla birlikte, bölgenin yenilenmesi ilk defa bireysel değil, kolektif bir zeminde organize edildiği görülmektedir. Derneğin üyelerinin çoğunluğu, genellikle Cihangir'de yaşayan mimarlar ve profesyonellerden oluşmaktadır. Derneğin ana hedefi, mahalledeki dairelerin yenilenmesi sürecinde özgün yapılarını korumak ve yaşam alanlarının kalitesini yükseltmektir (Ergun, 2004). Bugün hala faaliyetlerini sürdüren dernek, mahalledeki sorunlara çözüm bulmayı amaçlayarak sosyal etkileşimi artırmak için çeşitli buluşmalar ve etkinlikler düzenlemektedir. Bu tarz sivil toplum örgütleri ile mahalle sakinlerinin yerel etkinliklere katılması ve kentsel alanların sosyal etkileşimi desteklemesi mahallede bir aidiyet ve dayanışma duygusunu oluşturmaktadır.

Şekil 3.23 : Cihangir sokak fotoğrafları (URL 23).

Mahallede daha önce yaşanan bazı olaylar, mahalle sakinlerinin mekâna duydukları bağlılığı ve mevcut fiziksel ve sosyal dokuyu sürdürme çabalarını göstermektedir. Bir örnek olarak semt sakinlerinin Cihangir Güzelleştirme Derneği ve Beyoğlu Kent Savunması Derneği öncülüğünde, Beyoğlu'nun Cihangir semtinde bulunan Roma Parkı'na İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) tarafından yapılması planlanan Cihangir Sosyal Tesisine karşı eylemler yapması verilebilir (Şekil 3.24).

Şekil 3.24 : Cihangir'de sosyal etkileşim ve dayanışma örnekleri (URL 24).

Şekil 3.25 : Roma Parkı (URL 25).

Yapılan çabalar sonucunda parkın yerinde kalmasını ve iyileştirilmesini sağlamışlardır (Şekil 3.25) (URL 24). Bu durum, yerel topluluğun fiziksel ve sosyal çevresine duyduğu bağlılığın bir göstergesidir. Cihangir, şehir merkezinde konumlanması ve tarihi geçmişiyle öne çıkan bir semt olarak, kentsel dönüşüm ve gelişimlere uzun süredir ev sahipliği yapmaktadır. Bu değişimler, semtin coğrafi, fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerini etkilemiştir. Özellikle, Cihangir'i Güzelleştirme Derneği gibi sivil toplum örgütleri, semtin sosyal yaşamdaki yansımalarını göstermektedir.

4. ALAN CALIŞMASI: KURTULUŞ SEMTİ

İstanbul ili, Şişli ilçesine bağlı Kurtuluş semti bölgenin çok kültürlü yapısı, sosyodemografik çeşitliliği ve çevre mahallelerden daha özgün bir yapıya sahip olduğu düşüncesi sebebiyle çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bu aşamada öncelikle Kurtuluş semtinin tarihi, fiziksel ve sosyal özellikleri ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir.

22 Ocak – 25 Ocak 2023 tarihleri arasında alanda dolaşarak keşif amaçlı fotoğraf çekimi ve gözlem yapılmıştır. Daha sonra Şişli Belediyesi’nden semte ilişkin 1/500-1/1000 ölçekli halihazır haritalar alınmış, harita üzerinden çalışma alanı tespit edilmiş ve alana gidilerek gözlem ve fotoğraflar ile ilk tespitler yapılmıştır. Vaka çalışmasında görüşülen kişilerin demografik bilgilerini ve alana ilişkin görüşlerini almak üzere açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu oluşturulmuş, toplam 22 adet soru sorulmuştur. Sorular görüşmecilerin mekâna bağlılıkları, bölgedeki sosyal sürdürülebilirlik bileşenleri, yerin fiziksel ve sosyal özellikleri ile görüşmecilerin çeşitli durumlar karşısındaki tutum ve davranışları hakkında bilgi edinmeye yönelik olarak oluşturulmuştur (Şekil 4.1).

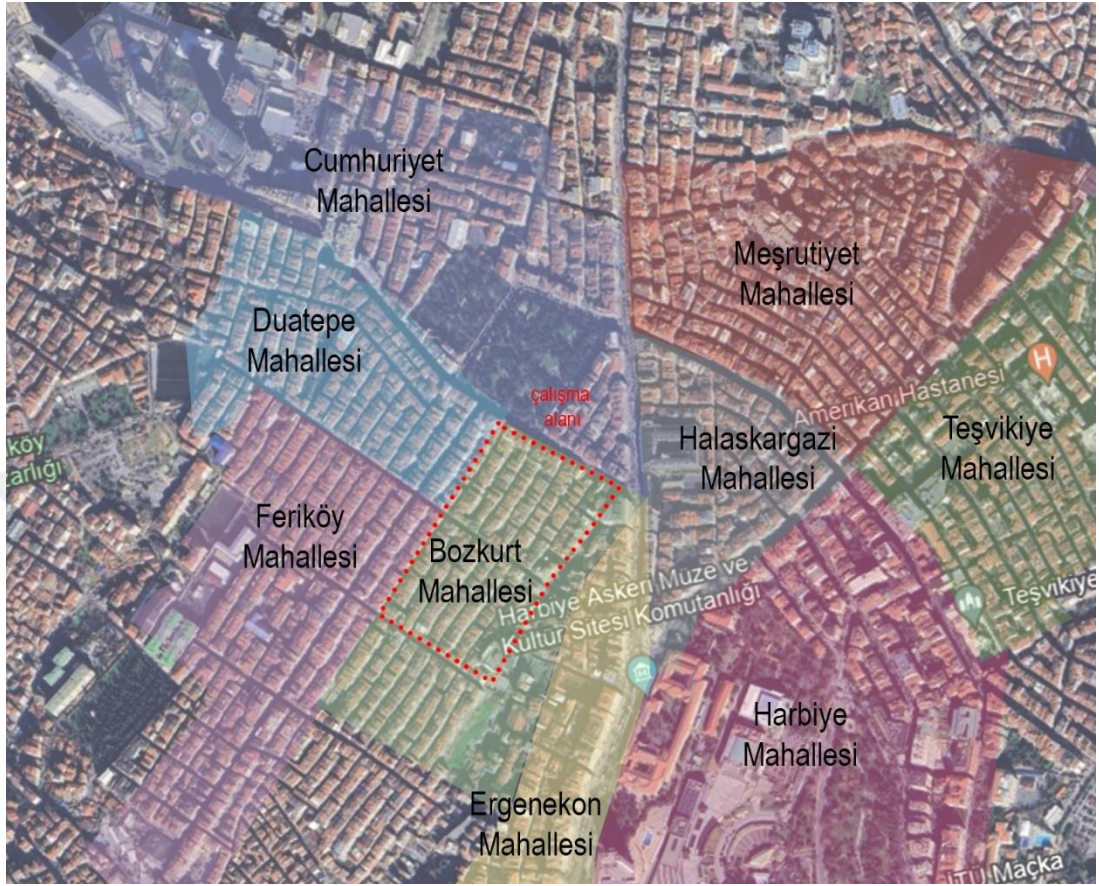
Alanda önce 07 – 09 Ağustos 2023 tarihleri arasında pilot çalışma yapılarak soru formu kontrol edilmiştir, soru formunda çalışmayan sorular çıkarılmıştır. 14 – 21 Eylül 2023 tarihleri arasında alanda gerçekleştirilen görüşmelerde yoruma ve değerlendirmeye açık olan açık uçlu sorular sorulmuştur. Altı adet kadın on dört adet erkek, toplam yirmi kişi ile görüşülmüştür. Toplanan veriler MAXQDA bilgisayar programı kullanılarak analiz edilmiş, anket çalışmasından elde edilen verilerin görselleştirilmesi sağlanmıştır. Sonrasında verilerin tümü birlikte değerlendirilmiştir.

	Sosyal Sürdürülebilirlik			Yer Bağlılığı		
	Kişi	Yer	Süreç	Kişi	Yer	Süreç
1-Doğum yeri						
2-Kurtuluş'ta yaşama süresi						
3-Kurtuluş'tan taşınmayı düşünme						
4-Mahalleden taşınma durumu						
5-Taşınma durumunda tercih edilen semtler						
6-Mahalleyi tanımlama						
7-Kurtuluş'ta yaşama isteği						
8-Mahalleyi anlatma						
9-Gündelik hayatta esnafı kullanma						
10-Esnafı tanıma						
11-Mahalleye aidiyet						
12-Yasamak için ideal yer						
13-Mahallenin anlamı ve duygusal bağ						
14-Komşuları tanıma						
15- Sosyal hayat, komşuluk ilişkileri, gelenekler						
16-Mahallenin en sevilen yanları						
17-Mahallenin sevilmeyen yanları						
18-Mahallenizdekilere yardım etme						
19- Sosyal kulübe üyelik						
20-Muhtarı tanıma						
21-Mahalleyi koruma davranışı						
22-Mahalleli ile toplu hareket etme						

Şekil 4.1 : Kurtuluş anket soruları.

Vaka çalışmasında Şekil 4.2'de gösterilen Kurtuluş caddesi ve yakın çevresinde çalışılmıştır. Bu bölgenin seçilmesinin sebebi bölgedeki konut yoğunluğunun yüksek olması, Kurtuluş Caddesine yakınlığı, metro ve ana ulaşım akslarına yakınlığı ve

çeşitli sosyal etkinliklerin düzenlendiği ve mahallelinin buluşma noktalarını içinde barındırmasıdır.

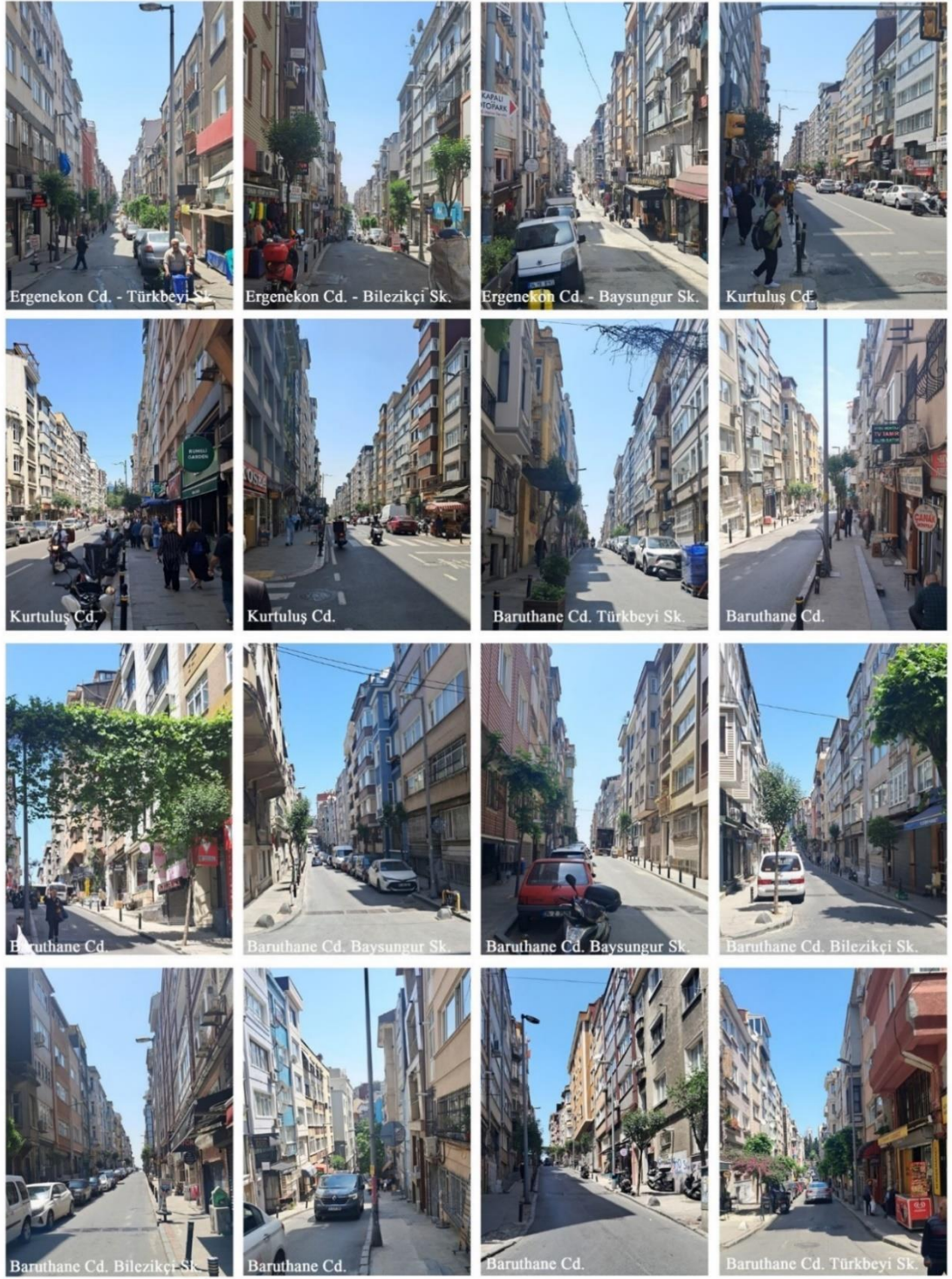

Şekil 4.2 : Kurtuluş uydu görüntüsü ve yakın çevresi.

Çalışma alanı belirlenirken bölgedeki önemli ulaşım aksları dikkate alınmış, alana Kurtuluş Caddesi, Baruthane Caddesi ve Ergenekon Caddesi dahil edilmiştir. Haritada bina yoğunluğu ve kat adetleri gösterilmektedir. Alanın kent merkezinde olması nedeniyle yeşil alanlar azdır, sadece okul ve kilise bahçeleri ve mezarlıklarda yeşil alan bulunmaktadır, kent parkının olmaması dikkat çekicidir. Genellikle eski apartmanlar ve dar sokaklardan oluşmaktadır (Şekil 4.3). Bölgedeki binalar genellikle konut işlevinde olup binaların zemin katında ticari birimler yer almaktadır.

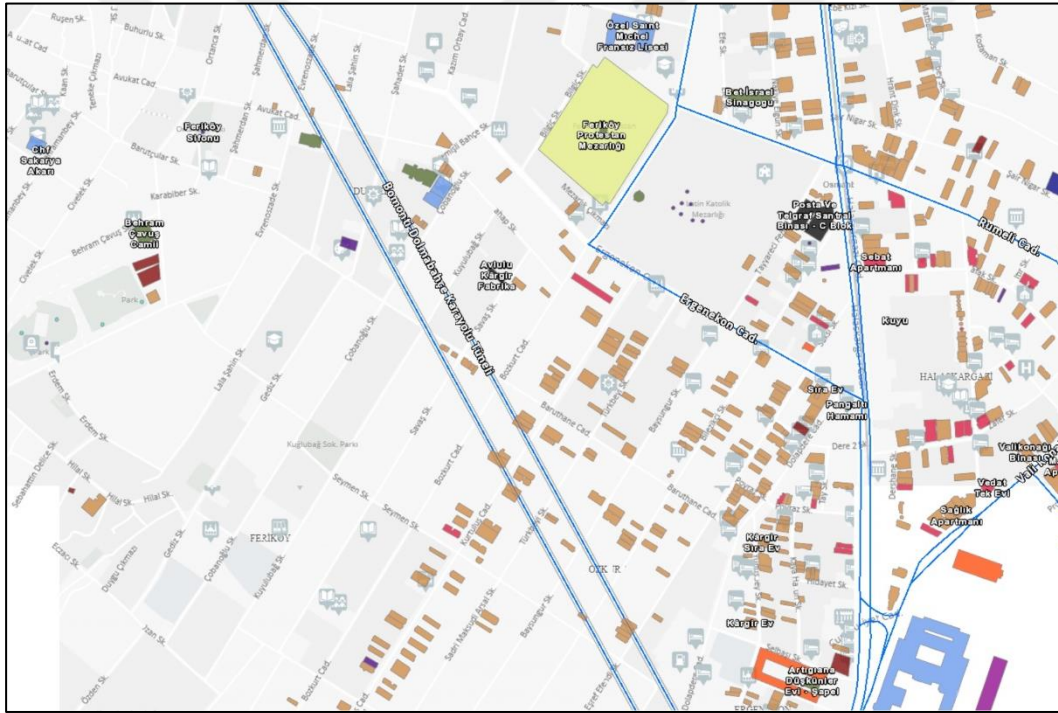

Şekil 4.3 : Kurtuluş semti çalışması alanı.

Şekil 4.4 : Çalışma alanından fotoğraflar (Oğuz, 2024).

Kurtuluş Senti, İstanbul Avrupa yakasında, Beyoğlu ve Şişli ilçe sınırları içinde yer almaktadır. Sentin sınırları içinde Şişli ilçesine bağlı Bozkurt, Eskişehir, Feriköy, Yayla, Duatepe mahallelerinin tamamı ve Cumhuriyet Mahallesinin bir bölümü; Beyoğlu ilçesine bağlı Hacıahmet, Yenişehir Mahalleleri yer almaktadır (Şekil 4.4). Tarihi semtte birçok kültür varlıkları yer almaktadır (Şekil 4.5). Resmi kayıtlarda Kurtuluş adı geçmediği için bölge net sınırlarla tanımlanamamaktadır, ancak ana cadde olan Kurtuluş Caddesi'nden dolayı semt Kurtuluş olarak anılmaktadır. İnsanların özdeşleştiği ve bağlı hissettikleri birçok yer ve ölçek olmasına rağmen çevre araştırmalarının odak noktası genellikle mahalle ölçeğidir (Hidalgo ve Hernandez, 2001; Giuliani, 2003, Lewicka, 2010). Mahalle ölçeğinin insanlar ile en alakalı ölçek olduğu varsayımına dayanarak (Gobster, 2001) mahalle ölçeğinde çalışma seçilmiştir.

Şekil 4.5 : Kurtuluş semti ve yakın çevresi kültür varlıkları haritası (URL 17).

4.1 Sentin Tarihsel Gelişimi

Alanda, Bizans döneminde bir yerleşim izi olmadığı ifade edilmektedir (Hristodulu, 2013). Alanda ilk yerleşimin tahminen Kanuni Sultan Süleyman döneminde 16. yüzyılda başladığı düşünülmektedir ve Avrupalılar tarafından yazılan tarihi metinlerde Kurtuluş, Rum Ortodoks Kilisesi Ayios Dimitrios'un varlığından dolayı Ayios Dimitrios olarak anılmaktadır. Bu dönemden önce ise bölgenin Kirazlıköy anlamına gelen Kerasohori adı ile ifade edildiğini belirtmektedir. Su kuyuları ve dereleri ile ünlü

olan bu alan, bu özellikleri sayesinde Galata ve Pera’da bulunan zengin Cenevizli ailelerin at tavlalarına (ahırlarına) ev sahipliği yapmıştır (Irmak, 2018). İstanbul’un fethi sonrasında bu geniş çayırların padişahların atları için otlak olarak kullanılması ve at ahırlarının yapılmasıyla ahır anlamına gelen ``Tatavla`` adını almıştır. (Hristodulu, 2013).

Kurtuluş Semtinin haritasına bakıldığında iki farklı yerleşim dönemi olduğu görülmektedir. İlk olarak Aya Dimitri Kilisesi ve eteklerine kurulan semt organik ve doğal formda oluşurken, ikinci dönemde gridlerden oluşan bir yerleşim geliştiği izlenmektedir (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 : Kurtuluş semt planı– eski ve yeni yerleşim yerleri örüntü farkı.

Kurtuluş Sempti’ne ilk yerleşimin 16. yüzyılda, deniz seferleri sırasında, esir alınan savaş tutsakları ve köleler ile başladığı bilinmektedir (Hristodulu, 2013). Kanuni döneminde Ege Adaları’nın alınmasıyla birlikte korsanlara karşı Osmanlı ordusu birçok sefer düzenlemiş ve bu seferlerde gemicilik konusunda yetenekli ve hünerli olan, birçoğu Rum kökenli korsanlar esir alınarak Kasımpaşa Tersanesi’nde çalıştırılmak için İstanbul’a getirilmiştir (Yentürk, 2001). Kurtuluş eski adıyla Tatavla Sempti’nin kurulmasında en büyük etken Kasımpaşa Sempti ve tersanelerin gelişmesidir.

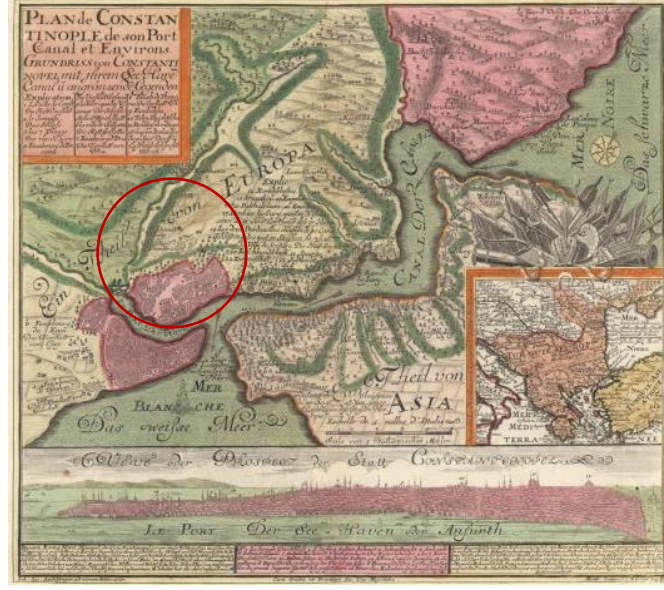
Kasımpaşa tersanesinin yakınlarına yaşayan ve burada çalışan Rum-Ortodoks topluluğu; tersanelerin gelişmesiyle nüfus ve yerleşim sayısının artması ve bölgede bir kilisenin camiye çevrilmesi sonrasında Kasımpaşa’ya yakın olan Kirazlıköy’e yönlendirilmiş ve yerleşim oraya taşınmıştır. Burada bulunan “Ayios Dimitrios Kilisesi” sebebiyle zamanla oluşan köy “Ayios Dimitrios” veya “Aya Dimitri” olarak

adlandırılmıştır. 1696 yılına ait İstanbul'un tasvir edildiği üç boyutlu görselde "St. Demetrius" adıyla Kasımpaşa Tersanesi'ne yakın Galata ve Pera'nın arkasındaki bir tepenin üstünde küçük bir yerleşkenin temsili bulunmaktadır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 :1696 yılına ait İstanbul'un tasvir edildiği üç boyutlu görsel (URL 26).

Şekil 4.8'de görüldüğü gibi G.von Constanti'nin 1715 tarihli İstanbul haritasında Dolapdere ve Aya Dimitri Kilisesi çevresindeki yerleşim dokusu yer almaktadır (Kayra, 1990). Benzer şekilde François Kauffer tarafından 1786 tarihinde hazırlanan haritada da Aya Dimitri Kilisesi ve çevresindeki yerleşim okunabilmektedir (Şekil 4.9). Bu doğrultuda Tatavla tepesindeki yerleşimin Aya Dimitri Kilisesi çevresinde başladığı ve geleneksel mahallelerde söz edildiği gibi dini merkez etrafında dairesel olarak genişleyen yerleşim dokusuna sahip olduğu görülmektedir.

Şekil 4.8 : G.Von Costanti'nin 1715 tarihli İstanbul haritası (URL 27).

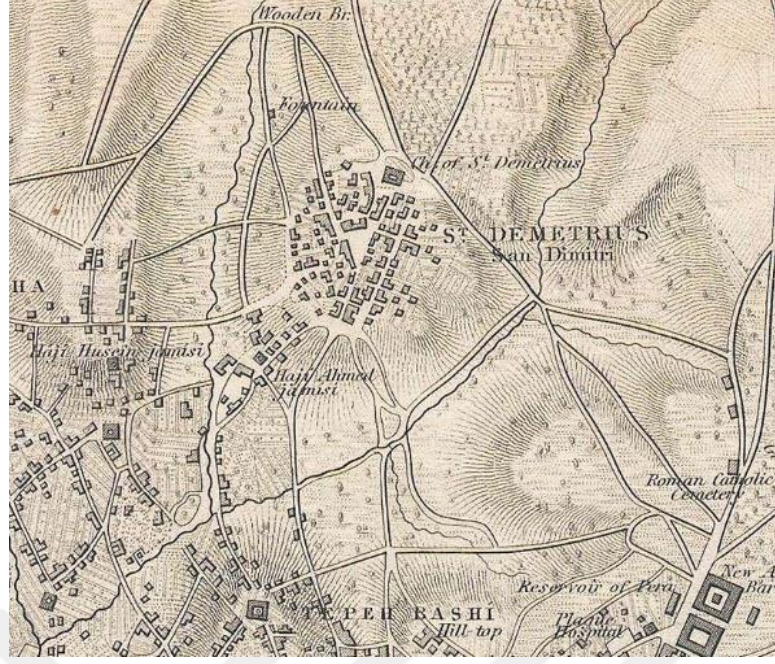
Şekil 4.9 : F. Kauffer tarafından hazırlanan 1786 tarihli harita (URL 28).

Tersane işçilerinin ve ailelerinin yaşadığı Kurtuluş semti (Tatavla) zamanla ticaret yapan önemli ailelerinde yerleşmesi ile gelişip büyüyerek İstanbul'da önemli Rum yerleşimlerinden biri olmuştur. 18. yüzyıl sonlarında semtin yaklaşık olarak 20.000 Hristiyan Ortodoks Rum nüfusa sahip olduğu belirtilmektedir (Hristodulu, 2013). Zamanla Rumların sahip oldukları himaye, köken birliği ve gösterilen çabalar sayesinde 1793 yılındaki bir ferman ile köye Rum-Ortodoks olmayan birinin yerleşmesi engellenmiştir (Türker, 2009). Bu durum Tatavla'nın homojen yapısını uzun süre korumasını sağlamıştır.

Semt 18. yüzyıl sonuna kadar Tatavla ismi, kilisesi ve kilise etrafında oluşan yerleşimi ile gelmiştir. İlk başta güney ve doğu yönünde yerleşim olduğu, ardından bölgede bulunan çeşmeler, su yolları incelendiğinde 1835 yılından itibaren yerleşimin batı ve kuzey yönünde geliştiği anlaşılmaktadır (Türker, 2009). (Abacı, 1994). 19. yüzyılın ikinci yarısında semt kilisenin kuzey yönünde gelişerek günümüzde Kurtuluş (Tatavla) semti içinde kalan Sinemköy ile birleşmiştir.

19. yüzyılda Galata ve Pera'da çıkan yangınlar semti de etkilemiştir. Taksim ve Tatavla arasındaki bölgeyi kapsayan 1831 tarihli yangın sonucu pek çok insan evsiz kalmış ve bu tarihten sonra kargir yapıların yapılması zorunluluğu getirilmiştir (Şebin Aşık, 2015). Günümüzdeki Elmadağ, Harbiye ve Pangaltı tepelerine 1831 yılındaki yangın sonrasında Pera'da yaşayan halk yavaş yavaş Kurtuluş'a yerleşmeye başlamıştır (Irmak, 2018). 1840 tarihli harita "St. Demetrius / San Dimitri" adıyla gösterilen yerleşkenin hanelerinin yapı ölçeğinde en net görüldüğü haritalar arasındadır (Şekil 4.10).

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra Sinemköy, Pangaltı, Harbiye, Feriköy, Bomonti ve Nişantaşı gibi semtlerin oluşmaya başlaması Tatavla'nın kentsel gelişimini hızlandırmıştır. Bu semtler zamanla birbirine yaklaşarak semti çevreleyip sınırlandırmıştır. Hem fiziksel hem de sosyal dokuyu etkileyen tüm olaylar sonucunda kurulan yerleşimlerin zamanla büyüüp yeni semt isimleri ile haritalar üzerindeki görünür hale gelmesi ise 1860 sonrasına dayanmaktadır. Tatavla çevresinde gelişen semtlerle beraber kuzey yönünde de ilerlemeye devam ederken, artan nüfusun ihtiyaçları doğrultusunda yeni kiliseler de inşa edilmiştir.

Şekil 4.10 : 1840 tarihli İstanbul haritası (URL 38).

Tatavla'nın gelişimini etkileyen büyük olaylardan biri ise 1870 yılında meydana gelen Büyük Pera Yangınıdır. Pera'nın yangından sonraki hali, artan kiralara ve Beyoğlu'na yakın olmak isteyen elçiliklerin, yüksek rütbeli devlet adamlarının ve azınlığa mensup ailelerin Gümüşsuyu veya Pangaltı'ya yönelmesine sebep olmuştur. Geline bu noktada Sinemköy daha çok İngilizlerin, Pangaltı ise İtalyan ve Fransızların tercih ettiği bir semt olmuştur (Irmak, 2018).

Tatavla Senti 19. yüzyılda kentsel büyümenin yanında özellikle yüzyılın ikinci yarısından sonra hayır işlerine, eğitime, spor faaliyetlerine, tiyatroya, mimariye ve sanata önem vererek kırmaya çalışmış ve bu algıyı yaygınlaştırmak için birçok Rum derneği kurmuştur. 1882 yılına ait Plan Vol Constantinople adlı haritada S. Dimitri olarak geçen semtin yoğunluğunu, yakın çevresindeki semtlerin gelişiminin arttırdığını ve ana ulaşım hattının daha belirgin hale geldiğini görmek mümkündür (Şekil 4.11).

14 Ocak 1911'de Galatasaray-Taksim-Harbiye-Pangaltı hattı üzerinden Tatavla'daki Aya Dimitri Kilisesi'ne kadar ulaşan ilk atlı tramvay hizmete başlamıştır. Tramvay hattı 1914 senesinde elektrikli tramvaya dönüştürülmüş ve 1961 yılına kadar çalıştırılmıştır. Tramvay hattı Tatavla (Kurtuluş) Caddesi'nin gelişmesine yol açmış, yeni yapılan yüksek apartmanlar üst sınıf Rum ailelerin semte gelerek yerleşmesini sağlamıştır. Aynı zamanda Pera ile olan ilişkiyi güçlendirerek bölgedeki nüfus yapısı üzerinde de

1918’de I. Dünya Savaşı sonrası Mondros Mütarekesi ile başlayan ve 1923’te İstanbul’un Türk ordusu ve yönetimine kadar devam eden süreçte Tatavla halkı huzurlu bir dönem geçirmiştir (Türker, 2009). Semt halkı bu dönemde Osmanlı yönetimine bağlı olmadan yaşayabileceğine yönelik düşünce geliştirmiş ve bu düşünce herkesin fikirlerini açıkça belirtip tartışmasına imkân tanımıştır. Ardından Kurtuluş savaşının bitmesi ve Lozan Barış Antlaşmasının imzalanması sonrasında baskın, ayaklanma ya da zorunlu göç endişesi içinde olan Tatavla halkı beklenenin aksine bir sorun yaşanmamış, hatta semt halkı zorunlu göçe dahil edilmemiştir (Türker, 2009).

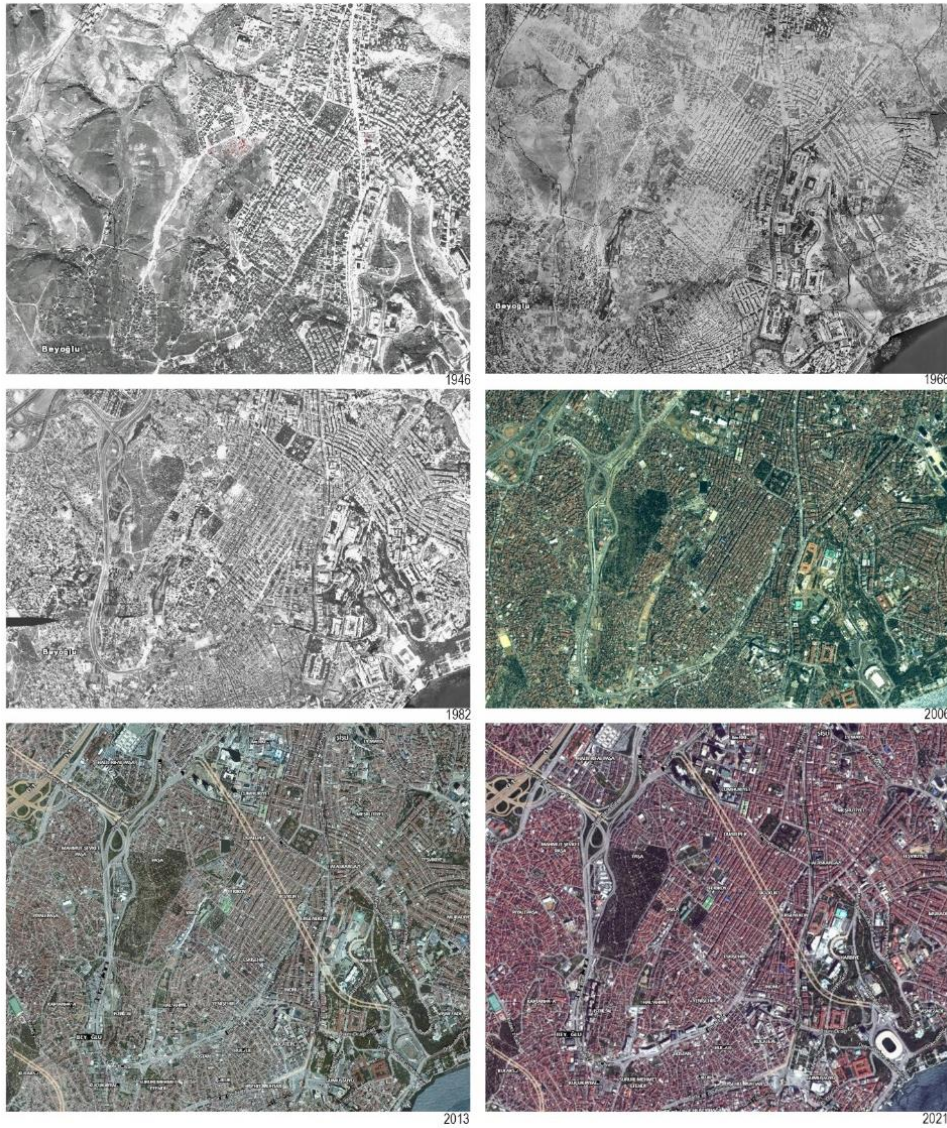
Ancak savaşın sona ermesiyle semtte gelecek görmeyen üst sınıfın yerleşimden ayrılışı ve farklı bölgelerde yaşayan Rumların bölgeye yerleşmesi Tatavla’nın yapısında değişikliklere yol açmıştır. Semt meyhanelerine Türklerin de gelmeye başlaması günümüz Kurtuluş’un kozmopolit yapısının temelini oluşturmuştur (Türker, 2009). Pervititch sigorta haritasında “Tatavla” olarak adlandırılan semt çevresiyle beraber yapı ölçeğinde malzeme, kat adedi, bina girişi, ada parsel ve bina numaraları ile bahçe, cadde, sokak bilgileri de detaylı olarak gösterilmektedir (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 : Pervititch haritası (URL 18).

Cumhuriyet döneminde İstanbul'daki tüm cadde ve meydanların Türk kökenli yeni isimlerle değiştirilmesine ilişkin bir yasa çıkarılmıştır (Bozdoğan, 2010). Bunun sonucunda Tatavla ‘da daha önce var olan Rum kökenli sokak isimleri Türk isimler ile

değiştirilmiştir (Cabadağ, 2015). Yer adlarının değişmesi o yerin anlamında da kayıplara uğratabilmektedir ve yerlerin anlamları kolektif hafıza için önemlidir. Bu değişim Kurtuluş için iz bırakan değişimlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Semte damgasını vuran bir diğer önemli olay ise 21 Ocak 1929 gecesi yaşanan Büyük Tatavla Yangınıdır. Yangın, büyük maddi kayıplara yol açtığı gibi kent dokusunda da dönüşüme yol açmıştır. Yangının hızla yayılması, mahallede kalıcı hasara ve kurumlar arasında karşılıklı suçlamalara yol açmış, semt halkının yoğun çabası ve dayanışması can kayıplarını önlemiştir (Irmak, 2017). 1940li yıllardan sonra ise Kurtuluş ve yakın çevresinin büyük ölçüde gelişerek yapı yoğunluğunun arttığı görülmektedir (Şekil 4.13).

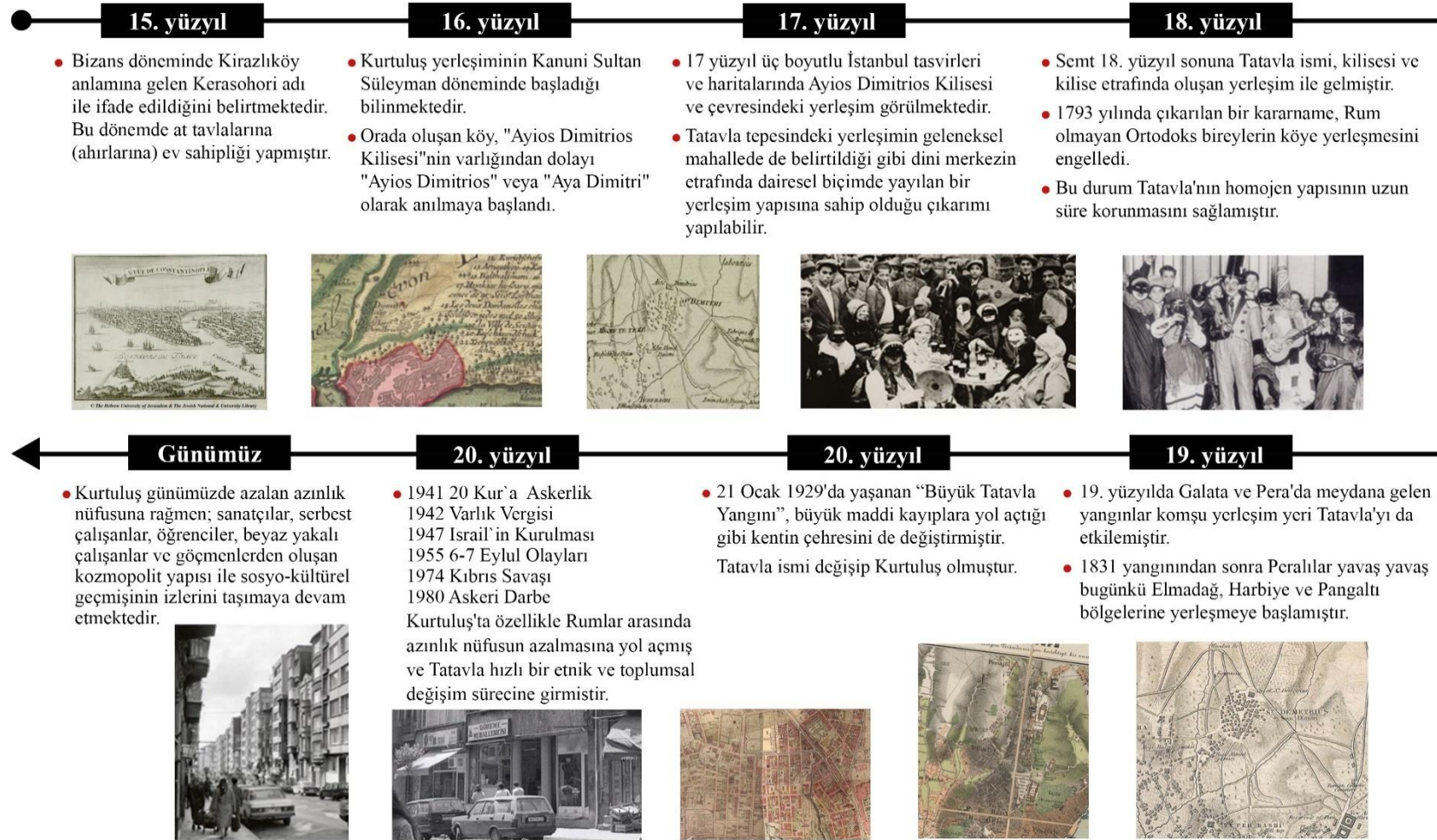

Şekil 4.13 : Uydu fotoğraflarında Kurtuluş semtinin yıllara göre değişimi (URL 30).

1930-1950 yılları arasında çoğunlukla Rumların yaşadığı Tatavla, yavaş yavaş diğer azınlıkları ve Türkleri de çekmeye başlamıştır (Türker, 2009). 1941 yılındaki 20 Kur'a Askerlik ve 1942 Varlık Vergisinin ardından 2. Dünya Savaşı sonrası yaşanan ekonomik zorluklar ve azınlıkların ticaretteki önemli rolü burada yaşayan azınlıkları hedef haline getirmiş, 6-7 Eylül 1955 Olayları, 1974 Kıbrıs Savaşı ve 1980 askeri darbesi gibi olaylar, Kurtuluş'ta azınlık nüfusunun önemli ölçüde azalmasına neden olmuş, hızlı bir etnik ve toplumsal değişim süreci yaşanmıştır.

Semt sakinlerinin yurt dışına göç etmesi, boşalan alanların Anadolu'dan gelenler tarafından doldurulması ve tarihi yapıların yeni gelenlere satılan standart apartmanlara dönüştürülmesi, 20. yüzyılın başlarında semtte farklı bir manzaranın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Farklı yıllara ait hava fotoğraflarına bakıldığında 20.yüzyılın başlarında mahallenin büyük ölçüde gelişerek bugünkü durumuna geldiği görülmektedir. Kurtuluş tarihinin 15.yüzyıldan günümüze kadar geçirdiği önemli tarihi olaylar kronolojik bir sıra ile Şekil 4.14`te gösterilmiştir.

Kurtuluş günümüzde azalan azınlık nüfusuna rağmen; sanatçılar, serbest çalışanlar, öğrenciler, beyaz yakalı çalışanlar ve göçmenlerden oluşan kozmopolit yapısı ile sosyo-kültürel geçmişinin izlerini taşımaya devam etmektedir.

Şekil 4.14 : Kurtuluş semtinin tarihsel gelişimi.

4.2 Semtin Fiziksel ve Sosyal Özellikleri

Kurtuluş'ta kente özgü olan ve kimlik oluşturan çeşitli mekânlar bulunmaktadır. Semtin Rum ustalar döneminden kalma unlu pastaneleri, mezecileri, tarihi kiliseleri ve mezarlıkları harita üzerinde işaretlenmiştir. Kurtuluş semtinde yoğunluklu olarak Rum ve Ermenilerin bulunması pastacılık ve meze kültürünün gelişmesine neden olmuştur. Böylece mahalle sahip olduğu tatlar ile mahalle içinde ve dışında, farklı insanların ilgisini çekebilmiştir. Bu mekânlar geçmişten günümüze kadar gelen kimlik mekânları olup kullanıcının hafızasında yer edinerek, kentle kurduğu iletişimin artmasını sağlamaktadır. Haritada eski Tatavla Karnavalının yapıldığı alan, halen etkinliğini sürdürmekte olan Kurtuluş Spor Kulübü, semtin kurulduğu dönemden beri var olan Aya Dimitri Rum Kilisesi, kentlinin anılarında kazınan ve şarkılara konu olan Madam Despina Meyhanesi, eski Ali Belenli Cambazhanesi, dünyada tanınırlığı olan Üstün Palmiye pastanesi, unlu Damla Dondurma Boza, yıllardır var olan ve kentin çeşitli yerlerinden de kullanıcıları semte çeken unlu meze evleri ve pastaneleri görülmektedir (Şekil 4.15) (Şekil 4.16). Bu alanlar semtin hafıza mekânları olmakta ve kullanıcıların anılarını barındırmaktadır. Kent ile kent sakinlerinin kurduğu bağın artmasını sağlayarak geçmiş ile bugün arasında köprü görevi kurmaktadır.

Şekil 4.15 : Kurtuluş hafıza mekanları.

Şekil 4.16 : Hafıza mekânları – Göreme Muhallebicisi- Kurtuluş Caddesi 1990’lı yıllardan bir görüntü (URL 31).

Kurtuluş, kültürel çeşitliliği ve eğlenceli sosyal yapısı ile farklı geleneklere ve ritüellere sahiptir. Bu gelenekler, festivaller semti bütünleştirmiş ve özgün bir kimlik kazandırarak tüm mahallenin bütünleşmesini sağlamıştır. Bu geleneklerden birisi Baklahorani Festivali’dir. Paskalya öncesi perhiz döneminin ilk pazartesi günü Tatavla’da panayır düzenlendiği ve bu panayıra birçok bölgeden gelenler olduğu aktarılmaktadır. Apokrea adıyla da bilinen karnaval, İstanbul Rum topluluğu kültürüne ait olan dini bir bayram olmasına karşın, zamanla semtin ismiyle özdeşleşerek üç gün süren Tatavla Karnavalı adını almış ve semte özgün bir kimlik kazanmıştır (Şekil 4.17). 1941 yılında güvenlik endişesiyle festival yasaklanmış, bu dönemden sonra kapalı salonlarda kutlamaya devam edilmiştir. 2009 yılında semt sakinlerinin girişimiyle karnaval tekrar sokaklarda kutlanmaya başlanmıştır (Irmak, 2017). 2021 yılında pandemi döneminde karnaval sosyal medyanın da desteği ile online olarak gerçekleştirilmiştir.

Şekil 4.17 : Tatavla karnavalından fotoğraflar (URL 32).

Mahallenin özgün ritüellerinden birisi de Paskalya bayramıdır. Mahalledeki her sene kutlanan bayramda Paskalya çöreklerini, boyanmış yumurtalarını günümüzde de görmek mümkündür. Bu dini bayramın düzenli kutlanması ile tüm mahalle bu kültüre

tanıdık ve birçok pastane ve fırının vitrinlerinde bu dönemde paskalya çörekleri yer almaktadır (Şekil 4.18).

Şekil 4.18 : Noel ve Paskalya bayramından fotoğraflar (URL 33).

Mahallenin sahip olduğu kutlamalardan bir diğeri Noel'dir. Her yıl 25 Aralık tarihinde kutlanan Noel, mahallede geçmişten gelen bir ritüeldir. Her sene sokaklarda ve evlerde süslemeler yapılmakta, kamusal alanlarda çeşitli eğlenceler ve etkinlikler düzenlenmekte, belirli dükkanlar konsept değiştirerek Noel ruhuna bürünmekte, vitrinler renklenmektedir ve kiliselerde dini ibadetler gerçekleştirilmektedir.

Günümüzde mahalle kültürünü hala koruyan Kurtuluş semtinde yaşayanlar çeşitli sosyal medya araçları ile mahalledeki sosyal etkileşimi arttırmakta ve semt içinde yardımlaşma ve dayanışmayı desteklemektedir. Pandemi döneminde zor durumda olan işletmelere yardım edebilmek ve mahalleyi bilinçlendirmek amaçlı çeşitli tanıtımlar ve yönlendirici bilgiler yayınlanmıştır (Şekil 4.19). Mahalle içinde sosyal dayanışmanın hala sürdürüldüğüne dair bir örnektir.

Şekil 4.19 : Mahalle içinde sosyal dayanışma örnekleri (URL 34).

Mahallede düzenli olarak yapılan etkinliklerden bir diğeri “Komşu Ağı Garage Sale” etkinlikleridir. Bu etkinlikte eski, nostaljik (vintage) kıyafetler, ev yapımı yiyecekler, ikinci el kitaplar, el yapımı ajandalar gibi çeşitli ürünler uygun fiyata satılmaktadır. Etkinliğin amacı tezgâh sahiplerine gelir sağlamak ve mahalleliyi birbirleriyle kaynaştırmak, sıcak ilişkiler kurulması için ortam hazırlamaktır. Mahallede sakinler arası ilişkilerin geliştirilmesi için çeşitli eğlence ve geceler düzenlenmektedir. Bu gecelerden birisi olan “Kurtuluş Komsu Ağı Margarita Gecesi”, etkinliği düzenleyenlerin ifadesiyle “komşularla tanışmak, sosyalleşmek ve dayanışma ağını büyütmek” amacıyla planlanmaktadır (Şekil 4.20).

Şekil 4.20 : Kurtuluş sosyal etkileşim örnekleri (URL 34).

Mahalle ve komşuluk kültürünün olan bağlılıkları sebebiyle yere bağlılık tutum ve davranışları görülmektedir. Mahallenin sosyal olarak sürdürülebilir olmasının yani sıra

fiziksel olarak sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla çevre temizliğine önem verilerek mahalleli bilinçlendirilmeye çalışılmaktadır. Kurtuluş'ta aynı zamanda deprem vb. afetler konusunda da sakinler afet öncesi eğitimle bilinçlendirilmeye ve afet sonrası ortak hareket etmek üzere organize edilmeye çalışılmaktadır (Şekil 4.21).

Şekil 4.21 : Kurtuluş tutum ve davranış örnekleri (URL 34).

Mahalleli ortak değerlerini korumak ve dayanışma kültürünün gelişmesi ile karşılaşılan problemler karşısında ortak hareket etme eğilimindedir. Mahallede yaşanan bir olay buna örnek gösterilebilir. Mahallenin tanınan seyyar simitçisinin belediye ekipleri tarafından arabasına el konulması sonucu mahalleli bu duruma tepki göstermiştir.

Şekil 4.22 : Kurtuluş dayanışma örnekleri (URL 35).

Sosyal medya aracılığı ile durumdan haberdar olan mahalleli bu duruma tepki göstermek amaçlı haberleşerek bir eylem düzenlemişlerdir. O dönemde haberlere de konu olan olay sonucunda Simitçi arabasına kavuşmuştur. Bu örnek mahalledeki dayanışma ve etkileşimin gücünü göstermektedir (Şekil 4.22).

4.3 Alan Çalışması Analizleri

Vaka çalışmasında Kurtuluş semtinde 14 Eylül – 21 Eylül 2024 tarihleri arasında sokakta yüz yüze yapılmıştır. Görüşmecilerin 14 adedi erkek, 6 adedi kadındır.

Vaka çalışmasında görüşülen kişilerden;

- 2 kişi----- 30 yaş altı grubunda
- 10 kişi-----30-49 yaş grubunda,
- 4 kişi----- 50-59 yaş grubunda,
- 4 kişi----- 60-79 yaş grubunda yer almaktadır.

Görüşmecilerin eğitim durumlarına bakıldığında;

- 5 kişi----- ortaokul mezunu
- 9 kişi----- lise mezunu,
- 5 kişi----- ön lisans ve lisans mezunu,
- 1 kişi----- yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Görüşülen kişilerin yanıtları aktarılırken yer bağlılığının önemli bir göstergesi olan mahallede/semtte yaşama süresi dikkate alınmış ve görüşmeciler Kurtuluş'ta yaşama süresine göre sıralanmıştır.

4.3.1 Görüşmeci yanıtları

- **1 Numaralı Görüşmeci; 72 yaşında, erkek, ortaokul mezunu, esnaf.**

“Kurtuluş'ta doğdum, yetmiş iki yıldır burada yaşıyorum. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Taşınmam gerekse çok zor olurdu ama illaki taşınacaksam da Üsküdar'ı tercih ederdim.

Güvenli bir yerdir Kurtuluş. Eskiden çok daha güzeldi tabii, kimse kalmadı. Esnafım ben. Burada doğup büyüdüm. Burayı seviyorum. Dükkânıma gelir otururum, herkesle cay kahve içeriz.

Burayı bilmeyen birisine Kurtuluş'u anlatacak olsam her açıdan çok iyi bahsederdim. Burası öyle bir yer çünkü, güzel bir yer.

Buradaki dükkânlar, esnaflar hepsi benim arkadaşım. Tanırım hepsini. Kendimi mahalleye ait hissediyorum. İdeal bir yer burası, ama emeklilikte belki Urla'ya taşınmayı düşünebilirim. Burası ile duygusal bir bağım var; arkadaşlarım, dostlarım, anılarım neler neler...

Komşularımı çok iyi tanırım. Mahallede ihtiyacı olanlara yardım ederiz. Buradaki sosyal hayat çok güzel. Aşure ayında her komsudan aşure gelir evimize. Biz de dağıtırız tabii, gayrimüslimlere de veririz. Onlarla hep birlikte kutlarız her şeyi. İnsanlar samimi, özgür bir yer burası, dostluk ilişkileri güzel. Ama çok fazla motorlu taşıt var artık. Çocukların oyun oynayacak yeri kalmadı sokakta.

Bir sebeple mahallede değer verdiğimiz bir yeri kaybedecek olsak elimizden geleni yaparız. Geçenlerde yine tatsız bir olay olmuştu. Tüm komsular toplandık yine. Bir sorun olsa tüm komsular toplanırız yine birlikte (Şekil 4.23). ``

Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Güvenli bir yerdir Kurtuluş. Eskiden çok daha güzeldi tabii, kimse kalmadı. Burayı bilmeyen birisine Kurtuluş'u anlatacak olsam her açıdan çok iyi bahsederdim. Buradaki dükkânlar, esnaflar hepsi benim arkadaşım Tanırım hepsini. Kendimi mahalleye ait hissediyorum. İdeal bir yer burası Burası ile duygusal bir bağım var; arkadaşlarım, dostlarım, anılarım neler neler... gayrimüslimlerle hep birlikte kutlarız her şeyi. İnsanlar samimi, özgür bir yer burası dostluk ilişkileri güzel. Tüm komsular toplandık yine. Bir sorun olsa tüm komsular toplanırız yine birlikte.

Şekil 4.23: 1 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, Şekil'de görüldüğü gibi "sosyal ilişkiler, duygusal bir bağ, ait hissetme, ideal bir yer, yardımlaşma, güvenli" gibi kavramlarını öne çıktığı görülmektedir.

- **2 Numaralı Görüşmeci:** 66 yaşında, erkek, ortaokul mezunu, esnaf.

`Kurtuluş'ta doğdum, altmış altı yıldır burada yaşıyorum. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Taşınacak olsam çok zor olurdu, çevredeki ilişkilerim, alışkanlıklar... Ama taşınmam gerekse sanırım Çanakkale, Asos'u tercih ederdim.

Kurtuluş sosyal ilişkileri kuvvetli, örgütlü bir mahalle. Kurtuluş Ağımız var. Aynı düşüncedeki insanlar, Dünya görüşü bir herkesin. Kurtuluşun sosyal kültürü, komşuluk var burada. Doğup büyüdüüm burada. Ama başka yerde yasayamam. Buradaki gibi kendimi rahat hissedemem.

Sabah işe gelirken bir sokaktan geçerken yarım saat geçiyor. Herkesle selamlaşıp sohbet ediyorum. Burada komşuluk var. Burası örgütlü dayanışmalı bir mahalle. Esnafın çoğunu tanırım; Orhan Bakkal, Dora market, Terzi, kuaför Ali... Burası yaşamak için ideal bir yer. Burası ile aramda çok bağ var, kaldırım taşına kadar bilirim burayı.

Komşularımın hepsini tanırım, çok iyiyizdir. Birbirimize maddi manevi yârdim ederiz. Mahalleli zor durumda olanı bilir. Belediye ile iletişime geçerim ve yardımcı olurum. Yaşlılara yârdim ederiz, belediyeye haber veririz. Buradaki gelenekler benim için önemlidir. Ben burada büyüdüüm. Çocukluğumda Rumlar, Ermeniler kiliselere giderlerdi. Onlar yumurta dağıtırdı, ellerinde mumlarla çıkarlardı kiliseden. Biz kurbanda et dağıtırdık onlara. Eskiden son durakta Akropolis diye bir alan vardı, Semiha Yankı falan gelirdi. Çadır kurulurdu, sanatçılar gelirdi. Laterna çalarlardı. Macuncular, dondurmacılar gelirdi, güzel günlerdi.

Burada yaşamak benim için bir alışkanlık artık. Her yanını seviyorum. Ama Otopark sorunumuz var. Bir problem ile karşılaştık mücadele ederim. Hayvanseveriz, derneğimiz var. Her canlıya yârdim ederiz. Gezi olaylarında tüm mahalleli hep birlik olduk yârdim ettik. Simitçimiz var Mehmet, arabasını almaya çalıştılar. Onda da mahalleli birlik olduk, engel olduk (Şekil 4.24).''

66 yıldır burada yaşıyorum. Buradan taşınmayı düşünmüyorum.
 Taşınacak olsam çok zor olurdu, çevredeki ilişkilerim, alışkanlıklar...
 Kurtuluş; sosyal ilişkiler kuvvetli, örgütlü bir mahalle.
 Kurtuluş Ağımız var.
 Kurtuluşun sosyal kültürü, komşuluk var burada.
 Ama başka yerde yasayamam.
 Buradaki gibi kendimi rahat hissedemem.
 Burası örgütlü dayanışmalı bir mahalle.
 Burası ile aramda çok bağ var, kaldırım taşına kadar bilirim burayı.
 Komşularımın hepsini tanırım çok iyiyizdir.
 Birbirimize maddi manevi yardım ederiz.
 Mahalleli zor durumda olanı bilir.
 Çocukluğumda Rumlar, Ermeniler kiliselere giderlerdi.
 Onlar yumurta dağıttı, ellerinde mumlarla çıkarlardı kiliseden.
 Biz kurbanda et dağıttırdık onlara.
 Her yanını seviyorum.
 Simitçimiz var Mehmet, arabasını almaya çalışırlar.
 Onda da mahalleli birlik olduk, engel olduk.
 Bir problem ile karşılaşırsak mücadele ederim.
 Hayvanseveriz, derneğimiz var. Her canlıya yardım ederiz.

Şekil 4.24 : 2 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarında, “gelenekler, anılar, dayanışma, uyum, yardımlaşma, mahalleye ait hissetme, komşuluk” gibi kavramlar öne çıkmaktadır (Şekil 4.24).

- **3 Numaralı Görüşmeci:** 60 yaşında, erkek, lise mezunu, işletmeci.

“Elli iki yıldır Kurtuluş'ta yaşıyorum. Burası merkezi bir lokasyon ama artık buradan taşınmayı düşünüyorum. Taşınacak olursam zor olacak tabii. Belki boğaz kıyısına yerleşirim.

Artık burası çok güvenli diyemem ama merkezi bir yer. Burada istediğiniz her şeye ulaşmak mümkün.

Komşuluk ilişkileri eskisi gibi değil ama diğer semtlere oranla daha iyidir. Ama her yer beton oldu, yeşil alan kalmadı.

Günlük hayatta esnafları sıkça kullanırım. Esnafları tanırım, bilirim. Kendimi bu mahalleye ait görüyorum. Burası güzel bir yer ama ideal diyemem. Duygusal bir bağım kaldığını düşünmüyorum.

Komşularımı genel olarak bilirim. Bildiklerime zor durumlarında elimden geldiğince yardımcı olurum. Bu mahalledeki komşuluk, sosyal hayat önemlidir.

En sevdiğim tarafı ise her şeye ulaşmanın mümkün ve kolay olması.

Sevmediğim tarafı ise çok kalabalık olması.

Dışarıdan gelen bir sebeple mahallede değer verdiğim bir yeri kaybedecek olsam elimden geleni yapardım (Şekil 4.25). ``

Şekil 4.25 : 3 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “sosyal hayat, anılar, esnafı tanıma, yardımlaşma, komşuluk” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.25).

- **4 Numaralı Görüşmeci:** 50 yaşında, kadın, lise mezunu, işletmeci.

``Elli yıldır Kurtuluş`ta yaşıyorum. Cemaatimiz burada, bu sebeple burada yaşıyorum. Ama artık buradan taşınmayı düşünüyorum. Eskisi gibi değil, çok Türk var, bizler artık azaldık. Eskiden taşınmayı düşünmezdim ama artık buradan taşınmak zor gelmiyor.

Burası kendi içinde bir yer, mahalle geleneğini sürdürmeye çalışıyor tabii. Ama eskiden daha güzeldi, çok değişti. Burada yaşamak bir ayrıcalıktı evet. Ama artık kötü, çok değişti.

Gündelik hayatımda dükkânları aktif kullanıyorum, esnafı tanırım. Eskiden kendimi mahalleye ait hissederdim artık hissetmiyorum. Artık burası yaşamak için ideal bir yer değil. Burası ile çok anılarım var, eskiden duygusal bir bağım da vardı, ama artık yok.

Komşularımı tanırım. Mahallede yardıma ihtiyacı olanı bilirim, yardım ederim. Kendi cemaatimin insanlarıyla geleneklerimizi yasatmaya çalışırız. Mahallenin ulaşımının rahat olmasını seviyorum.

Mahallenin sevmediğim tarafı ise buraya yerleşen insanların bizim geleneklerimizi onların gibi göstermeye çalışması. Herkes gitti bizden. Yeni gelenler de bizim olanlarla övündüler. Ama her şey değişti artık. Yabancılar kurtuluşu özgür bir yer olarak görüyor ve buraya geliyorlar.

Eskiden bu mahallede bir problem olsa elimden geleni yapardım ama artık yapmam. Daha önce çok şey yaşadık, hep birlik olduk ama eskidendi (Şekil 3.26).

Görüşmecinin anlatımlarında “eskiye özlem, anılar, gelenekler, değişim, yardımlaşma” gibi kavramlar öne çıkmaktadır (Şekil 4.26).

Şekil 4.26 : 4 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

- **5 Numaralı Görüşmeci:** 48 yaşında, erkek, lise mezunu, işletmeci.

‘Kurtuluş’ta doğdum büyüdüm. Kırk sekiz yıldır burada yaşıyorum. Doğum yerim burası, çok alıştım, buradan taşınmayı düşünmüyorum. Buradan taşınmam gerekse çok zor olurdu, taşınacak olsam Uşak’a giderdim herhalde.

Burası hem muhafazakâr hem çağdaş bir yer. Burada yaşamak bir ayrıcalık. Kurtuluş birçok popüler semtin ortasında, diğer yerlere yürüyerek ulaşım sağlanıyor. Entelektüel kesim ve tabandaki kesimin bir arada yaşadığı bir yer, herkes bir arada. Buradaki fırın, tekel marketleri kullanırım. Birçok esnafı tanıyorum; bakkal Hikmet, kuaför Osman, terzi Can, parkeci Vahit, kafe Volkan, tekstil Tolga... kendimi mahalleye ait hissediyorum, hatta mahallenin abisi gibi görüyorum. Burası su anki yaşam için yaşanacak en ideal yer, ama ilerisi için bilemiyorum.

Bu mahalle ile duygusal bir bağ hissediyorum. Burası bana ilk dükkânımı kurma fırsatını verdi. Sementin yerel Ermeni aileleri ile diyalog içindeyiz. Çocukluğumda Rum aileleri ile büyüdük. Onlarla aramızda bir bağ var, anılarımız var. Ama sayıları çok azaldı. Ayrı bir bağımız vardı, ama birçoğu gitti. Mahalledeki komşularımın birçoğunu tanırım. Selamlaşmamız, sohbetimiz var. Mahalledeki zor durumda olanları bilirim, yardım ederim.

Bu mahallenin gelenekleri sosyal hayati önemlidir. Eskiden yaşlı sayımız da fazlaydı, azaldı. Uğrarlar sohbet ederdik. Dükkânımın önündeki sandalyem hep durur, gelir oturlardı. Kurtuluş mahalle ağına üyeyim, muhtarı da tanırım. Mahallenin en sevdiğim yani geniş keyifli kaldırımları ve adli olayların azlığı, güvenli olması.

Mahallenin sevmediğim bir tarafı yok. Dışarıdan bir sebeple burada değer verdiğim bir şeyi kaybedecek olsam mücadele ederdim. Ben emlakçılık yapıyorum. Kolay kolay yabancı işletmelere ya da güvenmediğim kişilere dükkânlarımızı vermeyiz. Sementin dokusu bozulsun istemeyiz. İşletmeleri, evleri kiralayıp satarken dikkat ederim.

Daha önce mahalledeki yaşantımızı tehdit eden olaylar da yaşadık. Bir markette taciz olayı yaşanmıştı. Tüm mahalle birleştik ve o kişiyi gönderdik buradan. Zor durumda olanları da bilirim, herkese elimden geldiğince destek olmaya çalışırım (Şekil 4.26).`

Burası hem muhafazakâr hem çağdaş bir yer.
Burada yaşamak bir ayrıcalık.
Entelektüel kesim ve tabandaki kesimin bir arada yaşadığı bir yer, herkes bir arada.
kendimi mahalleye ait hissediyorum.
hatta mahallenin abisi gibi görüyorum.
Bu mahalle ile duygusal bir bağ hissediyorum.
Çocukluğumda Rum aileleri ile büyüdük.
Onlarla aramızda bir bağ var, anılarımız var.
Mahalledeki zor durumda olanları bilirim, yardım ederim.
Bu mahallenin gelenekleri sosyal hayatı önemlidir.
Kurtuluş mahalle ağına üyeyim, muhtarı da tanırım.
Ben emlakçılık yapıyorum. Kolay kolay yabancı işletmelere ya da güvenmediğim kişilere dükkânlarımızı vermeyiz. Semtin dokusu bozulsun istemeyiz.
....Tüm mahalle birleştik
Dışarıdan bir sebeple burada değer verdiğimiz bir şeyi kaybedecek olsam mücadele ederdim.

Şekil 4.27 : 5 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “duygusal bağ, anılar, dayanışma, uyum, sosyal hayat, yardımlaşma, mahalleye ait hissetme, komşuluk” gibi kavramlar öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.27).

- **6 Numaralı Görüşmeci:** 61 yaşında, erkek, ortaokul mezunu, esnaf.

“Kırk dört yıldır Kurtuluş’ta yaşıyorum. Burası her yere yakın, ulaşım kolay. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Buradan taşınmak bayağı zor olurdu. Daha önce denedim, başka yere gittim ama geri geldim. Yapamadım başka yerde yaşamayı.

Burada herkes birbirini tanır, güvenli bir yerdir. Herkes yardımlaşır birbiriyle. Burada yaşamak bir ayrıcalıktır. Demografik yapısı, ulaşımın kolaylığı, merkezi bir yer olması güzel.

Gündelik hayatımda mahalledeki dükkânları aktif kullanıyorum tabii ki. Esnafları tanırım, selamlaşırım. Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum hatta muhtar olmayı düşünüyorum. Burası yaşamak için en ideal yerdir. Bu mahalleyi, anılarımı düşündükçe duyulanıyorum. Uzun yıllardır buradayım, bağlıyım buraya. Mahalledeki komşularımı tanırım.

Yaşlı teyzelere, ihtiyacı olanlara yardım ederiz. Bu mahalledeki gelenekler, sosyal hayat önemlidir.

Mahallenin en sevdiğim tarafı komşuluk ilişkileri, herkesle selamlaşıyor olmak, yardımlaşmanın fazla olması, merkezi bir yer olması.

Mahallenin sevmediğim tarafı ise yeşil alan azlığı, ortak alanlar çok az.

Dışarıdan gelen bir sebeple mahallede önem verdiğim bir yeri kaybetme ihtimalim olsa tepki gösterirdim. Komsularımızla toplu hareket ederiz, ne gerekirse yaparız. Örgütlü bir mahalleyiz biz (Şekil 4.28). ``

Şekil 4.28 : 6 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarında “anılar, komşuluk, merkezi konum, sosyal hayat, yardımlaşma, mahalleye ait hissetme” gibi kavramlar öne çıkmaktadır (Şekil 4.28).

- **7 Numaralı Görüşmeci:** 40 yaşında, erkek, lise mezunu, esnaf.

“Burada doğdum, kırk yıldır yıldır burada yaşıyorum. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Taşınmam gerekse çok zor olurdu. Anılarım, dostlarım, eskiler.. Burası çok merkezi, lokasyon çok iyi. Buradan asla taşınmam.

Güvenli bir yerdir burası. Herkes birbirini tanır, korur kollar. Herkesin burada bir kere yasaması lazım, burası anlatılmaz. Genç nüfus rahat ediyor, güvenli, merkezi, ulaşımı rahat bir yer.

Gündelik hayatımda mahalledeki esnafları kullanırım. Esnafları da tanırım. Kendimi mahalleye ait hissediyorum. Burası yaşamak için en ideal yerdir. Trafik sorunu falan var tabii ama çok güzel yine de.

Mahalle benim için çok anlamlı, gidersem üzülürüm.

Komşularımı tanırım, bilirim. Facebook'ta grubumuz var, zor durumda olanlardan haberdar oluruz. Eskiden mahalle dayanışmamız daha iyiydi. Buradaki sosyal hayat ve gelenekler önemlidir.

Mahallenin en sevdiğim tarafı sosyal hayat ve ulaşımın kolay olması.

Sevmediğim tarafı ise trafik sorunu.

Dışarıdan bir sebeple değer verdiğim bir yeri kaybedecek olsak mahalle ile birleşir tepki veririz. Eşref sokakta bir bina vardı, yıktılar. Haberdar olunca tepki verdik hep birlikte. Yine yemek yediğimiz bir yer vardı orada bir sorun oldu. Facebook komşuluk ağında haberleştik ve tepki koyduk yine (Şekil 4.29). ``

Şekil 4.29 : 7 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “güvenlik, komşuluk, aidiyet, sosyal hayat, yardımlaşma, dayanışma, mahalleye ait hissetme” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.29).

- **8 Numaralı Görüşmeci:** 52 yaşında, erkek, lise mezunu, esnaf.

‘Kırk yıldır Kurtuluş’ta yaşıyorum. Burayı seviyorum, özgür bir semt civil civil. Buradan taşınmayı kesinlikle düşünmüyorum. Buradan taşınmam gerekse çok zor olurdu ama taşınmam gerekse sanırım Beşiktaş tercih ederdim.

Burası güvenli, kimsenin kimseye karışmadığı özgür bir mahalle. Burada yaşamak bir ayrıcalıktır. Bu mahalleyi bilmeyen birisine anlatmam gerekseydi ilk olarak özgür bir mahalle olduğunu söylerdim.

Gündelik yaşamımda kafeleri, marketleri, kahvehaneleri kullanırım. Birçok esnafı tanıyorum. Burası yaşayacağım en ideal yer, burası ile duygusal bir bağ hissediyorum.

Mahalledeki komşularımı 40 yıldır tanırım. Zor durumda olanları bilirim, yardım ederim. Burada herkes kendi geleneğini yasar, kimse kimseye karışmaz. Muhtarımızı tanırım. Mahallenin en sevdiğim yani rahat edebilmem, arkadaş ortamının güzel olması.

Mahallenin sevmediğim bir tarafı yok diyebilirim. Dışarıdan gelen bir etki sebebiyle mahallede değer verdiğim bir şeyi kaybetsem üzüldüm ve tepki gösterirdim (Şekil 4.30).

Şekil 4.30 : 8 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarında, “sosyal ilişkiler, komşularını tanıma, özgür bir yer, uyum, yardımlaşma, mahalleye ait hissetme” gibi kavramlar öne çıkmaktadır (Şekil 4.30).

- **9 Numaralı Görüşmeci: 35 yaşında, erkek, lise mezunu, işletmeci.**

“Kurtuluş’ta doğdum, otuz beş yıldır burada yaşıyorum. Buradan taşınmayı düşünmüyorum, taşınmam gerekse çok zor olurdu. Belki Anadolu yakasına taşınırdım. Burası gayrimüslimlerin birlikte yaşadığı huzurlu bir yerdi. Eskisi gibi değil artık tabii ama yine de herkes birbiriyle tanışır selamlaşır.

Mahalle kültürü devam eder. Burada yaşamak bir ayrıcalıktır. Ulaşım, aktif hayat, sosyal yaşamın olduğu, yakın çevrenin güzel olduğu bir yer burası.

Tüm esnafları tanırım. Emlakçılar, parkeci, Seymen köfteci, Astek... esnafı çok iyi tanırım.

Kendimi mahalleye ait hissediyorum. Burası yaşamak için en ideal yer. Bu mahalle ile aramda duygusal bir bağ hissediyorum. Çok fazla hem de.

Komşularımı tanırım. İhtiyacı olanları biliriz, yardım ederiz topluca. Buradaki sosyal hayat, gelenekler önemlidir, ama bozuluyor. Komşuluk mahalle kültürünü devam ettiriyoruz yine de biz. Muhtarı da tanırım, akrabam kendisi.

Mahallenin en çok arkadaş ortamını seviyorum. Burada oturup samimiyet kurmak, sohbet etmeyi seviyorum.

Ama yan mahallemizdeki kötü durumları sevmiyorum. Dışarıdan gelen bir etki sebebiyle mahallede önem verdiğim bir yeri kaybetme ihtimalim olsa elimden geleni yapıp yardım ederdim (Şekil 4.31).`

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “eskiye özlem, komşuluk, aidiyet, sosyal hayat, yardımlaşma, dayanışma, mahalleye ait hissetme, duygusal bağ, gelenekler” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.31).

Buradan taşınmayı düşünmüyorum, taşınmam gerekse çok zor olurdu.
 Burası gayrimüslimlerin birlikte yaşadığı huzurlu bir yerd.
 Eskisi gibi değil, artık tabii ama yine de herkes birbiriyle tanışır selamlaşır.
 Mahalle kültürü devam eder.
 Burada yaşamak bir ayrıcalıktır.
 esnafları çok iyi tanırım.
 Kendimi mahalleye ait hissediyorum, Burası yaşamak için en ideal yer.
 Bu mahalle ile aramda duygusal bir bağ hissediyorum, Çok fazla hem de.
 Buradaki sosyal hayat, gelenekler önemlidir ama bozuluyor.
 Komşuluk mahalle kültürünü devam ettiriyoruz yine de biz.
 Mahallenin en çok arkadaş ortamını seviyorum.
 Burada oturup samimiyet kurmak, sohbet etmeyi seviyorum.
 bir yeri kaybetme ihtimalim olsa elimden geleni yapıp yardım ederdim.

Şekil 4.31: 9 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

- **10 Numaralı Görüşmeci:** 32 yaşında, kadın, lise mezunu, esnaf.

"Kurtuluştta doğdum, otuz iki yıldır burada yaşıyorum. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Buraya çok alıştım, buradan taşınacak olsam gerçekten zor olurdu. Taşınacak olsam direkt İstanbul'dan giderdim, İstanbul'da yasayacaksam burada yaşarım.

Burası farklı bir yer, burada doğdum, burası güzel bir yer ve çok güvenli. Burada yaşamak bence bir ayrıcalık. Burası çok merkezi, ulaşımı rahattır.

Birçok esnafı tanırım, konuşurum. Kendimi mahalleye ait birisi olarak görüyorum. Burası ideal bir yer. Komşularımın birçoğunu tanırım. Facebook Komşuluk Ağına üyeyim.

Mahallenin sevdiğim tarafı rahat bir yer olması.

Mahalledeki rahatsız olduğum şeyler ise çöp ve otopark sorunu.

Mahallede gelen bir etki sebebiyle bir yeri kaybedecek olsam bir şey yapmazdım sanırım, ne yapabilirim ki, sanırım belediyeye şikâyet ederdim. Daha önce böyle bir şey yaşanmadı (Şekil 4.32). "

Buraya çok alıştım, buradan taşınacak olsam gerçekten zor olurdu.
Taşınacak olsam direkt İstanbul'dan giderdim,
İstanbul'da yaşayacaksam burada yaşarım.
Burası ideal bir yer. Komşularımın birçoğunu tanırım.
Burada yaşamak bence bir ayrıcalık.
Facebook Komşuluk Ağı'na üyeyim.
Komşularımın birçoğunu tanırım.

Şekil 4.32 : 10 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “ideal bir yer, komşuluk, sosyal etkileşim,” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.32).

- **11 Numaralı Görüşmeci:** 34 yaşında, erkek, lise mezunu, esnaf.

“İğdır'da doğdum ama yirmi yıldır Kurtuluş'ta yaşıyorum. Burayı is yerine yakın olduğu için tercih ettim. Ulaşımı iyi, insanlar iyi. Buradan taşınmayı düşünmüyorum, taşınmak zorunda olsam benim için zor olurdu. Taşınacak olsam Sarıyer'i tercih ederdim.

Burası güvenli bir mahalle, burada yaşamak bir ayrıcalık. Burası güzel bir yer, ulaşım, insanlar çok iyi.

Mahalledeki dükkânları günlük hayatımda aktif olarak kullanırım. Komşularımı bilirim, selamlaşırım. Aile gibiyiz. Ben esnafım. Komşularım bir yere giderken anahtarlarını benim dükkâna bırakırlar. Kargoları gelirse de ben alır onlara veririm. Kendimi buraya ait hissediyorum. Belki bir gün köyüme dönerim ama İstanbul'da yaşayacaksam burada yaşarım.

Bu mahalle ile duygusal bir bağım var. Komşularımı bilirim, tanırım. Zor durumda olanları bilirim, yardım ederim. Benim marketim var, pandemide birçok kişi gelip borç defterinde ihtiyacı olanların borçlarını sildiler. Bu mahallede herkes birbirine destek olur.

Bu mahallede sosyal hayat, gelenekler önemlidir. Ama eskisi gibi değil tabii ki. Mahallemiz sakin bir yer, her yere yakın insanlar kültürlü.

Sevmediğim tarafı ise çok kalabalık olması.

Dışarıdan gelen bir etkiyle sevdiğim bir yeri kaybedecek olsam karşı çıkardım. Arada bu tarz problemler olabiliyor tabii ama yardımlaşıyoruz (Şekil 4.33). ``

Şekil 4.33 : 11 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarında, “güvenlik, komşuluk, aidiyet, sosyal hayat, yardımlaşma, dayanışma, mahalleye ait hissetme, gelenekler” gibi kavramlar öne çıkmaktadır (Şekil 4.33).

- **12 Numaralı Görüşmeci:** 54 yaşında, kadın, ortaokul mezunu, işletmeci.

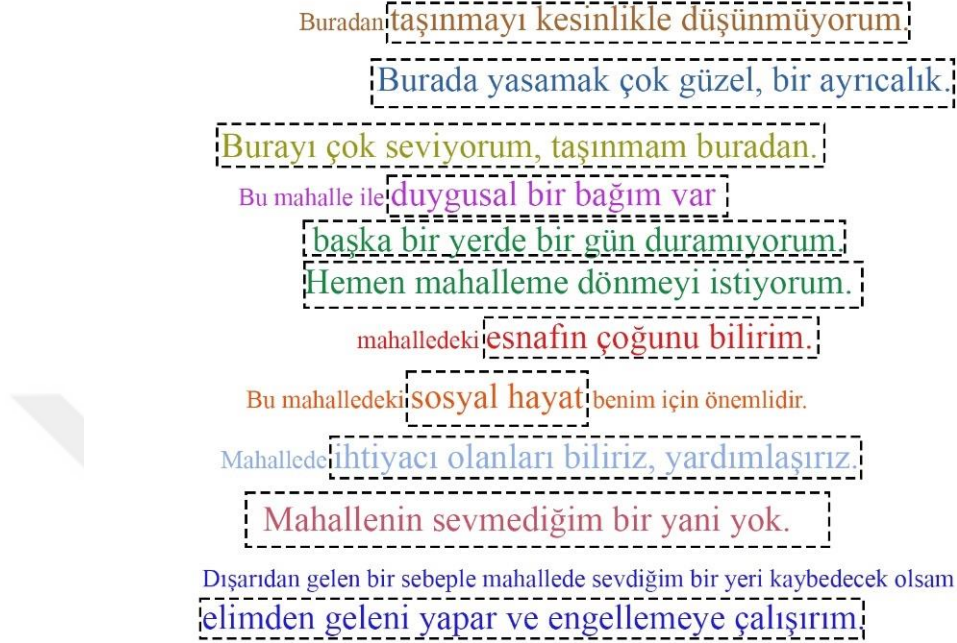
``Yirmi yıldır Kurtuluş'ta yaşıyorum aslında Batman doğumluyum. Halk çok iyi, burası çok merkezi bir yer. Buradan taşınmayı kesinlikle düşünmüyorum. Buradan taşınmam gerekse çok zor olurdu benim için. Ama taşınacak olsaydım Beşiktaş tercih ederdim.

Burasi güvenli bir mahalle. Burada yasamak çok güzel, bir ayrıcalik. Halk çok kültürlü, yardımsever. Burası iyi bir mahalle.

Mahalledeki kafeleri, marketleri sıklıkla kullanırım. Esnafları tanırım. Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum. Burayı çok seviyorum, taşınmam buradan. Bu mahalle ile duygusal bir bağım var, başka bir yerde bir gün duramıyorum. Hemen mahalleme dönmeyi istiyorum.

Komşularımı bilirim, iyi tanırım. Mahallede ihtiyacı olanları biliriz, yardımlaşırız. Bu mahalle için sosyal hayat, gelenekler önemlidir. Muhtarımızı da tanırım.

Mahallenin en sevdiğim yani insanlar çok iyi, kültürlü, birikimli. Mahallenin sevmediğim bir yanı yok. Dışarıdan gelen bir sebeple mahallede sevdiğim bir yeri kaybedecek olsam elimden geleni yapar ve engellemeye çalışırım (Şekil 4.34). ``

Şekil 4.34 : 12 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “duygusal bir bağ, sosyal hayat, esnafı tanıma, yardımlaşma, dayanışma, mahalleye ait hissetme” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.34).

- **13 Numaralı Görüşmeci:** 32 yaşında, kadın, lisans mezunu, mühendis.

``Sekiz yıldır Kurtuluş'ta yaşıyorum. Merkezi bir yer olduğu için burayı tercih ettim. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Taşınmam gerekse benim için zor olurdu. Belki Anadolu yakasını tercih ederdim ama, daha sakin.

Burası güvenli bir yer, herkes birbirini tanıyor.

Komşuluk kültürü devam ediyor bunu seviyorum. Burada yaşamak bence bir ayrıcalık, keyifli. Taşındığım ilk andan itibaren herkes çok yardımsever ve sıcak davrandı, bu beni şaşırtmıştı. Mahalleye kolayca uyum sağladım.

Gündelik hayatımda marketleri, kafeleri kullanırım. Genel esnafı tanırım, selamlıyoruz.

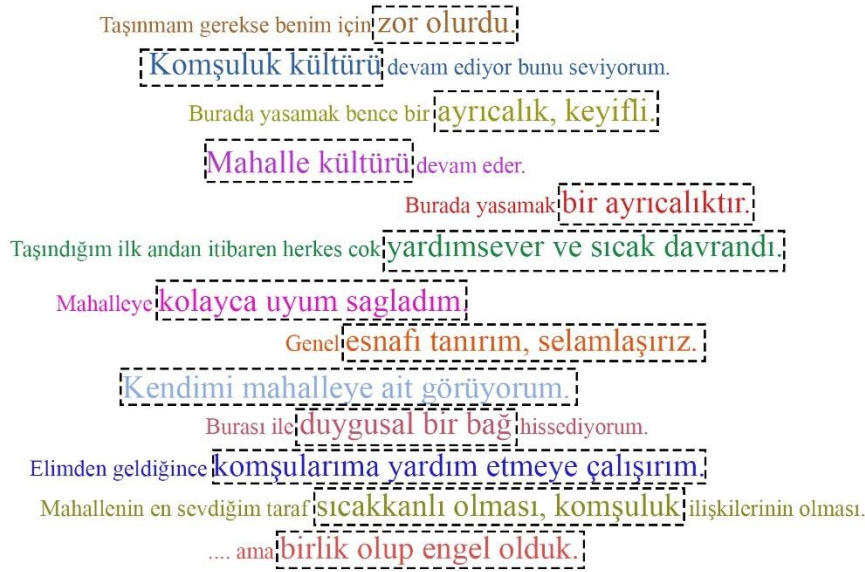
Kendimi mahalleye ait görüyorum. Burası bence yaşamak için çok güzel bir yer. Burası ile duygusal bir bağ hissediyorum.

Komşularımı kısmen tanırım. Elimden geldiğince komşularıma yardım etmeye çalışırım. Buradaki sosyal hayat, komşuluk bence önemli. Facebook ve Instagram'da kurtuluş komsu ağına üyeyim. Muhtarı tanımıyorum.

Mahallenin en sevdiğim taraf sıcakkanlı olması, komşuluk ilişkilerinin olması.

Mahallenin sevmediğim taraf ise otopark sorunu.

Dışarıdan gelen bir etki sebebiyle mahallede değer verdiğim bir şeyi kaybetme ihtimalim olsa elimden geleni yapardım. Daha önce de simitçimiz vardı, belediye onun simit arabasına el koymak istedi. Ama birlik olup engel olduk (Şekil 4.35). ``

Şekil 4.35 : 13 Numaralı görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

13 numaralı görüşmecinin anlatımlarında, “komşuluk, aidiyet, sosyal hayat, dayanışma, mahalleye ait hissetme, uyum” gibi kavramlar öne çıkmaktadır (Şekil 4.35).

- **14 Numaralı Görüşmeci:** 40 yaşında, kadın, lisans mezunu, işletmeci.

``İran'da doğdum, sekiz yıldır burada yaşıyorum. Burada halk çok iyi, burası her yere çok yakın. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Belki yurtdışı olabilir, ama Türkiye'de

olduğum sürece burada yaşamak istiyorum. Kurtuluş her ihtiyacımı karşılayabildiğim İstanbul'un merkezindeki sosyal bir yer. Nüfus yapısı çok farklı. Burası her anlamda Türkiye'nin ortalamasından farklı bir yer. Burada yaşamak bence bir ayrıcalık.

Burada eski dükkânların olması, çarşı kültürünün ve mahalle kültürünün olması, aktif olması, yerleşik eski nüfus varlığının olması güzel geliyor. Buradaki esnafları, dükkânları seviyorum. Damla Dondurma, Üstün Palmiye, Tuşba... Mahalledeki esnafı genellikle tanırım. Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum. Eğer Türkiye'de yaşayacaksam en ideal yer burası. Kurtuluş ile duygusal bir bağım var. Bu mahalle kültürü çok güzel, aile gibiyiz. Karakteristik bir yer burası. Komşularımın çoğunu tanırım.

Bildiğim kadarıyla yardımcı olmayı denerim, genellikle sanatçıları desteklerim. Buradaki gelenekler çok güzel, paskalya döneminde, yılbaşında burası çok güzel olur. Muhtarın mahalle için çalıştığını düşünüyorum. Bu mahallenin insan ilişkilerini seviyorum, Türkiye nüfusunu yansıtmayan bir yer. Ama çöp sorunundan rahatsızım.

Mahallede bir esnafın ihtiyacı olduğunu duysam destek olurum. Alışverişlerimi oradan yapmaya çalışırım. Gezi döneminde de hep birlikte olduk. Burada ekstra durumlarda birlik olunur. Kadınlara, eşcinsellere, hayvanlara saygı gösterilir (Şekil 4.36). ``

Şekil 4.36 : 14 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “merkezi konum, esnafı tanıma, komşuluk, gelenekler, yardımlaşma” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.36).

- **15 Numaralı Görüşmeci:** 55 yaşında, kadın, ortaokul mezunu, işletmeci.

“Yedi yıldır Kurtuluş’ta yaşıyorum. Evlenince geldim buraya ama çok sevdim. Mahalle kültürünün olması, samimi olması güzel. Burada gayrimüslim halk çoğunlukta, bunu da seviyorum. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Taşınmam gerekse çok zor olurdu ama Ege bölgesini tercih ederdim herhalde.

Burası güvenli bir mahalle. Burada yaşadığım için şanslı hissediyorum. Kültürlü olması, birçok farklı özellikteki kişilerin bir arada yaşaması çok güzel. Buranın kendi gelenekleri var. Burada Ermeniler, Süryaniler hep birlikte sevgi saygı çerçevesinde yaşıyor. Yılbaşı, paskalya keyifli geçer.

Esnafları, komşularımızı seviyorum. Çoğunu tanırım, selamlaşır konuşurum. Kendimi mahalleye ait hissediyorum, ben mahallenin ablasıyım. Bu mahalle en ideal yer benim için, farklı yerlerde de yaşarım tabii ama burayı seviyorum.

Bu mahalle ile aramda duygusal bir bağ var. Mahalledeki komşularımı tanırım. Esnafım ben de samimiyim herkesle. Sorunlarında problemlerinde yardım ederim. Bu mahallede zor durumda olanlar bilinir, elimden geleni yaparım ben de. Buradaki sosyal hayat, komşuluk ilişkileri önemlidir. Muhtarı da tanırım, aktif çalışır. Burada herkes saygılı, hoşgörülü, duyarlı.

Mahallenin sevmediğim yani yok.

Dışarıdan gelen bir sebeple bu mahallede önem verdiğim bir yeri kaybedecek olsam elimden geleni yaparım (Şekil 4.37). “

Şekil 4.37 : 15 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarında “komşuluk, duygusal bağ, sosyal hayat, yardımlaşma, dayanışma, mahalleye ait hissetme” gibi kavramlar öne çıkmaktadır (Şekil 4.37).

- **16 Numaralı Görüşmeci:** 26 yaşında, erkek, lisans mezunu, işletmeci.

“Altı yıldır burada yaşıyorum, aslında doğum yerim Diyarbakır. İşe yakınlığı sebebiyle burayı tercih ettim. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Eğer bir gün taşınmam gerekirse gerçekten benim için çok zor olur. Buradan kopamaz, yine civardaki semtleri tercih ederdim.

Burası herkesin birbirini tanıdığı, sürekli gördüğü, samimi ve güvenilir bir yer. Yine de burada yaşamak bence sıradan bir durum. Kurtuluş mahalle kültürünün olduğu, sosyal ilişkilerin kuvvetli olduğu, insanların ara sıra etkinlikler düzenlediği iç içe bir mahalledir. Gündelik hayatımda buradaki marketlerin, esnafların birçoğunu kullanırım ve esnafları tanırım.

Kendimi yaşadığım bu sokağa ait hissediyorum, hep bu sokaktayım. Beni gün içinde dışarıda taburemde oturarak görebilirsiniz. Burası İstanbul için ideal bir yer, ama sessiz sakin bir yer arayanlar için uygun değil. Belki bu sebeple ileride ben de taşınmayı düşünebilirim.

Bu mahalle benim için tesadüflerden oluşuyor. Burası ile duygusal bir bağım olduğunu hissediyorum.

Mahalledeki komşularımın çoğunu tanırım. Mahallede zor durumda olanları genelde duyarım, yardım etmeye çalışırım.

Bu mahalledeki sosyal hayat benim için önemlidir. Mahallenin sosyal yanlarını seviyorum. Bu mahallede sanki bir statü farkı var. Genel profil yeni jenerasyona ayak uydurabilen kişilerden oluşuyor, uyum sağlayabilmek kolay. Herkes özgürce yasayabiliyor.

Mahalle sevmediğim tarafı ise fazla gürültülü olması. Mahallede önem verdiğim bir yeri kaybetme ihtimalim olsa tepki gösterirdim. Mahalledeki komşularla birlik olup toplu şekilde çaba gösteririz, elimden geleni yaparım (Şekil 4.38). ``

Şekil 4.38 : 16 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “sosyal ilişkiler, komşularını tanıma, özgür bir yer, uyum, yardımlaşma, mahalleye ait hissetme” gibi kavramlar öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.38).

- **17 Numaralı Görüşmeci:** 29 yaşında, erkek, lise mezunu, öğrenci.

`` Samsun 'da doğdum, beş yıldır Kurtuluş 'ta yaşıyorum. Okula yakın olması sebebiyle burayı tercih ettim. Yurtdışı olmadığı sürece buradan taşınmayı düşünmüyorum. Eğer buradan taşınmam gerekseydi, benim için zor olurdu, çünkü burayı seviyorum.

Mahallemiz genellikle güvenli bir mahalle, ama zaman zaman güvensiz durumlar da yaşayabiliyoruz. Burada yaşamak Türkiye'nin diğer semtlerini kıyasladığımızda bir ayrıcalık, ben okula yakın diye tercih etmiştim, ama çok sevdim. Mahallede komşuluk ilişkileri hala devam ediyor. Herkes kendi halinde yaşıyor, kimse kimseye karışmaz. Burası sanki kampüs hayatı gibi, kampüste gece gezerken hissettiğim rahatlığı burada da hissediyorum. Sosyal hayat çok iyi, insanlar birbirlerini tanıyor ve selamlaşıyor.

Burası sanki bir eko-sistem. Burada doğup büyüyen kişiler genellikle dışarıya çıkmıyor, yakın semtleri tercih ediyorlar. Burada işlerini hallediyorlar. Mahalledeki esnafın çoğunu tanıyorum. Gün içinde karşılaştıklarımla konuşur, selamlaşıyorum. İsimlerini bilirim. Kendimi bu mahalleye ait hissediyorum.

Burası kentte yaşamak için ideal bir yer, özgür bir yer. Mahalle ile aramda duygusal bir bağ olduğunu düşünüyorum, toksik bir ilişki gibi. Bazen zorluyor, ama ayrılamıyorum.

Burası Türkiye'yi yansıtmıyor, bu da birçok insanın kopamamasına neden oluyor. Mahalledeki komsularımın çoğunu tanırım. Buradaki herkes sınırlarını biliyor, bunu seviyorum.

Mahalledekiler zor durumda olanları bilir, birbirlerine yardım eder. Bu mahalledeki sosyal hayat, gelenekler benim için önemlidir. "Komşuluk Ağı" Facebook grubumuz var, ona üyeyim. Ama muhtarımızı tanımıyorum. Mahallemiz canlı bir mahalle, bunu çok seviyorum. İnsanlar çok kolay arkadaş olabiliyor, üniversitedeki kampus ortamının 30-40 yaş hali gibi.

Mahallenin sevmediğim tarafı ise çöp problemi. Kaldırımlarda çöpler oluyor. Mahallenin genel ortamını seviyorum. Bir sebeple mahallede değer verdiğim bir yeri kaybetme ihtimali olsa tepki gösterirdim. Burada tarihi bir ev vardı, yıkmaya çalıştılar, daha çok yeni bir olay. Toplandık ve tepki gösterdik. Bundan birkaç yıl önce de markette bir problem olmuştu, yine toplandık mahalle olarak tepkimizi gösterdik (Şekil 4.39). ``

Şekil 4.39 : 17 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarında, “ayrıcalık, kampüs gibi, ideal yer, özgür bir yer, komşuluk, sosyal hayat, gelenekler, mahalleye ait hissetme” gibi kavramlar öne çıkmaktadır (Şekil 4.39).

- **18 Numaralı Görüşmeci:** 35 yaşında, erkek, ön lisans mezunu, aşçı.

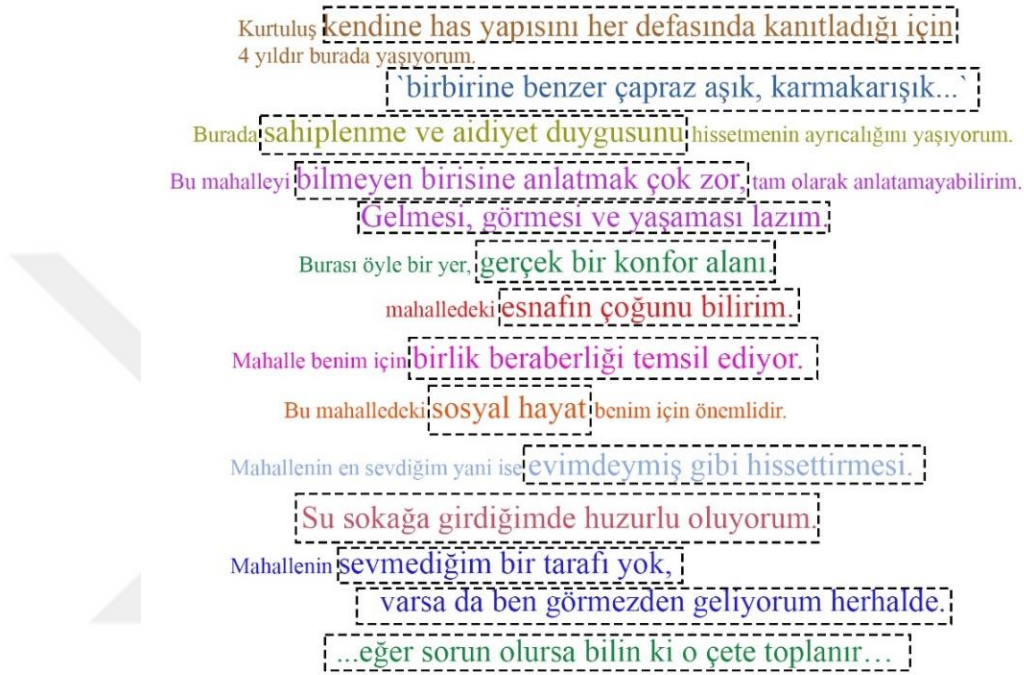
“Kurtuluş kendine has yapısını her defasında kanıtladığı için dört yıldır burada yaşıyorum. Buradan taşınmayı düşünmüyorum, ama tabii hayat şartları ne gösterir bilinmez. Buradan taşınmak benim için zor olur elbette, ama eğer zorunluluk varsa da yapacak bir şey yok tabii. Taşınacak olsam İzmir kordona taşınmak isterdim.

Bu mahalleyi tanımlayan cümle bence ‘birbirine benzer çapraz aşık, karmakarışık. Burada yaşayarak sahiplenme ve aidiyet duygusunu hissetmenin ayrıcalığını yaşıyorum. Bu mahalleyi bilmeyen birisine anlatmak çok zor, tam olarak anlatamayabilirim. Gelmesi, görmesi ve yaşaması lazım. Burası öyle bir yer, gerçek bir konfor alanı.

Buradaki mekânları hep kullanırım; kervan market, Nu Antik, Little Alex, Eskici Hasan... Mahalledeki esnafın çoğunu bilirim. Kendimi mahalleye ait hissediyorum diyebilirim. İleride ne olur bilmiyorum, ama şu an benim için en ideal yer burası. Mahalle benim için birlik beraberliği temsil ediyor. Duygusal bir bağ hissediyorum tabii ki. Komşularımla ilişkimiz iyidir. Bu mahalledeki sosyal hayat benim için önemlidir. Muhtarımızı ismen bilirim, aktif çalışmaya çalışıyor.

Mahallenin en sevdiğim yanı ise evimdeymiş gibi hissettirmesi. Mahalleye geldiğimde rahatlamış hissediyorum. Şu sokağa girdiğimde huzurlu oluyorum.

Mahallenin sevmediğim bir tarafı yok, varsa da ben görmezden geliyorum herhalde. Mahallede sevdiğim bir yeri kaybedecek olsam elimden geleni yapardım. Daha önce bir problem yaşamadık, ama eğer sorun olursa bilin ki o çete toplanır (Şekil 4.40)``.

Şekil 4.40 : 18 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “aidiyet, komşuluk, sosyal hayat, dayanışma, esnafı tanıma, konfor alanı” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.40).

- **19 Numaralı Görüşmeci:** 30 yaşında, erkek, yüksek lisans mezunu, işçi.

“Üç yıldır burada yaşıyorum. Merkezi bir lokasyon olduğu için tercih ettim. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Buradan taşınmam gerekse zor olurdu. Mahalle kültürü, ulaşılabilirlik güzel. Taşınacak olsam Galata’ya gitmek isterdim.

Burada komşuluk kültürü yüksek. Yardımlaşmayı, merhabalaşmayı seven farklı etnik grupların bir arada yaşadığı ve farklı disiplinlerden insanların bu bölgede bulunduğu bir yer. Burada yaşamayı ayrıcalık olarak görüyorum. Burası aradığınız her şeyi bulabileceğiniz, semtten sizi dışarıya çıkmaya zorlamayacak çok yönlü bir mahalle.

Mahalledeki dükkânları fazlasıyla kullanırım. Tuşba Meze Evi, Aytaş Nalbur, Kurtuluş Ekonomik Halk Pazarı, Kot 0, Piccolo... esnafları bilirim.

Kendimi kesinlikle mahalleye ait hissediyorum, onun için taşındım buraya. Burası belki en ideal değildir ama, bir geçiş dönemi gibi. Aslında Galata'da Doğan apartmanında yaşamak istiyorum. Kurtuluştaki memleketimdeki sıcaklığı hissediyorum. Mahalle kültürünü yaşıyorum. Akşamları birbirimize gidip geliriz. Komşularımı da iyi tanırım. Mahallede zor durumda olanlardan çok haberim olmuyor. Bu mahallede yaşadığım yerdeki arkadaşlık ilişkileri önemli. Eski yaşadığım yere benziyor, onu yansıtıyor. Bu benim için önemli. Muhtarı da tanırım, aktif çalışıyor.

Buranın en sevdiğim tarafı her yere çok yakın olması, ulaşımı çok güzel.

Ama mahallede kuryelerin fazla olmasını sevmiyorum, çok motorlu taşıt var.

Dışarıdan bir etkiyle mahallede sevdiğim bir yeri kaybetme ihtimalim olsaydı elimden geleni yapardım. Pride döneminde toplandık mesela, gezi döneminde de birlikte hareket etmiştik (Şekil 4.41). ``

Şekil 4.41 : 19 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “komşuluk, ayrıcalık, sosyal hayat, yardımlaşma, dayanışma, mahalleye ait hissetme, mahalle kültürü” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.41).

- **20 Numaralı Görüşmeci:** 40 yaşında, erkek, lisans mezunu, mühendis.

“Üç yıldır Kurtuluş’ta yaşıyorum. Merkezi lokasyon, mahalle kültürü, ulaşılabilirlik sebebiyle burayı tercih ettim. Buradan taşınmayı düşünmüyorum. Taşınmam gerekse zor olurdu, alıştım artık Kurtuluş’a. Başka bir yer tercih edecek olsam Galata’yı tercih ederdim.

Buradaki farklı insan profillerini seviyorum. Burada yaşamayı bir ayrıcalık olarak görüyorum. Merkezi olması ve ise yakınlık sebebiyle tercih ettim.

Minik eküri grubumuz var burada, keyifli bir yer. Hala komşuluk var.

Gündelik hayatımda buradaki dükkânları aktif kullanırım. Kava, esnaflar, marketler... mahalledeki esnafı kısmen bilirim.

Burası farklı karakterdeki insanların bir sentezi. Hoşgörü ve kibarlık yüksek seviyede. Komşularımın çoğunu tanırım.

Mahallede problemi olanı bilirim, dinlerim. Ama maddi problemlerden haberim olmaz genelde. Buradaki komşuluk, sosyal hayat benim için önemlidir. Mahallenin muhtarını bilirim.

Bu mahallenin en sevdiğim tarafı ötekileştirmeyen bir yer olması.

Sevmediğim tarafı ise çok yokuşlu olması.

Mahallede bir problem olursa, elimden geldiğince yardımcı olmaya çalışırım (Şekil 4.42). ``

Şekil 4.42 : 20 Numaralı Görüşmeci yanıtlarında öne çıkan ifadeler.

Görüşmecinin anlatımlarına bakıldığında, “merkezi lokasyon, mahalle kültürü, ulaşılabilirlik, komşuluk, hoşgörü, sosyal hayat, yardımlaşma” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir (Şekil 4.42).

4.3.2 Verilerin yorumlanması

Anket verilerinin sentezi için öncelikle tüm görüşmecilerin söylediklerinden çıkarılan kavram dizileri Şekil 4.43’de bir araya getirilmiş, sonra tüm görüşmeler birlikte değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme ile komşuluk, merkezi lokasyon, mahalle kültürü, ulaşılabilirlik, hoşgörü, sosyal hayat, yardımlaşma, dayanışma, mahalle kültürü, aidiyet, esnafı tanıma, konfor alanı, ideal yer, özgür bir yer, gelenekler gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir.

Kurtuluş'ta yapılan görüşmeler sonucunda görüşmecilerin semti seçme nedenlerinin doğum yeri, okula/işe yakınlık, merkezi lokasyon, mahalle kültürü vb. gibi sıralandığı görülmektedir. Azınlıklara mensup bir görüşmeci cemaatine yakınlık sebebiyle semti tercih ettiğini belirtmiştir.

Buradan taşınmayı düşünür musun sorusuna çoğunluk (18 kişi, %90) zor olacağı şeklinde yanıt vermiştir. Bu durum görüşmecilerde yer bağlılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Görüşmeciler mahallelerini güvenli, sosyal ilişkilerin kuvvetli olduğu, merkezi, komşuluk ilişkilerinin devam ettiği özgür bir yer olarak tanımlamıştır. Görüşmecilerin çoğunluğu (19 kişi, %95) burada yaşamayı "bir ayrıcalık olarak" tanımlamıştır. Bir görüşmeci bu durumu "herkesin yaşaması lazım, anlatılmaz" olarak belirterek yerin anlamını ve kendisi için özgünlüğünü vurgulamıştır.

Görüşülen sakinlerin tamamı (20 kişi, %100) gündelik hayatlarında esnafları sıklıkla kullandıklarını söylemişlerdir. Genellikle esnafı tanıdıklarını, selamlaşıp sohbet ettiklerini ifade etmişlerdir.

Görüşmeciler (19 kişi, %95) kendilerini mahalleye ait hissettiklerini belirtmişlerdir. Ancak bir görüşmeci eskiden daha çok mahalleye ait hissettiğini, artık çok değiştiği için hissedemediğini belirtmiştir.

Yer bağlılığı doğrudan görüşmecilere sorularak test edilmiştir. Görüşmecilerin tamamı (20 kişi, %100) mahalle ile duygusal bir bağ kurduklarını belirtmişlerdir. Bir görüşmeci "başka bir yerde bir gün duramıyorum" diyerek yer bağlılığına vurgu yapmıştır. Brown ve Perkins'in (1992) işaret ettiği gibi, bireyler bağlanma konusunda bilinçsizdir ve genellikle bir yerden kopuş ya da uzaklaşma olduğunda durumu fark etmekte ve hissetmektedirler. Bir görüşmeci daha önce başka bir yere taşındığını ve yapamayıp geri döndüğünü söylemiştir.

Komşuluk ilişkilerinin yüksek olduğu Kurtuluş'ta görüşmeciler komşularını tanıdıklarını belirtmişlerdir. Günümüz şartlarında komşularını tanıyıp selamlaşma oranının düşük olduğu İstanbul'da görüşmecilerin hepsinin bu yanıtı vermesi önemlidir.

Görüşülen kişiler genelde ihtiyacı olanları bildiklerini ve ellerinden geldiğince yardım etmeye çalıştıklarını söylemişlerdir. Bireyler için sosyal hayat, komşuluk ilişkileri ve geleneklerin önemli olduğu, çeşitli kültürel etkinlikler ve gelenekleri mahalleli olarak yaşayıp paylaştıkları görülmüştür. Bir görüşmeci mahalle ile ilgili anılarından bahsederken, dini bayramlarda karşılıklı olarak birbirlerine ikramda bulunduklarını (paskalya bayramında renkli yumurtalardan verilmesi, dini bayramlarında et dağıtılması gibi) vurgulamıştır. Geleneklerin karşılıklı kutlandığı, farklı dinlere mensup bireylerin bayram ve ritüellerine saygı duyulduğu, bunun da semtin bütünleşmesini sağladığı görülmüştür.

Mahallenin en sevilen tarafları genellikle sosyal ilişkiler ve arkadaşlık ortamı olarak belirtilmiştir. Görüşülen kişilerin tamamı mahalle ortamını özgür, komşuluk ilişkilerinin iyi olduğu, hoşgörülü bir yer olmasını ve merkezi konumunu sevilen özellikler olarak sıralamışlardır. Bir görüşmeci semtteki kişilerin genellikle ihtiyaçlarını mahalle içerisinde karşıladıklarını ifade etmiştir. Araştırmacılar mahallelerde yaşayanların günlük aktivitelerini başarılı bir şekilde gerçekleştirebileceklerine inanmasının, sakinlere öz-yeterlik duygusu kazandırdığını, bunun da mahallelerin olumlu bir kimlik kazanmasını kolaylaştırdığını ifade etmektedirler (Uzzell, vd., 2002).

Görüşmecilerden beş kişinin (% 25) mahallenin sevmedikleri bir tarafının olmadığını söylemesi dikkat çekicidir. Yarıdan fazla görüşmecinin (15 kişi %75) mahalledeki otopark problemi, trafik sorunu ve çöp problemi gibi sorunlardan şikayetçi olduğu görülmüştür. Azınlık grubuna mensup görüşmecinin, yeni gelenlerin onların geleneklerini kendilerinin gibi görmesinden ve semti özgür bir yer olarak görüp buranın dokusunu değiştirmelerinden memnun olmadığını söylemesi semtin eski bir sakini olması nedeniyle dikkat çekicidir. Bölgenin bütünleşmesini ve yer bağlılığının artmasını sağladığı düşünülen geleneklerin bu görüşmeci tarafından bu şekilde yorumlanması önemli görülmektedir.

Davranış ve tutumlar ile mahallenin sosyal değerlerinin sürdürülme eğiliminin ölçülmesi amaçlanarak görüşmecilere ``dışarıdan gelen bir etki sebebiyle önem verdiğiniz bir yeri ya da mekânı kaybetme ihtimaliniz olsa ne yapardınız? `` sorusu sorulmuştur. Görüşmeciler genel olarak (18 kişi %90) ellerinden geleni yapacaklarını ve birlik olacaklarını belirtmiştir. Daha önce bu tarz problemler yaşadıklarını ve

mahalleli ile ortak hareket ettiklerini belirtmiştir. Örneğin bir kullanıcı mahalleli için sevilen ve eski gelenekleri yansıtan bir simitçinin arabasına el koyulduğunu ve birlik olup engel olduklarını belirtmiştir. Bir başka kullanıcı daha önce bir markette tatsız bir olay yaşandığını ve mahallelinin yine birlik olarak o esnafı mahalleden gönderdiklerini belirtmişlerdir. Gezi olayları döneminde mahallelinin birlikte hareket ettiği, pride yürüyüşlerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Yakın zaman içerisinde mahallede tarihi bir binanın yıkılmaya çalışıldığı ve mahalleli olarak tepki gösterildiğini belirtmişlerdir.

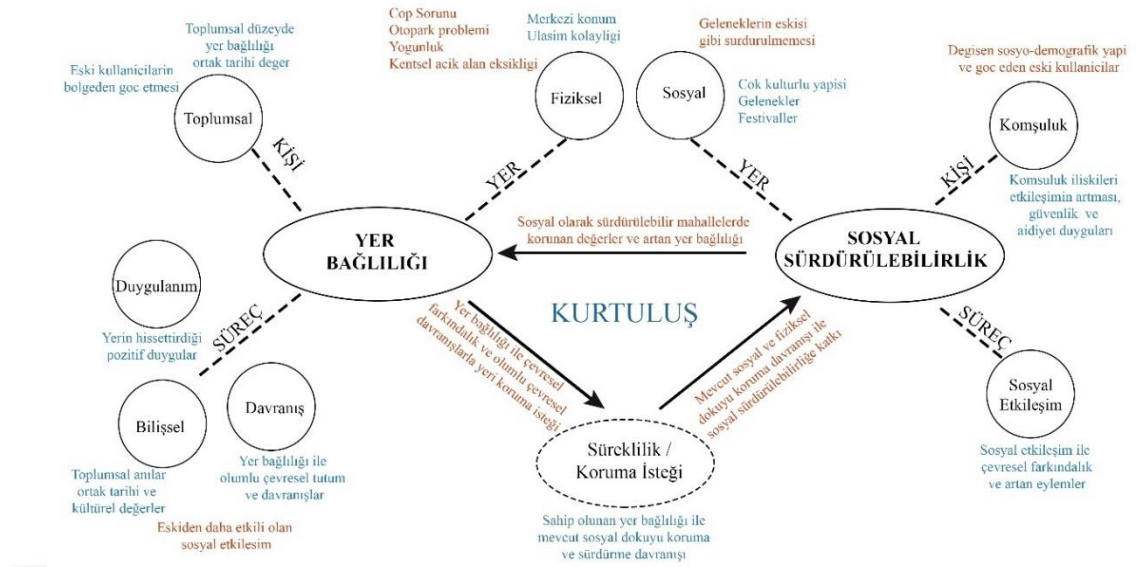
Yer bağlılığının yüksek olduğu semtte görüşmecilerin (18 kişi %90) mahallelerindeki sosyal ve fiziksel değerleri korumaya çalıştıkları görülmüştür. Mahalle sakinlerinin bölgenin fiziksel özelliklerinden kısmen memnun olduğu, sosyal değerlerini ise yaşatmaya çalıştıkları izlenmektedir.

Bölgede komşuluk ilişkileri yüksektir, görüşmecilerin tamamı (20 kişi %100) komşuların birbirini tanıdığı, selamlaştığı, yerel esnafları desteklediği görülmüştür. Bu durum sosyal etkileşimi de arttırmaktadır.

Kullanıcıların yer bağlılığının yüksek olduğu ve bölgede yaşanan problemlere hep birlikte karşı çıktıkları görülmüştür (18 kişi %90). Alanda yaşayan bireyler, mevcut durumu korumak adına, çaba sarfetmektedirler. Bu durum bölgenin sahip olduğu özgün kimlik ve sosyal değerlerin sürdürülmesini sağlamaktadır.

4.4 Genel Değerlendirme

Yapılan alan çalışmasında Kurtuluş semtinin geçmişten günümüze kadar ulaşan özgün tarihi geçmişi ve güçlü sosyal değerlerinin olduğu görülmüştür. Kişinin yaşadığı yere duyduğu bağlılığı mahalle ölçeğinde önemli olmakta, sosyal bağların güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Kurtuluş'taki yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik ilişkisi Şekil 4.44'deki kavramsal şemada gösterilmektedir.

Şekil 4.44 : Kurtuluş yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik ilişkisi.

Kurtuluş semtinde hala yaşatılmaya çalışılan komşuluk ilişkisi, yerel esnafın kullanılması, bayramların birlikte kutlanması vb. gibi gelenekler alanda yer bağlılığının güçlü olmasına katkı sağlamaktadır. Yeni ve eski semt sakinleri mevcut gelenekleri sahiplenerek toplumsal yapının güçlü olmasını ve sosyal etkileşimin artmasını sağlamaktadırlar. Örneğin semte özgü Baklahorani karnavalının hala kutlanmaya çalışılması, Paskalya bayramının sürdürülmesi ve paskalya çöreklerinin yapılması, Noel’de dükkanların süslenmesi vb. gibi alandaki eski geleneklerin varlığı semt sakinlerini birbirine bağlamaktadır. Sosyal değerlerin sürdürülmesi de yer bağlılığını artırmaktadır. Semt halkının halen aktif olarak birbirleriyle iletişim halinde olduğu, sosyal etkileşimi ve komşuluk ilişkilerini güçlendirmeye çalıştıkları görülmektedir. Sosyal medya araçları ile sürdürülen bu etkileşim ile sosyal katılım ve komşuluk ilişkilerinin desteklenip korunduğu görülmektedir. Semt halkının yere özgü bir sorun olduğunda, yine sosyal medya üzerinden haberleştikleri ve sorunu çözmede bu yolla haberleştikleri izlenmektedir. Kurtuluş semtinde yaşayanlar arasında dayanışmanın ve birlik beraberliğin yüksek olduğunu söylemek mümkün görülmektedir.

Kişiler kendilerini yaşadıkları yerler ile özdeşleştirmektedirler. Kurtuluş’ta semtin diğer semtlere oranla çok daha iyi olduğunu belirtirlerken, ya da burada yaşamının bir ayrıcalık olduğunu söylerlerken, aynı zamanda kendi kimliklerini de ifade etmektedirler. Bir görüşmecinin uzun yıllar boyunca orada yaşayıp şu an bulunduğu

yerden taşınmak istemesi ve genellikle olumsuz yanıtlar vermesinin nedeninin günümüzde semtin sosyal yapısının eski zamanlara göre değişmiş olması ve kişinin bunu semt adına olumsuz olarak görmesi ve değerlendirmesi şeklinde ifade etmek mümkün görünmektedir. Bu durum gelecekteki araştırmalarda semtlerde yaşanan değişimin kullanıcılar üzerindeki etkileri konusuna dikkat edilmesi gerektiğini göstermekte ve aynı zamanda yere bağlılığın gücü ile insan-yer ilişkilerinin bireyler değiştiğinde olumsuz etkilenmesinin söz konusu olabileceğini göstermektedir (Lewicka, 2011). Örneğin, bir yere karşı yabancılaşma hissi, daha önce o yere karşı güçlü bağlılık hisseden bireyler için değişimin sonucu olabilir. Görüşmecinin mevcut değişikliklerden rahatsız olduğunu belirtmesi ve semtin eskiden çok daha güzel olduğunu vurgulaması, semtin kimliğinde yer bağlılığının hissedilmesinde öne çıkan bazı değerlerin korunması ve sürdürülmesinin önemine dikkat çekmektedir. Bir görüşmecinin verdiği yanıt, sonuçları etkilemese de uzun süredir orada yaşayan biri olarak semtle bağlılık duygusunun yüksek olduğu dikkate alınmalı ve bu konu üzerinde durulmalıdır. Bir yerde değişim meydana geldiğinde, yerle güçlü bağlar kurmuş bireylerin, değişikliklerin yerde yarattığı olumlu/olumsuz etkileri iyi bir şekilde değerlendirdikleri, gelişme ve değişimi semtteki yaşam için olumlu görmüyorlarsa o yeri terk edip başka bir yerde yaşamayı seçme olasılıkları mümkündür, bu durum semtin özgün kimliğini ve sosyal yapısını olumsuz etkileyebilir.

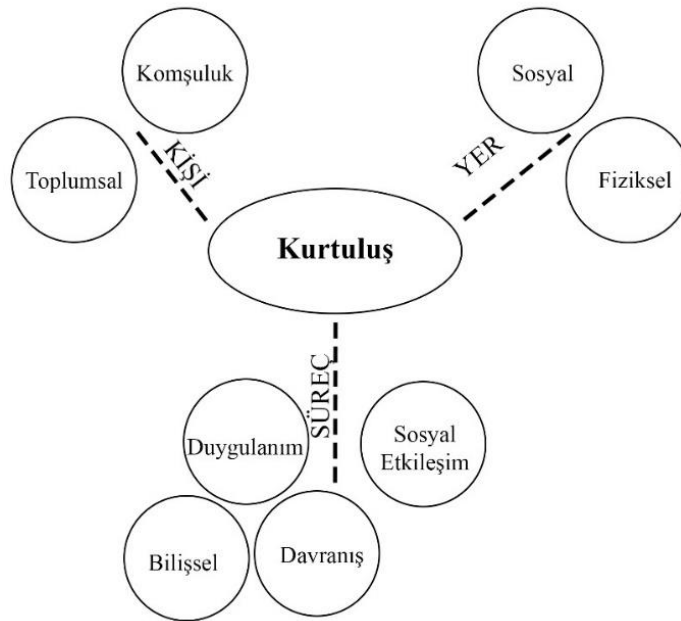
Görüşmelerde kişilerde yer bağlılığının yüksek olduğu, genellikle kendilerini o semte ait hissettikleri ve orada yaşamayı ayrıcalık olarak gördükleri sonucu çıkmaktadır. Semtte geçmişten gelen ve bugün de sürdürülen gelenekler, ritüeller ve etkinliklerin olduğu görülmektedir. Bu durum insanların birbirleriyle daha yakınlaşmasını kaynaşmasını da sağlamaktadır.

Kurtuluş semtinin sorunlar karşısında bir arada hareket eden ve yardımlaşmanın yüksek olduğu bir yer olduğu görülmektedir. Semt sakinlerinde yer bağlılığının yüksek olduğunu ve buradaki değerleri kaybetmemek için koruma davranışında bulundukları görülmüştür. Stedman (2002) bireylerin kimlikleri için önemli olarak gördüğü yerler adına özellikle sembolik anlamların değişim tehdidi altında olduğu durumlarda çabalamaya hazır olduklarını belirtmiştir. Bu durum bireylerin güçlü bir yere bağlılık duygusu hissettiği ve sosyal katılım ve etkileşim yolu ile buna karşı çıkmaya hazır

hissettikleri anlarda ortaya çıkmaktadır. Görüşmecilerden edinilen bilgiler, sosyal medya ve gazete arşivlerinden ulaşılan bilgiler ışığında; semt sakinlerinin güçlü bir birlik içinde olduğunu, gerektiğinde tüm sakinlerin hızlı bir şekilde örgütlenerek ihtiyacı olanlara yardım ettikleri, semte ilişkin sorunlarda birlikte hareket ettikleri, bu tür eylemlerde katılımın yüksek olduğu söylenebilir, hatta bu birliğin istediklerini elde etme yönünde olumlu sonuçları olabildiği de görülmektedir.

Sonuç olarak Kurtuluş'ta yaşayan toplumun farklı nitelikleri, kültürleri, değerleri ve dini görüşleri olmasına karşın semtte yüksek düzeyde yere bağlılık hissini olduğu, bunun güçlü fiziksel ve sosyal özellikler ile desteklendiği ve yaşatılmaya çalışıldığı, komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğu, semtte sosyal etkileşim ve katılımın yüksek olduğu ve mevcut fiziksel ve sosyal yapıyı koruma davranışı ile semtin sosyal açıdan sürdürülebilir bir yer olduğu söylenebilir.

Alan çalışması sonuçlarının analiz edilmesinde ve değerlendirmesinde sosyal bilimlerin alanında yaygın olarak kullanılan bilgisayar destekli nitel veri analizi programı olan MAXQDA ile kodlanmış ve çözümlenmiştir. Bu yazılım verileri kodlamada ve görselleştirmede önemli olanaklar sağlamaktadır. KOD kitabı oluşturulurken tümdengelimsel yöntem kullanılmıştır ve tezin kavramsal strüktürü MAXQDA kodlama yönteminin de temelini oluşturmuştur (Şekil 4.45).

Şekil 4.45 : Kurtuluş vaka çalışması modeli MAXQDA kodlama yöntemi.

Kod kitabının oluşturulmasında şu kavramlara yer verilmiştir:

1. Yer (Kategori 1)
 - Fiziksel (KOD 1)
 - Sosyal (KOD 2)
2. Kişi (Kategori 1)
 - Komşuluk (KOD 3)
 - Toplumsal (KOD 4)
3. Süreç (Kategori 3)
 - Sosyal Etkileşim (KOD 5)
 - Duygulanım (KOD 6)
 - Bilişsel (KOD 7)
 - Davranış (KOD 8)
 - Süreklilik ve Yeri Koruma Davranışı (KOD 9)

Kod sistemi oluşturulduktan sonra, tezin kuramsal çalışmasına bağlı kalarak kodlar ile ilgili şu varsayımlar kabul edilmiş ve veriler bu varsayımlar doğrultusunda kavramlar kodlanmıştır:

KOD 1: Yerin fiziksel özelliklerinin belirtildiği ifadeler (merkezi konum, yeşil alanlar vs.)

KOD 2: Yerin sosyal özelliklerinin belirtildiği ifadeler (sosyal hayat, semboller, gelenekler vs.) Kod 2,

KOD 3: Komşuluk ilişkileri, komsularla görüşme sıklığı, komşularını tanıma ifadeleri Kod 3,

KOD 4: Toplumsal düzeyde bağlanma; tarihsel olaylar ve gelenekler,

KOD 5: Bireylerin iletişimi ve sosyal etkileşim,

KOD 6: Bireyin yere karşı duyguları, duygulanım,

KOD 7: Bireyin hatıraları ve yerin anlamı,

KOD 8: Bireysel tutumlar ve davranışlar,

KOD 9: Sorunlara karşı gösterilen tepki ve davranışlar ve mevcut durumu korumaya çalışma.

Code System	Yer	Yerin Fiziksel Özellikleri:	Yerin Sosyal Özellikleri:	Kişi	Komşuluk:	Toplumsal Düzeyde Bağlanma:	Süreç	Sosyal Etkileşim:	Duygulanım:	Bilişsel:	Davranış:	Süreklilik ve Yeri Koruma İsteği:
Yer												
Yerin Fiziksel Özellikleri:												
Yerin Sosyal Özellikleri:												
Kişi												
Komşuluk:												
Toplumsal Düzeyde Bağlanma:												
Süreç												
Sosyal Etkileşim:												
Duygulanım:												
Bilişsel:												
Davranış:												
Süreklilik ve Yeri Koruma İsteği:												

	Kod Sistemi	Yer		Kişi		Süreç				
		Yerin Fiziksel Özellikleri	Yerin Sosyal Özellikleri	Komşuluk:	Toplumsal Düzeyde Bağlanma:	Sosyal Etkileşim:	Duygulanım	Bilişsel:	Davranış:	Süreklilik ve Yeri Koruma İsteği:
Yer	Yerin Fiziksel Özellikleri	0	4	5	1	3	2	5	4	3
	Yerin Sosyal Özellikleri	4	0	9	3	6	5	5	4	4
Kişi	Komşuluk	5	9	0	4	10	8	9	9	7
	Toplumsal Düzeyde Bağlanma	1	3	4	0	3	1	3	5	0
Süreç	Sosyal Etkileşim	3	6	10	3	0	5	5	5	5
	Duygulanım	2	5	8	1	5	0	4	4	5
	Bilişsel	5	5	9	3	5	4	0	9	6
	Davranış	4	4	9	5	5	4	9	0	4
	Süreklilik ve Yeri Koruma İsteği	3	4	7	0	5	5	6	4	0

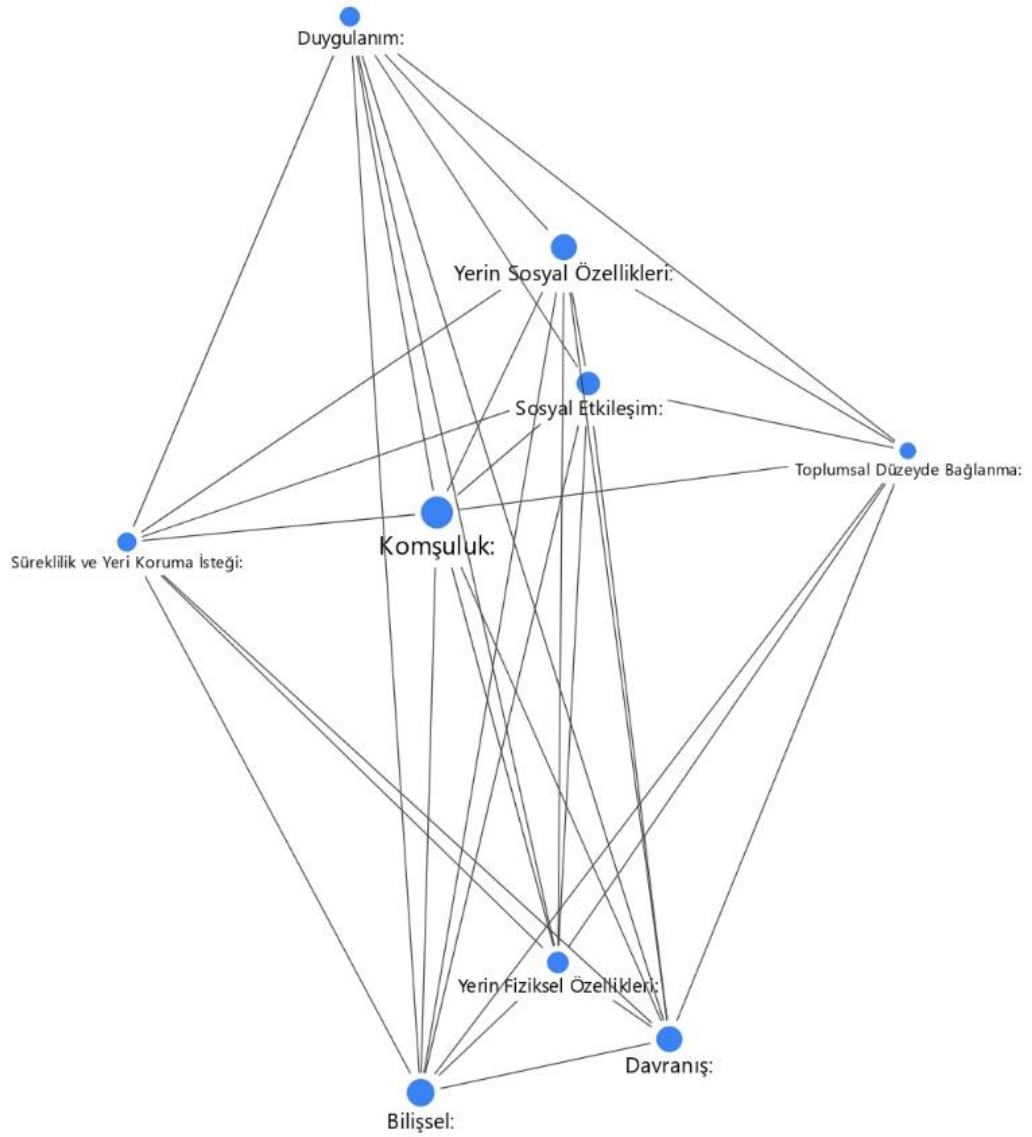
Şekil 4.46 : Anket çalışması kodları arasındaki ilişki.

Yapılan analiz sonucunda, yerin fiziksel özelliklerinin en çok yer bağlılığının bilişsel alt kategorisi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu durumun, yerin anıları ve hatıraları canlandırması nedeniyle olduğu düşünülmektedir. Yerin sosyal özelliklerinin ise en çok komşuluk ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Sosyal hayat ve geleneklerle ilişkili olan sosyal özellikler, komşuluk ilişkilerini içerdikleri için bu durum beklenen bir sonuçtur. Komşuluk ilişkileri, diğer kavramlarla en çok ilişkili olan kavramdır (Şekil 4.46).

Toplumsal düzeyde bağlanmanın ise en çok davranış ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu durumun, mahalle içerisindeki yardımlaşma ve dayanışma anlarında daha yoğun hissedilmesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Sosyal etkileşim kavramının, komşuluk ve duygulanım, süreklilik ve yeri koruma isteği, yerin sosyal ve fiziksel özellikleri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Sosyal etkileşimin komşuluk ilişkilerini güçlendirmesi, yere karşı hissedilen pozitif duyguları artırması, tutum ve davranışları etkilemesi ve yerin sosyal ve fiziksel özelliklerinin sosyal etkileşimi etkilemesi bu durumun nedenleri arasında sayılabilir.

Duygulanım kavramının, komşuluk, süreklilik ve yeri koruma isteği ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu durum, bireylerin yere karşı hissettikleri pozitif duyguların koruma davranışını artıracak düşüncesiyle açıklanabilir. Bilişsel kavramın ise anıları ve hatıraları hatırlatması sebebiyle en çok yerin fiziksel özellikleri ile ilişkili olabileceği tespit edilmiştir. Davranış ise yerin fiziksel özellikleri, komşuluk ve toplumsal düzeyde bağlanma ile ilişkilidir. Süreklilik ve yeri koruma isteği, duygulanım, bilişsel ve komşuluk ile ilişkilidir. Bireylerin duygusal olarak bağlı hissettikleri, anılarının ve komşuluk ilişkilerinin yüksek olduğu yerlere karşı pozitif tutum ve davranış sergilemeleri bu durumu normal kılmaktadır. (Şekil 4.46).

MAXQDA görselleştirme araçları kullanılarak oluşturulan ve kodların ilişkilerinin gösterildiği kod haritasında, komşuluğun diğer kavramlarla en çok ilişkili olan kavram olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.47). Bu durum, Kurtuluş'ta yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik ilişkisinin ölçüldüğü anket çalışmasında, komşuluğun en etkili kavram olduğu sonucunu desteklemektedir.

Şekil 4.47 : Kavramların ilişkileri haritası.

Yapılan anket çalışmaları sonucunda verilen yanıtlarda en çok bulunan kelimelerin olduğu bir kelime bulutu oluşturulmuştur (Şekil 4.48). Kelime bulutu oluşturulurken tez içerisinde kodlarla bağlantısı olmayan kelime ve bağlaçlar elenmiştir. Her kelimenin frekansı, kelimenin büyüklüğü ile doğru orantılı olarak gösterilmiştir. Yani, bir kelime diğerlerinden daha büyükse, bu, o kelimenin frekansının da diğerlerinden daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Görüşmecilerin yanıtlarından elde edilen kelime bulutunda en çok kullanılan kelimeler;

mahalle, komşuluk, güvenli, sevgi, sosyal, ayrıcalık, tercih, taşınmama, kültür, duygusal, bağ, tepki, özgür, birlik

kavramlarına ilişkin olmuştur. Kelime bulutu çalışması sonucunda mahallenin sosyal değerlerine bağlılığın yüksek olduğu, komşuluk ilişkisinin önemsendiğini söylemek mümkün görülmektedir.

Şekil 4.48 : Anket çalışması kelime bulutu.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yer ve insanlar arasındaki fiziksel ve sosyal etkileşim, birbirini karşılıklı olarak etkileyen ve dönüştüren bir süreçtir. Tezde yer bağlılığı ile sosyal sürdürülebilirlik arasındaki ilişki ayrıntılı incelenmiş ve saha çalışmasıyla konu test edilmiştir. Mevcut literatürde bu ilişkiyi detaylı bir şekilde ele alan çalışmaların az olması, bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Elde edilen sonuçların, gelecekte yapılacak araştırmalar için bir temel oluşturması ve sosyal sürdürülebilirlik ile yer bağlılığı arasındaki karmaşık ilişkinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik kavramlarının literatürde genellikle dağınık bir şekilde ele alındığı ve üzerinde fikir birliğine varılamadığı göz önüne alındığında, bu kavramların Scannell ve Gifford'un (2010) üç ögeli yer, kişi ve süreç sistemi çerçevesinde incelenmesinin birey ve toplum için yer bağlılığı ve sürdürülebilirliğin aralarındaki bağlantıların ortaya konmasında çok boyutlu bir değerlendirme sistemi oluşturacağı düşünülmüştür.

Yer bağlılığı, insan-yer etkileşimi temelinde şekillenen, duygusal bir bağ ve bir yere atfedilen anlam olarak tanımlandığında, bir yerde geçirilen zaman ve deneyimlerle gelişen, çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Yer bağlılığı kavramı tezde üç ana faktör altında incelenmiştir:

- Yerlerin fiziksel ve sosyal özellikleri,
- Kullanıcıların bireysel ve kolektif bağlantıları,
- Bir süreç içerisinde gelişen, bireylerin bir yere bağlanmasını etkileyen ve onlardan etkilenen duygu, etki ve davranışlar.

Bir yere bağlılık hisseden bireyler yere karşı koruyucu bir tutum ve davranış sergileyerek sosyal açıdan sürdürülebilir kentlerin oluşmasına katkı sağlamaktadırlar.

Sosyal açıdan sürdürülebilir kentlerde sahip olunan veya sürdürülebilirliğe katkı sağlayan özellikler üç grupta ele alınmıştır;

- Bir mekânın fiziksel ve sosyal değerlerinin korunması,
- Topluluk bağları ve komşuluk ilişkilerinin güçlü olması
- Süreç içerisinde sürdürülebilirliği sağlayan sosyal etkileşim ve katılım faktörleri.

Sosyal açıdan sürdürülebilir alanlarda fiziksel özellikler, korunmuş kent imajının yanında gelenekler, komşuluk ilişkileri ve etkileşimler gibi unsurlar, bireylerin bulundukları yerin anlamını sürdürmelerine yardımcı olmaktadır. Bulundukları yere bağlılık hisseden bireyler o yeri korumaya ve yaşatmaya dair tutum ve davranışlarda bulunmaktadır. Bu tutum ve davranışlar sonucunda mevcut sosyal ve fiziksel dokunun korunması ve bireylerdeki yerin anlamının sürdürülebilmesi mümkün olmaktadır.

Yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik kavramlarının birbirini etkileyen iki olgu olduğu görülmektedir. Kişilerde yer bağlılığının oluşumu, zamanla artan aidiyet ve sahiplenme hissi, ardından gelen koruma davranışının oluşumu ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması birbirini takip eden süreçler olmaktadır.

Kısaca özetlemek istenirse şu konular öne çıkmaktadır;

- Bir yerde fiziksel çevreye aşinalık ve korunan sosyal değerler, ortak tarihi geçmiş ve kültürün varlığı, pozitif duygulanım ve bilişsel süreç gibi etkenler bireyin yere bağlılığının oluşmasını sağlayan etkenler arasındadır.
- Yere hissedilen pozitif duygular ve yer ile etkileşimin artması, komşuluk ilişkilerinin güçlenmesi ve topluluk hissi yere bağlı hisseden bireylerin sahiplenme hissini ve etkileşimini arttıran etkenlerdir.
- Bireyin bağlı hissettiği ve önemsettiği yer ile ilgili mevcut sosyal ve fiziksel dokuyu tehdit eden problemlere karşı farkındalığı ve duyarlılığı artmaktadır, artan duyarlılık bireyde karşı bir koruma davranışı geliştirebilmektedir.

- Bulunduğu yeri korumaya ve geliştirmeye çalışarak mevcut sosyal ve fiziksel değerlerin varlığına katkı sağlayan ve bu yönde davranış sergileyen kullanıcıların etkisiyle yerin sosyal değerlerinin korunması ile sosyal sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır.

Kurtuluş semtinde yapılan vaka çalışmasında:

- Mahalle sakinleri için geleneklerin önemli olduğu ve çeşitli kültürel etkinliklerle bunları yaşatarak mahalle bütünlüğüne katkı sağladıkları görülmüştür.
- Kurtuluş'un özgün tarihi geçmişi ve güçlü sosyal değerleri, bölge halkının yer bağlılığını artıran önemli unsurlar olarak öne çıkmıştır.
- Mevcut geleneklerin ve sosyal değerlerin sahiplenilmesi, topluluk duygusunu güçlendirmekte ve komşuluk ilişkilerini geliştirmektedir.
- Sosyal etkileşim ve dayanışmanın güçlü olduğu alanda yaşayanlar, genellikle kendilerini semte ait hissetmekte ve burada yaşamayı ayrıcalık olarak görmektedirler.
- Bireylerde gelişen güçlü yer bağlılığı hissi, semti ve sorunlarını sahiplenmelerini, çözüm üretmek için birlikte hareket etmelerini sağlamaktadır. Semt halkının bu anlamda uzun süredir güçlü bir birlik içinde olduklarını ve yerel ve merkezi yönetimlerden talep ettiklerini elde etme konusunda başarılı olduklarını göstermektedir.

Tüm bu olumlu çabalar ve dayanışma semtin sosyal açıdan sürdürülebilir bir yer olduğunu göstermektedir.

Yapılan alan çalışması ile, yerin fiziksel özelliklerinin bilişsel bağlılık ile en çok ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu durum, yerin anıları ve hatıraları canlandırmasıyla açıklanmaktadır. Ayrıca, yerin sosyal özelliklerinin komşuluk ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir; sosyal hayat ve geleneklerin komşuluk ilişkileriyle bağlantılı olması beklenen bir sonuçtur. Toplumsal düzeyde bağlanmanın ise davranışla en fazla ilişkili olduğu belirlenmiştir, bu da mahalle içindeki yardımlaşma ve dayanışma anlarının etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Sosyal etkileşim, komşuluk, duygulanım, süreklilik ve yerin korunması isteği ile ilişkilidir. Sosyal etkileşimin komşuluk ilişkilerini güçlendirmesi ve pozitif duyguları

artırması, bu bağlamdaki önemli etkenlerdir. Duygulanımın, komşuluk ve koruma isteğiyle ilişkili olduğu, bireylerin pozitif duygularının koruma davranışını artırdığı görülmektedir. Bilişsel kavramın, anıları hatırlatması nedeniyle fiziksel özelliklerle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, bireylerin duygusal olarak bağlı hissettikleri, anıların yoğun olduğu ve komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğu yerlere karşı olumlu tutum ve davranış sergiledikleri gözlenmiştir. Bu vaka çalışması, yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik ile ilişkisini desteklemekte ve bulguların geçerliliğini doğrulamaktadır.

Sosyal sürdürülebilirlik ile yer bağlılığı arasındaki etkileşimi anlamak, sürdürülebilir toplulukların karmaşık dinamiklerini anlamaya ve yer bağlılığının kentlerin korunması üzerindeki etkisini araştırmaya yardımcı olmaktadır. Bu da sürdürülebilir kentlerin oluşturulması için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Temel hedefi insan varlığının devamlılığını sağlamak olan sosyal sürdürülebilirlik konusu, günümüzün belki de en önemli ve zorlu konularından biridir ve insan-yer arasındaki ilişkiyi anlamadan kentlerde yaşanan sorunların çözülmemeyeceği söylenebilir. Çalışmanın sonuçları, sosyal sürdürülebilirlik ile yer bağlılığı arasındaki karmaşık ilişkinin daha iyi anlaşılmasına ve sürdürülebilir toplumlar oluşturma sürecinde, şehir plancıları, yerel yönetimler, topluluk liderleri ve kentsel gelişim uzmanları için büyük önem taşımaktadır. Araştırma, yer bağlılığı ve sosyal sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi vurgulayarak, kentsel planlama süreçlerinde bu unsurların dikkate alınmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Yerel yönetimler, bu çalışmanın sonuçlarını kullanarak, mevcut sosyal ve fiziksel dokuyu koruma ve geliştirme stratejileri geliştirebilir ve uygulayabilirler. Ayrıca, diğer alanlarda da benzer kavramlar üzerinden değerlendirmeler yapılarak, sosyal sürdürülebilirliğin farklı bağlamlarda nasıl desteklenebileceği incelenebilir. Tezin vardığı noktada, yerel halkın bilinç düzeyi ve duyarlılığının, sorunlara çözüm üretme koşullarına katılımlarının şehirlerin sosyal sürdürülebilirliğine katkıda bulunmada kritik bir rol oynadığını söylemek mümkün görünmektedir. Bu nedenle, yerel yönetimler ve plancıların toplumun bu konudaki farkındalığını artırmaya yönelik politikalar geliştirmesi gerekmektedir.

İnsanın eylem ve davranışlarını temel alan ve mevcut duruma olumlu müdahaleler öneren sosyal sürdürülebilirlik konusu, öncelikle insan ve yer arasındaki etkileşimin anlaşılmasıyla sağlanabilir. Bu çalışma, bireylerin yerle kurduğu güçlü ilişkileri ve sosyal sürdürülebilirliğe katkılarını inceleyerek yeni çalışma konularına başlangıç oluşturma niteliğindedir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda bu konunun farklı alanlarda

incelenmesinin iyi olacağı, gelecekte kentlerde bu tür yerleşmelerin artmasının kentin tümünde sosyal sürdürülebilirlik ve yer bağlılığı farkındalığın gelişmesi adına önemli olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Altman, I., & Low, S. M. (Eds.).** (1992). Place attachment. New York: Plenum.
- Alexander, C., Silverstein, M., Angel, S., Ishikawa, S., & Abrams, D.** (1977). A pattern language. Oxford: Oxford University Press.
- Auge, M.** (1992) Non-places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity. Verso Books.
- Basch, M. F.** (1988). Understanding psychotherapy: The science behind the art. New York: Basic Books.
- Bazrafshan, M.; Tabrizi, A., M.; Bauer, N.; Kienast, F.;** (2021). Place attachment through interaction with urban parks: A cross-cultural study, Urban Forestry & Urban Greening, Volume 61,2021,127103, ISSN 1618-8667, <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2021.127103>.
- Bazrafshan M.; Spielhofer R.; Hayek U.,W; Kienast, F.; Grêt-Regamey, A.** (2023). Greater place attachment to urban parks enhances relaxation: Examining affective and cognitive responses of locals and bi-cultural migrants to virtual park visits, Landscape and Urban Planning, Volume 232, 104650, ISSN 0169-2046, <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2022.104650>.
- Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (1992).** ‘Çevre ve kalkınma üzerine Rio deklarasyonu.’Uluslararası Hukuki Materyaller, 31(4), s. 874–880.
- Bolan, M.** (1997). The mobility experience and neighborhood attachment. Demography, 34, 225–237.
- Bonaiuto, M., Aiello, A., Perugini, M., Bonnes, M., & Ercolani, A. P.** (1999). Multidimensional perception of residential environment quality and neighbourhood attachment in the urban environment. Journal of Environmental Psychology, 19, 331–352.
- Boström, M. (2012).** ‘A missing pillar? Challenges in theorising and practising social sustainability: introduction to the special issue’. Sustainability: Science, Practice and Policy, 8(1), pp. 3–14. Available at: <https://doi.org/10.1080/15487733.2012.11908080> alındığı tarih Ocak 8, 2023.

- Bramley, G. ve Power, S., 2009.** Urban form and social sustainability: the role of density and housing type. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 36 (1), 30–48.
- Bramley, G., Dempsey, N., Power, S., Brown, C. ve Watkins, D. (2009).** Social sustainability and urban form: evidence from five British cities. *Environment and Planning A*, 41, 2125-2142
- Brown, B. B., & Perkins, D. D. (1992).** Disruptions in place attachment. In I. Altman, & S. M. Low (Eds.), *Place attachment* (pp. 279-304). New York & London: Plenum Press.
- Brown, B. B., Perkins, D. D., & Brown, G. (2003).** Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 259-271.
- Brown, B., Perkins, D. D., & Brown, G. (2004).** Incivilities, place attachment and crime: block and individual effects. *Journal of Environmental Psychology*, 24, 359–371
- Brundtland, G. (1987).** World Commission on Environment and Development: Our Common Future (A/42/427). United Nations General Assembly.
- Calvo D.M. , Jordi Nofreb, J., ve Geraldesc, M. (2016)** The Erasmus Corner: place-making of a sanitised nightlife spot in the Bairro Alto (Lisbon, Portugal), *Leisure Studies*, <http://dx.doi.org/10.1080/02614367.2016.1271821>
- Canter, D., (1977).** *The Psychology of Place*. London: Architectural Press.
- Carrus, G., Scopelliti, M., Fornara, F., Bonnes, M., & Bonaiuto, M. (2014).** Place attachment, community identification, and pro-environmental engagement. In L. C. Manzo and P. Devine-Wright (Eds.), *Place attachment: Advances in theory, methods, and applications* (pp. 154–164). New York, NY, USA: Routledge.
- Chan, E. ve Lee, G. K. L. (2008).** Critical factors for improving social sustainability of urban renewal projects. *Soc Indic Res*, 85, 243-256. doi:10.1007/s11205- 007-9089-3
- Chawla, L. (1992).** Childhood place attachments. In I. Altman, & S. Low (Eds.), *Place attachment* (pp. 63–86). New York: Plenum Press.
- Chiu, R. L. H. (2003).** Social sustainability, sustainable development and housing development: The experience of Hong Kong. In R. Forrest & J. Lee (eds.), *Housing and social change: East-west perspectives* (pp. 221–239). USA: Routledge.
- Cıraçoğlu, A. (2006).** “Sürdürülebilirlik Düşüncesi-Mimarlık Etkileşimine Alternatif Bir Bakış: ‘Yer’in Çevre Bilincine Etkisi,” Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- Colantonio, A. (2009).** ‘Social Sustainability: Linking Research to Policy and Practice’. Oxford Institute for Sustainable Development, Oxford Brookes University.
- Colantonio, A., T. Dixon, R. Ganser, J. Carpenter, ve A. Ngombe. 2009.** Measuring Socially Sustainable Urban Regeneration in Europe. Oxford: Oxford Institute for Sustainable Development, Oxford Brookes University.
- Colantonio, A. (2010).** Urban social sustainability themes and assessment methods. *Proceedings of the Institution of Civil Engineers, Urban Design and Planning*, 163(2), 79-88 doi: 10.1680/udap.2010.163.2.79
- Costa, P.; (2010).** Cultural activities, innovative milieus and urban policies: a comparison of two districts in the city of Lisbon, *Centro de Estudos sobre a Mudança Socioeconómica e o Território*
- Darby, D. Özdemir, & Özata, T. (2017).** Analyzing the Concept of Place Attachment In The Context of Spatial Factors: Kuzguncuk, Istanbul. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning*, 5, 18–29. <https://doi.org/10.15320/ICONARP.2017.23>
- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S., & Brown, C. (2009).** The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. *Sustainable Development*, 19(5), 289-300.
- Dempsey, N., Brown, C. ve Bramley, G. (2012).** The key to sustainable urban development in UK cities? The influence of density on social sustainability. *Progress in Planning*, 77, 89-141.
- Dixon, T., & Woodcraft, S. (2013).** Creating strong communities – measuring social sustainability in new housing development.
- Du Plessis, C. (2002).** Agenda 21 for Sustainable Construction in Developing Countries: a discussion document (Boutek Report No Bou/E0204). CSIR Building and Construction Technology.
- Dursun, N. (2018).** Kuzguncuk Semt Tarihini İnsandan Okumak; Bir Seçki İle Şahsiyetler. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Elder, G. H., King, V., & Conger, R. D. (1996).** Attachment to place and migration prospects: a developmental perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 6, 397–425.
- Enyedi, G.; (2002).** “Social Sustainability of Large Cities.” *Ekistics and the New Habitat* 69 (412–414): 142–144. doi:10.53910/26531313-E200269412-414401.
- Ergun, N.; (2004).** Gentrification in Istanbul, *Cities*, Vol. 21, No. 5, p. 391–405, 2004
- Fried, M.; (2000),** ‘Continuities and Discontinuities of Place’, *Journal of Environmental Psychology*, vol. 20, pp. 193-205.
- Gehl, J. (1977)** The Interface between Public & Private Territories in Residential Areas. Department of Arch and Building, Melbourne University, Australia.

- Gieryn, T. F. (2000). A Space For Place In Sociology. Annu. Rev. Sociol. 2000. 26:463–96**
- Giuliani, M. V.; (2003).** Theory of attachment and place attachment. In M. Bonnes, T. Lee, & M. Bonaiuto (Eds.), *Psychological theories for environmental issues* (pp. 137-170). Ashgate, Hants.
- Giuliani, M. V., & Feldman, R. (1993).** Place attachment in a developmental and cultural context. *Journal of Environmental Psychology*, 13, 267-274.
- Gustafson, P. (2001b).** Roots and routes: exploring the relationship between place attachment and mobility. *Environment and Behavior*, 33, 667–686.
- Güven, E. (2011).** Mekan, Kimlik, Yahudilik. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Halpenny, E. A. (2010).** Pro-environmental behaviours and park visitors: The effect of place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30(4), 409–421. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.04.006>
- Hashemnezhad, H.; Heidari, A, A.; Parisa Mohammad Hoseini P., M., (2013)** “Sense of Place” and “Place Attachment” A Comparative Study. *International Journal of Architecture and Urban Development* Vol. 3, No. 1, Winter 2013
- Hay, R. (1998).** Sense of place in developmental context. *Journal of Environmental Psychology*, 18, 5-29.
- Hernandez, B., Hidalgo, M. C., Salazar-Laplace, M. E., & Hess, S. (2007).** Place attachment and place identity in natives and non-natives. *Journal of Environmental Psychology*, 27, 310e319.
- Hidalgo, M. C., & Hernandez, B. (2001).** Place attachment: conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 273-281.
- Hummon, D. M. (1992).** Community attachment. Local sentiment and sense of place. In I. Altman, & S. M. Low (Eds.), *Place attachment* (pp. 253-277). New York and London: Plenum Press.
- Hristodulu, M., (2013).** Tatavla Tarihi. İstanbul: İstos Yayınları.
- Irmak, H., (2017).** Tatavla’dan Kurtuluş’a. İstanbul Aras Yayınları.
- Jacobs, J. (1961).** Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı. Random House, New York City.
- Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2001).** Sense of place as an attitude: lakeshore owners’ attitudes toward their properties. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 233–248

- Kalfaoğlu Hatipoğlu, H. (2017).** Understanding Social Sustainability in Housing from the Case Study “Wohnen mit uns” in Vienna and Adaptability to Turkey. *International Journal of Architecture & Planning* Volume 5, Issue 1, pp: 87-109 DOI: 10.15320/ICONARP.2017.19–E-ISSN: 2147-9380
- Karuppannan, S. ve Sivam, A. (2011).** Social sustainability and neighbourhood design: an investigation of residents' satisfaction in Delhi. *Local Environment*, 16(9), 849-870.
<http://dx.doi.org/10.1080/13549839.2011.607159>
- Kasarda, J. D., & Janowitz, M. (1974).** Community attachment in mass society. *American Sociological Review*, 39, 328-339.
- Kayra, C. (1990).** İstanbul Haritaları, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Yayını, İstanbul.
- Kelly, J-F., Breadon, P., Davis, C., Hunter, A., Mares, P., Mullerworth, D. ve Weidmann, B. (2012).** Social cities. Melbourne: Grattan Institute.
- Krannich, R. S., & Greider, T. (1984).** Personal well-being in rapid growth and stable communities: multiple indicators and contrasting results. *Rural Sociology*, 49, 541–552.
- Lalli, M. (1992).** Urban-related identity: Theory, measurement, and empirical findings. *Journal of Environmental Psychology*, 12, 285-303.
- Lewicka, M. (2005).** Ways to make people active: Role of place attachment, cultural capital and neighborhood ties. *Journal of Environmental Psychology*, 4, 381-395.
- Lewicka, M. (2008).** Place attachment, place identity and place memory: Restoring the forgotten city past. *Journal of Environmental Psychology*, 28, 209-231.
- Lewicka, M. (2010).** What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 35--51.
- Lewicka, M. (2011).** Place attachment: How far have we come in the last 40 years?, *Journal of Environmental Psychology*, Volume 31, Issue 3, 2011, Pages 207-230, ISSN 0272-4944, <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.10.001>.
- Low, S. M. (1992),** ‘Symbolic Ties that Bind’, in I. Altman and S. M. Low (eds), *Place Attachment*, Plenum Press, New York, pp. 165-185.
- Lund, H. (2002).** Pedestrian environments and sense of community. *Journal of Planning Education and Research*, 21, 301-312.

- Littig, B., ve E. Grießler. 2005.** “Social Sustainability: A Catchword between Political Pragmatism and Social Theory.” *International Journal of Sustainable Development* 8 (1–2): 65–79. doi:10.1504/IJSD.2005.007375.
- Liu, Q.; Zhu, Z.; Zhuo, Z.; Huang, S.; Zhang, C.; Shen, X.; Bosch, C.; Huang, Q.; Lan, S. (2021)** Relationships between residents’ ratings of place attachment and the restorative potential of natural and urban park settings, *Urban Forestry & Urban Greening*, Volume 62,2021,127188,ISSN 1618-8667,https://doi.org/10.1016/j.ufug.2021.127188.
- Low, S. M. (1992).** Symbolic ties that bind. Place attachment in the plaza. In I. Altman, & S. M. Low (Eds.), *Place attachment* (pp. 165-185). New York and London: Plenum Press.
- Lynch, K. (1960).** *The image of the city*. MIT Press.
- Mansilla J.A., & Milano C.; (2022)** Becoming centre: tourism placemaking and space production in two neighborhoods in Barcelona, *Tourism Geographies*, 24:4-5, 599-620, DOI: 10.1080/14616688.2019.1571097
- Manzo, L. C. (2003).** Beyond house and haven: toward a revisioning of emotional relationships with places. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 47–61.
- Manzo L. (2005)** For better or worse: Exploring multiple dimensions of place meaning, *Journal of Environmental Psychology*, Volume 25, Issue 1, Pages 67-86, ISSN 0272-4944, https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.01.002.
- Manzo, L. C., & Devine-Wright, P. (2014).** *Place Attachment: Advances in Theory, Methods and Applications*. London & New York: Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203757765
- Manzo, L. C., & Perkins, D. D. (2006).** Neighborhoods as Common Ground: The Importance of Place Attachment to Community Participation and Development. *Journal of Planning Literature*, 20, 335-350. https://doi.org/10.1177/0885412205286160
- Mazumdar, S., & Mazumdar, S. (1993).** Sacred space and place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 13, 231e242.
- Mazumdar, S., & Mazumdar, S. (2004).** Religion and place attachment: A study of sacred places. *Journal of Environmental Psychology* Volume 24, Issue 3, September 2004, Pages 385-397
- McGuinn vd., 2020.** *Social sustainability*, Study for the Committee on Employment and Social Affairs, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, Luxembourg.

- McKenzie, S. 2004.** Social Sustainability: Towards Some Definitions. Adelaide: Hawke Research Institute.
- Mesch, G. S., & Manor, O. (1998).** Social ties, environmental perception and local attachment. *Environment and Behavior*, 30, 504–519.
- Milano, C., González-Revertéb F., Mòdicoc A. B.; (2018)** The social construction of touristification. Residents’ perspectives on mobilities and moorings ,*Tourism Geographies* 2023, VOL. 25, NO. 4, 1273–1291
- Morgan, P. (2010).** Towards a developmental theory of place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 11-22.
- Nash V, Christie I. (2003).** Making Sense of Community. Institute for Public Policy Research: London.
- Norberg-Schulz, C. (1980)** Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture. Rizzoli.
- Nofre, J., Sánchez-Fuarros, I., Malet-Calvo, D., Martins, J.C., Pereira, P., Soares, I., Gerales, M., & López-Díaz, A. (2017).** Exploring Nightlife and Urban Change in Bairro Alto, Lisbon. *City & Community* doi: 10.1111/cico.12248
- Office of the Deputy Prime Minister (ODPM). 2006.** UK Presidency: EU Ministerial Informal on Sustainable Communities Policy Papers. ODPM: London.
- Özata, T., & Özdemir-darby, D. (2023).** Yere Bağlanma Olgusunu Önemli Bir Bileşeni Olarak Yeşil Alanlar: Kuzguncuk Bostanı. *Kent Akademisi*, 16(2), 702-726. <https://doi.org/10.35674/kent.1086441>
- Pincetl, S., 2003.** Nonprofits and park provision in Los Angeles: an exploration of the rise of governance approaches to the provision of local services. *Social Science Quarterly*, 84 (4), 979–1001.
- Polese M. ve Stren R., 2000.** The Social Sustainability of Cities: Diversity and Management of Change (University of Toronto Press, Toronto)
- Porta, S. ve Renne, J. L. (2005).** Linking urban design to sustainability: Formal indicators of social urban sustainability field research in Perth, Western Australia. *Urban Design International*, 10(1), 51-64.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K., & Kaminoff, R. (1983).** Place identity: physical world socialisation of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3, 57–83.
- Ramkissoon, H., Smith, L. D. G., & Weiler, B. (2013b).** Relationships between place attachment, place satisfaction and pro-environmental behaviour in an

Australian national park. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(3), 434–457. doi:10.1080/09669582.2012.708042

Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion Limited.

Riley, R. B. (1992). *Attachment To The Ordinary Landscape*. New York: Plenum.

Ringel, N. B., & Finkelstein, J. C. (1991). Differentiating neighborhood satisfaction and neighborhood attachment among urban residents. *Basic and Applied Social Psychology*, 12, 177–193.

Scannell, L., & Gifford, R. (2010a). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 1-10.

Scannell, L., & Gifford, R. (2010b). The relations between natural and civic place attachment and pro-environmental behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 289-297.

Shamai, S., & Ilatov, Z. (2005). Measuring sense of place: methodological aspects. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 96, 467–476.

Shumaker, S. A., & Taylor, R. B. (1983). Toward a clarification of people place relationships: a model of attachment to place. In N. R. Feimer, & E. S. Geller (Eds.), *Environmental psychology: Directions and perspectives* (pp. 219–251). New York: Praeger.

Stedman, R. (2002). Toward a social psychology of place. *Environment and Behavior*, 34, 561–581.

Stedman, R. C. (2003b). Sense of place and forest science: Toward a program of quantitative research. *Forest Science*, 49, 822e829.

Steele, F., (1981) *The Sense of Place*. CBI Pub. Co., Boston, Mass.

Stokols, D. and Shumaker, S. A. (1981), ‘People in Places: Transactional View of Settings’, in J. H. Harvey (ed), *Cognition, Social Behavior, and the Environment*, Lawrence Erlbaum, Hillsdale, NJ, pp. 441-488.

Şalgamcıoğlu, M. E. ve Ünlü, A. (2010). “Cihangir’in Kentsel Sızma Dinamiklerinin İrdelenmesi: Kentsel Sızma Üzerine Yorumlar”, *Mimarlık*, 352, 33-36.

Şebin Aşık, E. (2015). *Dolapdere Senti ve Evangelistria Rum Ortodoks Kilisesi Koruma Önerileri, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.*

Tuan, Y. (1974). *Topophilia: A study of environmental perception, attitudes, and values*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.

Türker, O. (2009). *Osmanlı İstanbulu’ndan Bir Köşe Tatavla*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

- Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996).** Place and identity processes. *Journal of Environmental Psychology*, 16, 205–220.
- UNEP (United Nations Environment Programme). 1972.** Report of the United Nations Conference on the Human Environment, alındığı tarih Ocak 2, 2023.
- Uysal, U. E.; (2006).** Soylulaştırma Kuramlarının İstanbul’da Uygulanabilirliği: Cihangir Örneği. *Planlama*, 77-92.
- Uzzell, D., Pol, E., & Badenas, D. (2002).** Place identification, social cohesion, and environmental sustainability. *Environment and Behavior*, 34, 26–53.
- Vallance, S., Perkins, H. C., & Dixon, J. E. (2011).** What is social sustainability? A clarification of concepts. *Geoforum*, 42(3), 342-348.
- Vaske, J. J., & Kobrin, K. C. (2001).** Place attachment and environmentally responsible behavior. *Journal of Environmental Education*, 32, 16–21.
- Vorkinn, M., & Riese, H. (2001).** Environmental concern in a local context: The significance of place attachment. *Environment and Behavior*, 33(2), 249–263. <https://doi.org/10.1177/00139160121972972>
- Walker, G.J., & Chapman, R. (2003).** Thinking Like a Park: The Effects of Sense of Place, Perspective-Taking, and Empathy on Pro-Environmental Intentions. *Journal of park and recreation administration*, 21, 71-86.
- Williams, D. R., & Stewart, S. I. (1998).** Sense of place. *Journal of Forestry*, 98, 18–23.
- WCED (World Commission On Environment and Development). 1987.** Brundtland Report,
- Woolever, C., (1992).** A Contextual Approach to Neighbourhood Attachment, *Urban Studies*, Vol. 29, No. 1 (February 1992), pp. 99-116
- Yılmaz, M., ve Bakış, A. (2015).** Sustainability in Construction Sector. *Social and Behavioral Sciences*, 195, 2253-2262.
- Yiftachel, O. ve Hedgcock, D. (1993).** Urban social sustainability: the planning of an Australian city, *Cities*, 10 139 -157
- Url-1** <<https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=place>>
- Url-2** <<https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=space>>
- Url-3** <<https://sozluk.gov.tr/>>
- Url-4** <<https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=sustainability>>

Url-5 <<https://ajuntament.barcelona.cat/mapes-imprimibles/en/>>

Url-6 <<https://nostrasenyoradegracia.com/>>

Url-7 <<https://www.neverendingvoyage.com/gracia-barcelona-guide/>>

Url-8<<https://www.aluxurytravelblog.com/2020/05/18/discover-gracia-barcelona-neighbourhood-guide/>>

Url-9 < <https://runnerbeantours.com/gracia-festival-program-activities/>>

Url-10 < <https://devourtours.com/blog/gracia-neighborhood-festival/>>

Url-11 < <https://www.meet.barcelona/en/visit-and-love-it/points-interest-city/la-placa-de-la-vila-de-gracia-99400387399> >

Url-12 <
<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2F repositorio.ipl.pt%2Fbitstream%2F10400.21%2F2021%2F7%2FAnexo%2520D-Plano%2520Urbaniza%25C3%25A7%25C3%25A3o%2520Bairro%2520Alto%2520e%2520Bica%2520plantas.pdf&psig=AOvVaw2omiP794c5CJFLEPrty137&ust=1718041258850000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CAgQr5oMahcKEwig--yVjc-GAxUAAAAAHQAAAAAQBA> >

Url-13 < <https://www.travel-in-portugal.com/lisbon/bairro-alto> >

Url-14 < <https://www.portugal.net/en/lisbon/things-to-do-lisbon/bairro-alto/>>

Url-15 < <https://www.dreamstime.com/photos-images/bairro-alto-lisbon-nightlife.html>>

Url-16 <<https://www.lissabon-id.de/p2381-bairro-alto-das-epizentrum-des-bohmischen-lebens-lissabon.html>>

Url-17 < <https://kulturelmiras.ibb.istanbul/kultur-haritasi/>>

Url-18 < <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/1824>>

Url-19 < https://www.mimarizm.com/makale/cengiz-bektas-ve-kuzguncuk_133103>

Url-20 < <http://www.tasarimyarismalari.com/sevgiyle-yapan-siirsel-bir-mimar-cengiz-bektas/> >

Url-21 <<https://onedio.com/haber/istanbul-da-nostaljiyi-dibine-kadar-yasayabileceginiz-bir-yer-kuzguncuk-ta-gezilecek-yerler-1098810>>

Url-22 <<https://politeknik.org.tr/kuzguncuk-halki-kazandi/>>

Url-23 < http://www.istanbul.gov.tr/kurumlar/istanbul.gov.tr/promo/cihangir-_6_.jpg>

Url-24 <<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/cihangirdeki-roma-parki-icin-ibb-onunde-eylem-631976>>

Url-25 <<https://www.gazeteduvar.com.tr/hayat/2018/01/10/belediye-roma-bahcesini-isgal-etti-cihangir-parkini-geri-istiyor>>

Url-26
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Veue_De_La_Ville_Et_Du_Port_De_Constantinople.jpg>

Url-27< https://ia802500.us.archive.org/28/items/dr_plan-de-constantinople-de-son-port-canal-et-environs--cum-gratia-et-privil-10715000/10715000.jpg>

Url-28<
https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Franz_Kauffer,_Carte_de_Constantinople_%28FL33127510_2370302%29.jpg>

Url-29<<https://iiif.lib.harvard.edu/manifests/view/ids:8608890>>

Url-30<<https://cbssr.ibb.gov.tr/sehirharitasi/?bs=yuva>>

Url-31
<https://www.facebook.com/ferikeuyplatform/posts/404555997902014/?paipv=0&ev=AfbhQpnjETl4RYK3yrcEWogf-D059p_QK9UIw87w0bDzhAwB7AqHEe2KV4QnF01vkmo&_rdr>

Url-32<<https://www.dailysabah.com/turkey/expat-corner/cool-beans-baklahorani-aka-tatavla-carnival-revived-in-istanbul>>

Url-33<<https://www.instagram.com/p/CrD-oy6ICUN/>>

Url-34<<https://www.instagram.com/mahallekurtulus/?hl=en>>

Url-35<<https://www.gazeteduvar.com.tr/mahalleli-seyyar-simitcisine-sahip-cikti-haber-1502657>>

Url-36< <https://slideplayer.biz.tr/slide/15190539/>>

Url-37<<https://beyoglu.bel.tr/wp-content/uploads/2021/01/MAHALLE-CIHANGIR.jpg>>

Url-38<
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/26/1840_S.D.U.K._Map_of_Constantinople_%28_Istanbul%2C_Turkey_%29_-_Geographicus_-_Istanbul-sduk-1841.jpg>

EKLER

EK A: Anket Soruları

**İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
DİSİPLİNLERARASI KENTSEL TASARIM YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI TEZ ÇALIŞMASI ANKETİ**

Bu anket, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı Disiplinler arası Kentsel Tasarım Programı'na kayıtlı yüksek lisans öğrencisi İrem Oğuz tarafından “Sosyal Sürdürülebilirlik ve Yer Bağlılığı İlişkisi: Kurtuluş Sementi” adlı yüksek lisans tezinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Verdiğiniz bilgilerin herhangi bir ticari ve özel amaçla kullanılmayacağını ve özel bilgilerin 3. tekil şahıslarla ve kurumlarla başka bir çalışma kapsamında paylaşılmayacağını bilmenizi isteriz. Bu çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esastır. Anketi istediğiniz aşamada terk edebilirsiniz ya da cevaplamak istemediğiniz soruyu geçebilirsiniz. Bu araştırma ile ilgili herhangi bir sorunuz veya endişeniz varsa lütfen bildiriniz. İlgi göstererek ve zaman ayırarak araştırmaya yapacağınız katkılar için şimdiden teşekkür ederim.

Bölüm A.

1. Kurtuluş'ta mı doğdunuz?
2. Kaç yıldır Kurtuluş'ta yaşıyorsunuz?.....
3. Neden Kurtuluş'ta yaşıyorsunuz? (İşe/okula/merkeze/akrabaya/eşe dosta yakınlık, doğum yeri vs.)
4. Buradan taşınmayı düşünüyor musunuz? Neden?.....
5. Buradan taşınmanız gerekse sizin için zor olur muydu? Neden?.....
6. Taşınacak olsanız nereyi tercih ederdiniz?.....

Bölüm B.

Bu bölümde yaşadığınız semte ilişkin görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli açık uçlu sorular verilmiştir. Lütfen ilgili soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda cevaplandırınız.

1. Mahallenizi nasıl bir mahalle olarak tanımlıyorsunuz? (Güvenli, güvensiz, herkesin birbirini tanıdığı, herkesin yabancı olduğu)

2. Burada yaşamayı nasıl tanımlıyorsunuz? (Bir ayrıcalık, sıradan bir durum, bir fikrim yok.)

3. Bu mahalleyi bilmeyen birisine nasıl anlatırdınız? (Fiziksel özellikleri, kapalı alanları, açık alanları, dükkanları, meydanı, sosyal hayat, komşuluk ilişkileri, gelenekleri vb.)

4. Gündelik yaşamınızda mahalledeki hangi mekanları/dükkanları aktif olarak kullanıyorsunuz? (Üç mekân/dükkân ismi verin)

5. Mahalledeki esnafı tanır mısınız? Esnafla konuşur musunuz? İsimlerini bilir misiniz?

6. Kendinizi mahalleye ait biri olarak görüyor musunuz?

7. Burası sizin için yaşanacak en ideal yer midir yoksa ileride farklı bir yerde yaşamayı düşünür müsünüz?

8. Mahalle sizin için ne anlam ifade ediyor? Bu mahalle ile aranızda duygusal bir bağ ya da anılarınız var mı?

9. Mahalledeki komşularınızı tanır mısınız? Komşularınızla ilişkileriniz nasıldır? Kaçyıdır komşusunuz?
10. Mahallenizde maddi ya da manevi olarak zor durumda olanları bilir misiniz?Yardım eder misiniz?
11. Bu mahalledeki sosyal hayat, komşuluk ilişkileri, gelenekler vb. sizin için önemli mi?
12. Bu mahalledeki bir sosyal kulübe (Komşuluk Ağı, Güzelleştirme Derneği, Sporkulübü vb.) üye misiniz?
13. Muhtarı tanır mısınız? Mahalle için aktif çalışır mı?
14. Mahallenizin en sevdiğiniz yanları nelerdir?
15. Mahallenizin sevmediğiniz yanı var mı? Nelerdir?
16. Dışarıdan gelen bir etki sebebiyle mahallede önem verdiğiniz bir yeri, mekânıkaybetme ihtimaliniz olsa ne yapardınız?
17. Mahalledeki yaşıntınızı tehdit eden bir sorun olduğunda komşularınızla topluhareket eder miydiniz? Daha önce böyle bir durum yaşandı mı?

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : İrem OĞUZ

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2019, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık
- **Yüksek lisans** : 2024, İstanbul Teknik Üniversitesi, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Programı

DİĞER YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER

Oğuz, İ. (2021) Emekli Subay Evleri, İstanbul. Docomomo_Tr Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XVII Bildiriler Kitabı,15.

Oğuz, İ.; Kubat, A.S.; Kaya, H.S. (2022). Exploring the Effects of Tourism on Fringe Belt Areas: The Case of Antalya, Turkey. XXIX Conference of The International Seminar on Urban Form (ISUF), Proceedings Book.

Oğuz, İ.; Kubat, A.S.; Kaya, H.S. (2023). Turizm ve Çeper Kuşak İlişkisi: Antalya, Türkiye. Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı, IV. Kentsel Morfoloji Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, 380-393.

Oğuz, İ.; Pulat Gökmen G., (2023). Relationship Between Social Sustainability and Place Attachment: The Case Study of Istanbul/Turkey. International Conference on Advancing Sustainable Futures. Proceedings Book.